FOTO

★ UNIVERSEEL TIJDSCHRIFT VOOR FOTOGRAFIE ★ UITGAVE EN DRUK SMIT HENGELO ★

GEVARTO

Dát is vakwerk!....

U, als vakkundig amateur, behoeven wij waarlijk niet te zeggen, welk een buitengewone rol het papier speelt, dat U voor Uw werk gebruikt. Vandaar dat wij U opwekken tot een proef met Gevarto.
Deze nieuwe, snelwerkende papiersoort voor vergroting en contactdruk, beantwoordt letterlijk aan álle heden ten dage gestelde eisen, zoals: uitermate hoge gevoeligheid en toch warme beeldtint, grote belichtingsspeelruimte en eenvoudige bewerking. Hierin onderscheidt zich GEVARTO: prachtige, warme tinten in een eenvoudig universeel metol-hydrochinon bad.

Van bijzonder belang is, dat de mooie, warme tinten van de beelden volkomen behouden blijven, wanneer deze, zonder enige voorafgaande harding behandeld worden in de warme hoogglans- of droogmachines.

GEVARTO wordt in wit en chamois geleverd in 4 contrastgraden: Zacht (Z), Normaal (N), Hard (V) en Extra-hard (XV).

Gevaert

N.V. HANDELSONDERNEMING GEVAERT - DEN HAAG

PAPIERWARENFABRIEK

A. Dorgelo & Zonen

GOUDA

Speciaalfabriek voor

Verpakkingsartikelen

voor fotografen en fotohandelaren

✶

FOTOMAPJES
FOTOZAKJES
ENVELOPPEN
in alle maten met en zonder strobordrug
KLEINBEELDMAPPEN
NEGATIEFALBUMS
voor kleinform. 6×6 en 6×9 negatieven
BRIEFKAARTMAPPEN
ATELIERMAPPEN
NEGATIEFCOUVERTS
LOSBLADIGE REPORTAGE ALBUMS

Vraagt monsters en prijzen van onze

Enveloppen met veiligheidssluiting

F 1982

Perlux

PERLUX

KLEINBEELD 24 x 36

MET:

- STAEBLE KATAPLAST 1:2,8 f = 45 mm
- AUTOMATISCH TELWERK
- ROMPONTSPANNER
- ZELFONTSPANNER
- DUBBELE SPERINRICHTING
- SYNCHRO CONTACT
- PRONTOR S SLUITER

ƒ 160,—

LEDEREN PARAATTAS
ƒ 25,—

BIJLAGE VAN **FOTO** No. 10 – October 1951

MOMENTJES

Prijs voor elke adv. 15 x 53 mm of gedeelte daarvan ƒ 1.50, bij vooruitbeteling. Inzending uiterlijk tot de 1e van elke maand.
Voor brieven onder nummer 30 ct extra.

PERSONEEL GEVRAAGD:

Vóór direct of later gevr.: LABORANT of AANK. FOTOGRAAF, in gem. bedrijf. Gel. zich verder te bekw. Leeftijd 20-25 jr. Br. met foto, ref. en verl. salaris onder no 443789 Foto, aan het bur. van dit blad.

AANKOMEND FOTOGRAAF, m. of vr. gezocht in de prov. Utrecht, reeds enigszins bekend met retoucheren en stippen. Kennis van reportagewerk strekt tot aanbeveling. Br. onder no 443793 Foto, aan het bur. v. d. blad.

Gevr.: Een allround FOTOMAN, met ideeën en werklust. Vakmanschap vereist, kennis van kleurenfotografie is aanbeveling. Bij gebleken geschiktheid, een zelfstandige positie, een woning en later event. overname van bedrijf mogelijk. Uitv. inlicht. onder no 442599 Foto aan het bur. van dit blad.

Foto Karbasch, v. Baerlestr. 102, Amsterdam, vraagt voor direct een prima RETOUCHEUR(EUZE), liefst bekend met het gehele vak.

NEGATIEF-POSITIEF RETOUCHEUR gevraagd voor spoedige indienstreding. — Volledige opgaven, o.a. salaris, getuigschr. e.d. aan Foto

Aangeboden: STEREO CAMERA, 8,3 x 8,3, 6 platen-chassis, Dr Krügener Rap. Aplanaten f : 9, 't geheel in tas. Kermeling, IJsselsteinseweg 29, Jutfaas.

AANGEBODEN: 6/9 rolfilm Klapcamera, Agfa Billy-clack, diafragma 11-16-22, ingebouwde portretlens, in tas, ƒ 25,-; 6/9 rolfilm Klapcamera, Penguin, ƒ 35,-; Kleinbeeld reproductieapp. ƒ 75,-; 500 gram Hauff Glyzine, originele verpakking, ƒ 25,-. v. NEERIJNEN, Voorstr. 69, Vianen. Tel. 405.

Aangeb.: „CONTAX" I, lens „Sonnar", 1 : 2 f 5 cm, no 1605165, met geelfilter, zonnekap platenadapter met 3 cassettes en matglas, sportzoeker, plus bijbehorend „Zeiss" vergrotingsapparaat met dubb. condensor, voor gebruik met lens van camera. Alles in pr. staat. In één koop ƒ 550,-. - Western, Wipstrikkerallee 59, Zwolle.

Aangeb.: 1 CAMERA, 6/9, met dubbel uittrek, lens Tessar 4,5, in comp., compl. ƒ 100,-; 1 Camera Voigt, Brilliant, aut. instelling, met Haliar 3,5 compur, in tas, prijs ƒ 195,-. Gevr.: LEICA of CONTAX, event. losse toebehoren. Br.: Emmastraat 11, Rijswijk. Tel. 119967 (K. 1700).

Aangeboden: Als nwe KLEINB. PROJECTOR, S. V. E., gr. model AAA, 300 Watt, coated, in koffer, met 4 reslampen à ƒ 18,- en scherm 2 x 2, diacarrier, aut. filmtransp., 10 proj. films van samen ƒ 575,- voor ƒ 285,-. Blankendaal, woonschip „Ulysses", Alkmaar.

Aangeboden weg. plaatsgebrek: 24 x 30 ATELIER CAMERA, éénzuilig, ƒ 45,-. Foto Rutgers, Hengelo.

Aangeb.: 9 x 12 CAMERA met bijbeh. vergrotingskoker, lens Xenar f 4,5, compursl., 6 cassettes. Voor ieder aanm. hod. F. Bemelmans, bij de Kerk A 16, Klimmen (L.)

Te koop aangeb.: 1e klas FOTO-KINO-OPTIEKHANDEL met fotografisch atelier, gel. op eerste stand in grote plaats in het centrum v. h. land. Zaak best. reeds 15 jaar en levert een zeer goed best. op. Schitt. woongelegenheid aanw. Ben. kap. pl.m. ƒ 40.000,-. Onnodig te reflect. indien contant kap. en de vereiste vakbekwaamb. niet aanw.

Aangeb.: KODAK JUNIOR Klapcamera 6 x 9, no 277954, f : 6,3, sluiter tot 1/100 sec., ingeb. zelfontsp., in tas, met geelfilter, zonnekap, optische belmeter. Alles als nieuw ƒ 55,-. Br. onder no 441644 Foto aan het bur. v. d. blad.

Te koop: REFLEX KORELLE, 6 x 6, als nieuw, met Schneider Xenar 1 : 2,8, F — 7,5 cm, lensno 1159101, gekoppeld filmtransport, sluiter tot 1/500 sec., leren paraattas, zonnekap, groenfilter, geelfilter en verlengtube met Steinheil Unofocal 1 : 4,5, F — 13,5 cm, lensno. 138772, tesamen ƒ 350,—. J. H. DE VRIES, Minklerstraat 19, te Eindhoven.

TE KOOP: Snijmachine met hefboom en aandrukveer, snijlengte pl.m. 50 cm ƒ 35,—; Zaagmachine (Ulmia) ƒ 30,-; Lens Aplanaat, extra rapid F 8 - 30 cm ƒ 10,—; Ernemann Doppel Anastigmat Ernon F 6,8 - 21 cm, Ibsor, ƒ 45,—; Satrap Heimlamp met weerstand ƒ 7,50. Br. F. A. D. DE WETTE, Fotograaf, Brielle.

TE KOOP: De mens in de fotografie ƒ 14,-; Smalfilmideeën ƒ 5,-; Bruidsparen voor de lens ƒ 2,45; Maak zelf een Vergrotingstoestel ƒ 3,—; Flits-fotografie ƒ 3,25; Erith on Portraiture (Joh. Erith) ƒ 7,50; Fred Archer on portraiture (Archer) ƒ 17,50; Het retoucheren ƒ 1,75; Photographic Almanac 1949 ƒ 1,75. (Al deze boeken zijn nw.). De Broomverfdruk ƒ 1,25; Kleurenfotografie ƒ 1,25; Retoucheren ƒ 1,25; Maken van goede vergrotingen ƒ 0,50; De techniek der ontwikkeling ƒ 1,25; Farbenfoto ƒ 0,90; Neues Vergrössern ƒ 1—; Handboek Gevaert ƒ 1,—; Handboek Mimosa ƒ 0,50; Handb. Wellington ƒ 0,50; Fotografisch Dagboek ƒ 0,50; Neerlands Fotokunst ƒ 1,50. Br.: F. A. D. DE WETTE, fotogr., Brielle.

TE KOOP: Fotohandel 1941 - '42 - '46 - '47 - '48 - '49 - '50; Fotomercuur 1947 - '48 - '49 - '50; Fotodienst Gevaert 1949 - 1950; Veerwerk 1947 - '48 - '49; Fotografie 1950; Fotografengilde 1940 - '41 - '42; Bedrijfsfotografie, 8 nummers. Alles net gelezen, per jaargang ƒ 1,—. Br. aan F. A. D. DE WETTE, Fotograaf, Brielle.

Te koop aangeb: Horizontale VERGROTINGSKOKER, condensor 23 cm doorsnede, met toebehoren. Brieven on-

Herhaald dringend verzoek!

Helaas komt het herhaaldelijk voor dat in deze advertentierubriek camera's of apparatuur worden aangeboden die niet langs legale weg in ons land kwamen of op andere wijze oorspronkelijk niet legaal zijn verworven. Dit kan voor de kopers tot ernstige moeilijkheden leiden, daar het bezitten van zulke apparatuur in feite strafbaar is.
Ons is verzocht onze medewerking te verlenen, opdat de overheids-instanties in staat zijn de verschillende aanbiedingen te controleren. **Dringend verzoeken wij daarom, in advertenties, waarin camera's en/of lenzen worden aangeboden, steeds daarbij de fabrieksnummers te vermelden.** Men bedenke, dat door de recherche steeds inzage van de advertentieregisters kan worden verlangd, en dat het ontbreken van dergelijke identiteitsnummers dus kan leiden tot een onderzoek bij de aanbieder. Wij vertrouwen daarom op aller medewerking; het opgeven van de identiteitsnrs wekt trouwens ook meer vertrouwen en is dus reeds alleen daarom in het belang van de adverteerder.

AANGEBODEN: Exacta-Varex no 667975, sluiter 12 sec., tot 1/1000, prisma inzetzoeker, paraattas; Zeiss Tessar F 3,5 - 5 cm. Dallmeyer Pentac f 2,9 - 10 cm, lichtkap, stofdoppen, geelf., 2 x, 3 x en polaroid polarisserend geelf., 42 mm; Cifo Professional Flashgun, G. E. lichtmeter, type DW 58; laing 4-delig kinostatief met kinokop en opzetstuk voor Exacta; 3 K.A.F. Reflec-

gevraagd voor spoedige indienststreding. — Volledige opgaven, o.a. salaris, getuigschr. e.d. aan Foto „Schreurs", Breda, Veemarktstraat 47. Telefoon 7250.

PERSONEEL AANGEBODEN:

R.K. JONGEMAN, in staat een goede opname te maken, geroutineerd in positief en negatief retouche en tevens op de hoogte met Dokawerk, zoekt een passende werkkring. Liefst in een bedrijf, waar overname later mogelijk is. Briev. onder no 443800 Foto, aan het bureau van dit blad.

ZWITSERLAND. Fotograaf in een kl. stad in Graubunden zoekt per ca 1 Mrt 1952 volontair. Intern, met enig zakgeld. Goede opleiding, prettige werkkring. Kennis van de Duitse taal niet vereist, doch strekt tot aanbeveling. Brieven met foto en omschrijving van opleiding en eventueel vorige werkkring: A. G. Ober, Zoeterwoudsesingel 105, Leiden. Referentie-adressen verkrijgbaar.

FOTOGRAAF WENST CONTACT met fotografisch atelier, voorkeur daar waar opvolger ontbreekt. Steller dezer is event. genegen tot deelname in of overname van bedrijf. Vergunn. en erkenn. aanw. Br. met uitv. inl. onder no 441138 Foto aan 't bur. van dit blad.

JONGEMAN, R.K., 22 jaar, uit het zuiden des lands, volkomen op de hoogte met het vak, ZOEKT WERKKRING in le klas foto-atelier. Geen handel. Brieven onder No 442361 Foto aan het bur. van dit blad.

ERVAREN THUISWERKER, wonende in Breda, vraagt zowel positief- als negatiefretouche, ook opwerken van reproducties. Alles prima werk. Br. onder no 36, Couvreur's Boekhandel, St Annastraat, Breda.

LEERLING-FOTOGRAAF zag zich gaarne geplaatst bij fotograaf, om verder opgeleid te worden, 2 jr praktijk. Centrum v. h. land. Briev. onder no 442366 Foto aan het bur. v. d. blad.

Beschaafde jonge vrouw te Den Haag b. z. a. als MODEL. Tel. aanw. Brieven onder no 441643 Foto aan het bur. van dit blad.

TE KOOP:

Aangeboden: KODAK, 8 mm opn. cam. f 1,9 (B 5093) en Kodak-projector, mod. 40, 300 Watt. FR. HINSE, Scheldestraat 20, Amsterdam-Z.

aanw. Ben. kap. pl.m. f 40.000,-. Onnodig te reflect. indien contant kap. en de vereiste vakbekwaamh. niet aanw. zijn. Br. onder no 443811 Foto aan het bur. van dit blad.

AANGEBODEN: Telelens voor Leica, 9 cm gecoated, nog nieuw, no 808723; 5 Leica Cassettes, gevuld; Leica III f, Elmar 3,5, prima staat, m.t. no 361224; als nwe Contac II Sonnar 1,2 m t., no 2138068; allernieuwste Rollelcord Xenar 1,3,5, luxe t., no 1167034; Tele v. Exacta Xenar 1,3,5/135, nog nieuw, origineel coated voor dito camera Berthiot Flor 1,1,5, 5 cm, no 900040; Tele Makinar v. Plaubel Elmar 1,3,5 gek., no 431953; 9 x 12 Platencam., Tessar, 1,4,5, 15 cm, m. cass., Proxar, enz.; Gek. Baldaxette Tessar, 1 : 2,8, 8 cm, 6 x 9, 4½ x 6, bill., m. t.; Aplanastigmat Lens 1 : 7 f 450,-; Grootboeklens 5 in f 4; Busch lensesterktemeter; 10 x 15 Nettel, 180 mm; Zeiss Ikon 9 x 12, spleetsluiter z. lens en spiegel, degel. camera. Th. Frensch, Spui 204.204 a, 's-Gravenhage.

TE KOOP: 1 Lens „Hugo Meyers & Co", Doppel-Plasmat (dubb. bramp.), compur voor lens 5,5 - 18 cm, achter lens 11-32 cm; 1 Lens „Voigtlanders & Sohn", Braun Collinear, 6,8 - 18 cm, en 1 Belichtingsmeter „Tempophot", in etui, samen voor f 125,-. Te bevr.: Alleenhouderstraat 116, Tilburg.

Te koop aangeboden: EEN PRAKTIFLEX kleinbeeld camera, met Victar 2,9 lens, in lederen tas. Het geheel in zeer goede staat. Prijs f 100,-. Fotohandel Langevoort, Utrechtseweg 174, Oosterbeek.

Te koop: DELITA KLEINB. PROJECTOR, tevens ingericht als vergrotingsapparaat, verbeterd filmtransport, f 95,-; COPIEERAPPARAAT v. kleinbeeldstroken f 25,-. Scheepstimmermanslaan 37, Tel. 21519, Rotterdam.

TE KOOP: Auto Graflex 9 x 12, Zeiss Tessar 4,5 F — 15 cm, no 898825. Filmpackcassette, rolfcassette 6 x 9, adapter voor 9 x 12 plaatcassetten, synchrooncontact, sluiter 1/10 - 1/1000. Prijs f 150,—. METSELAAR, Hezerweg 248, Eindhoven.

Wegens huw. te koop: AUTOM. „ROBOT" (no F 40242-6), in pr. st., met coated Zeiss-Biotar, 1 : 2, F — 4 cm, (no 2510604), synchr., 1-1/500 sec. Oneind. tot 0,7 m, 55 opn. Met tas, afst.m., zonnekap en intr. verg., f 435,-. Brieven onder no 441140 Foto aan het bur. van dit blad.

Te koop: EEN HELIAR, 4,5 - 36 cm, no 145646. Koopje, f 275,-. Foto Niestadt, Javastraat 37, Amsterdam (O.)

Te koop aangeb: Horizontale VERGROTINGSKOKER, condensor 23 cm doorsnede, met toebehoren. Brieven onder no 444036 Foto aan het bur. van dit blad.

Te koop: SPEED GRAPHIC, 2¼ x 3¼, no 448398, Ektar 1 : 3,7, 105 mm, no ES 997, Flash supermatic sluiter, Flashhouder, Kalart afstandmeter, 6 dubb. cassettes, filmpackadapter, zonnekap en geelfilter, alles in tas f 950,-. Te bevr. tussen 12 en 20 Nov. bij J. SCHOUTEN, Rozenlaan 23, Vlaardingen

Aangeboden: AGFA ISOLETTE V, lens 4,5, Vario-sluiter, van f 142,- voor f 95,-. LAVELL, Sickeszlaan 1, Arnhem. Telef. 26057.

Te koop: z.g.a.n. FLEXARET met slingertransport. Lens Mirar 1 : 4,5 F — 80 mm no 475361. Sluiter Prontor 1—200 sec. Voorzetlenzen en paraattas f 215. C. J. v. VUUREN, Laanweg 154, Schoorl.

Aangeb.:
2 nieuwe
16 mm
GELUIDS-
PROJEC-
TORS
1 Micron,
model 15
1 Micron,
model 16
tesamen
f 1.750,-

SUPER PONTURA 4,5 x 6/6 x 9, met tas, aangeboden. Schneider Radionar 1 : 4,5, F — 10,5 cm Nr 1236980 coated, compur 1/250, ingebouwde zelfontsp., gek. afstandsm., prijs f 250,-. Briev.: B. JANSEN, W. Singel 54, Leiden.

Aangeb.: KINE EXAKTA m. Schneider Kreuznach Xenon 1 : 2, 0-50, in paraattas, zo goed als nieuw, met 3 geelfilters en portretlens f 725,—. ENSIGN COMMANDO f 3,5, 75 mm, 6 x 6, in paraattas, zeer weinig gebruikt, met 3 geelfilters en portretlens, f 550,-. DE KANTER, Vrieseweg 58, Dordrecht

Aangeboden: EEN VERGROTINGSAPPARAAT 6 x 9 Ensing, compl. met lens, slechts weinig gebruikt, f 175,—. ROLLEI-FLEX, model '50, zo goed als niet gebruikt, met Tessar nr 75076 1 : 3,5. Vaste prijs f 600,—. Brieven aan Foto COPPENRATH, IJsselmonde.

42 mm; Ciro Professional Flashgun, G. E. lichtmeter, type DW 58; Ising 4-delig kinostatief met kinokop en opzetstuk voor Exacta; 3 K.A.P. Reflectors, doorsnede 16 cm, met klem en standaards; DonRere Kamer, 2 x 1 x 2 m, electr. ventilatie, enz.; Opemus Vergrotingsapp. tot 4 x 4 cm no 39657; Meopta Belar f 4,5 - 55 mm; Hirsch Vergrotingsklok 1/100 sec. - 60 sec.; Vergrotingsramen, Ontwikkelbakken; Filmontwikkeldozen, enz., waarde pl.m. f 3000,-. Alles als nieuw. Bod gevr. Liefst in één koop. Alleen particulieren. Br. onder no 441145 Foto aan het bur. van dit blad.

TE KOOP: Kodak Seconds Timer f 15,-. Optikotechna vergr. scherpsteller, f 7,50. Gnome Vergr.bord, tot 18 x 24, f 12,50. 3 Trovidur Vergr.schalen, 18 x 24 f 5,-. Alles z.g.a.n. In één koop f 30,-. Br. no 441146 Foto aan 't bur. v. d. bl.

Weg. emigratie te k.: FOTO-ATELIER, compleet met inventaris en goodwill, met ruime woning, in kleine plaats (pl.m. 10.000 inw.), omg. Amsterdam, en zonder concurrentie. Prijs f 4500,- contant. Br. onder nr 442598 Foto aan het bur. van dit blad.

TE KOOP: Kindermann autom. Vergrotingsapparaat 6 x 9 „Oberland", met dubbele condenzor en gecoat optiek 4,5, in prima staat, f 400,-; Dunka Spoelmachine voor 300 afdr., nog heel goed bruikbaar, f 20,-, niet franco; Contax II met Sonnar, f 2, paraattas en diverse toebeh. en identiteitsbewijs f 1000,-. In uitst. conditie. Fotocentrale Centze, Beyerl.laan 188, R'dam.

Te koop weg. overcompleet: LEICA GROOTHOEKLENS, Oude Delft, Minor no 485687 F : 3,5 - 3,5, z. g. a. n., f 95,-. VERGR.LENS, Orion met Leicadr., f 25,-. J. P. v. AIFF, Vondelstraat 167, Den Haag. Telef. 399481.

Te koop: VERGROTINGSTOESTEL, merk Hensl, f 4,5 lens, voor 32 mm film en 4 x 4 negatieven, prijs f 80,-. G. H. Peters, Haverkampsweg 19, Epe. Telef. 628.

Aangeb.: CIROFLEX, 6 x 6, z. g. a. n., met coated lens, Wollensack f 3,5, sluiter geheel synchr., in paraattas met zeer stabiel statief en filters f 275,-; een ZEISS-IKON, vol-autom. vergrotingsapparaat, 6 x 9 met Oude Delft Orion lens, brandp. 10.6 en f 4,5. Prijs f 95,—. — Louis Mook, Soesterbergestraat 24 te Soest.

Te koop: k. b. „LUCKY", '49, 24 x 36 mm, z.g.a.n., met par.tas, geelfilter en zonnekap, lens f 3,2, f 140,-. Identiteitsbew. no 1665. K. KOOY, Burgem. Colijnstraat 53, Boskoop.

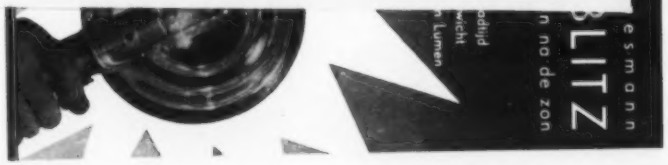

TE KOOP: 6 x 100 18/24 Bromide, w.gl. en h.m.ch.; 14 x 100 13/18, w.gl. en h.m.ch.; 5 x 100 briefk. h m.ch. Prijs p. 100: 18/24 *f* 22.—; 13/18 *f* 12.—; briefk. *f* 6.25. Zending boven *f* 100.— franco. Alles vers gegarandeerd goed. 50 6/9 rolf. 620 ad *f* 1.10. — Br. onder nr 442354 F., aan het bur. van dit blad.

TE KOOP: Leica IIIb, met Summar F 2, in par. tas, *f* 620.—, met grenspap.; Plaubel Makina II, gek. Anticomar f 2.9, 6 cass. f.p.cass. rolf.cass., tas, met grenspap. *f* 425.—; 1 lens Nelioplan 6.8 - 12 cm Nr 227036 in Compur. *f* 30.—; 1 lens Juwella 6.3 - 10.5 cm in sluiter en met frontlens-instelling *f* 20.—; 1 lens Dallmeyer soft focus *f* 4.5 - 15 cm in leren etui *f* 25.—; 2 zware leren tassen voor 6/9 rolfilmcamera met gek. afstandmeter ad *f* 12.50; Rolfilmcass. voor 6/9 cam. *f* 15.—. Ook ruilen. — Foto Booy, Poolmansweg 252, Enschede.

Grote maat nieuwe staande PROJECTIE-SCHERMEN te koop; vervaardigd uit stalen buis, geheel uitneembaar; stevige constructie, doek zuiver wit linnen, formaat 180 x 230 cm, compleet *f* 48.—. Kleinere maat voor 8 mm projectie met zuiver wit plastic doek, 100 x 130 cm *f* 30.—; idem formaat 120 x 150 cm *f* 35.—. — Firma Loana, Beelmanstraat 19, Valkenswaard.

AANGEB.: nieuwe kleinbeeldcamera Kodak Retina II (model '50), nr 308163 met Xenon 1 : 2 50 mm coated (nr 2413741), Synchroon flitscontact, gekoppelde afstandmeter *f* 450.—. — Jongepier, de Lairessestraat 148h., Amsterdam-Z. Telefoon 27994.

TE KOOP wegens emigratie: Zeiss Ikon Miroflex 9 x 12 reflex, spleetsluiter 1 t/m 1/2000, Bio-Tessar 1 : 2,8 *f* 16,5 cm Nr 959190 met cassettes en twee tussenringen voor dichtbij-opnamen *f* 250.-. 9 x 12 camera IIBSO. Sluiter 1 t/m 1/150 met Schneider Xenar 1 : 4,5, *f* 13,5 cm, Nr 67397 *f* 30.-. Kleinbeeldcamera Compur 1 t/m 1/300, Rodenstock Trinar 1 : 2,9 f 5 cm *f* 60.-. Metalen statief 3 delig *f* 7.50. Prinsen Color belichtingsmeter in étui *f* 35.-. - L. Dootjes, Markt 28, Goes.

CHEMICALIËNKAST, speciaal vervaardigd voor fotografisch gebruik, zeer ruim en practisch, z. g. a. n., keurig gelakt, *f* 100.-. Spoelbak voor groot werk, 45 x 45 x 45 cm, op houten bok, *f* 30.-. Spoeltrog, cap. 800 dr. p/u, voor klein werk, *f* 15.-. Ontwikkelbak voor 6 x 9 cm rolfilm *f* 3.-. — H. G. Ober, Zoeterwoudsesingel 105, Leiden.

ELECTRO BEWI electrische belich-

Zeer dringend moeten wij verzoeken, de tekst van deze advertenties met blokletters of schrijfmachine geschreven aan ons in te zenden. Wij kunnen geen verantwoordelijkheid aanvaarden voor onduidelijk schrift en daardoor ontstane zetfouten.

ADM. FOTO

REPR. OBJECTIEF *f* 47 - 54 cm, *f* 1 : 6,8 min., formaat 40 x 40 cm, nog scherp uittekenend. Brieven onder nr 442377 Foto aan het bur. van dit blad.

AANGEBODEN: Super Ikonta 51/6 x 6½/6½ x 11 m. gekopp. Tessar 12,5 cm, paraattas. Prima kijker, 8 x 30. Beide m. grensdoc. Vergr. app. 6 x 9, *f* : 4,5. GEVR.: Vergr. app. 6 x 6, evt. m. vergr. bord. — Van Gulden, A'dam, 2e v. d. Helststraat 57 3, tel. 23499.

AANGEBODEN: Plaubel Makina no 91352, lens 2,9 compur met rolfilmadapter, tas, geelfilter, zonnekap, chassis, camera is gekoppeld, prijs *f* 375,-; Rolleicord Triotar 4,5, no 2467154, in tas, compursluiter, ziet er nieuw uit, voor *f* 190,-; Solida III, 6 x 6 camera, Schneider lens 2,9 no 2420881, Prontor S sluiter kost *f* 142,-; Agfa Isolette in Compur Rapid lens 4,5, no 893091, voor *f* 155,-; Wergin Kleinbeeldcamera, lens Schneider 2,9, no 2338223, prijs *f* 90,-, sluiter Prontor S; Retina, 1a lens Xenar no 2579171, met slingertransport *f* 225,-; Besta 1 twee formaat voor *f* 148,-; 50 Agfa daglicht patronen voor Leica, 17/19 °Din, afl. datum Aug. '51, à *f* 1.50 p. st., 36 opnamen, nog prima. 700 Agfa en Gevaert rolfilms, in tropenverpakk., ½ jr over tijd à 75 ct p. st. Monsters op aanvr. à 75 ct; 100 doos Bromesco Kodak kaarten, chamois, halfmat, H en normaal, à *f* 4,50 p. doos. Oberland 6 x 6 Vergrotingstoestel, dubb. condensor, verstelbaar beeldmaker en irisblende, voor *f* 235,-, lens gecoat; Oberland kleinbeeld Vergrotingstoestel, modern apparaat *f* 145,-; Vena, autom. Vergr.toestel voor kleinbeeld, *f* 150,-. - Fotohandel J. Hekkert, Ged. Gracht 20, Deventer.

TER OVERNAME wegens opheffing fotoafd.: Kine Exakta met Biotar 1 : 2 F = 5,8 cm, met paraattas, geel en oranjefilter, heel weinig gebruikt; 9 x 12 Tropencamera met Xenar 4 : 5 F = 13,5 cm, met tas en chassis; 9 x 12

Gevraagd: Linhof Technica, Rolleicord, 6-6 vergrot. app. Leica's.

GEVRAAGD: Vergrotingsapp. met aut. Inst., geschikt voor 6 x 6 en kl. B. — Blitzapp. en Telelens voor Contax bv. 8,5 cm 1 : 2 en/of 13,5 cm 1 : 4. — Eenv. camera 6 x 6 of kl. B. Br. met prijs en voll. omschr. onder no 441137 Foto aan het bur. van dit blad.

Gevr.: VERGROTINGSAPPARAAT, 6 x 6 Br. met omschr. en prijs: Schravend.-pl. 57, Vlaardingen.

Te koop gevraagd: ROLLEICORD of -FLEX en VERGROTINGSAPP. Briev.: Emmastraat 11, Rijswijk (Z.-H.), telef. 119967 (K. 1700).

Gevraagd: ELMAR, 9 cm (vergüted), universeelzoeker VIOOH, zonnkap, Duto-filter. Br. met prijs en omschr. onder no 441143 aan het bur. v. d. blad. Te koop aangeboden: ENIGE LEICA'S, standaard, met Elmar F 3,5 - 5 cm, veel gebruikt, maar in goede staat. Enige LOSSE LENZEN, Elmar f 3,5 - 5 cm. Niet mooi van uiterlijk, maar in goede staat. Alles wordt door ons gegarandeerd. Compl. ATELIER-DECOR, in staat van nieuw (boog, vloer, zijstukken en zuilen). FOTO MODERN, Rustenburgstr. 22, Apeldoorn, Tel. 4578

Gevraagd: 16 mm CAMERA voor spoelen. In goede staat zijnde. Lens verwisselbaar, 1 beeld as, terugwikkeling. Aanb. met omschr. en prijs onder no 441144 Foto aan het bur. van dit blad.

Gevraagd: EEN AFDRUKKAST met klok, met verschuifbare linialen. Gaarne opgaaf van prijs en maten aan H. SCHUUR, Needestraat 33, Eindhoven (Strijp).

Gevraagd: ENIGE LEICA'S, II of III, met of zonder lenzen. Defect geen bezwaar, en enige 18 x 24 CHASSIS voor atelier-camera. Opgave met uiterste prijs aan F. HEIJMANNS, Rustenburgstraat 22, Apeldoorn. Telef. 4578.

TE KOOP GEVR.: Goede gebruikte Camera Rolleicord, Retina of iets dergelijks. Tevens Zeiss Prismakijker, 6 x 30 of sterker; Vergrotingsapparaat en 8 mm Projector. Alleen brieven, Troostsstraat 183, Den Haag.

GEVRAAGD: Rolleicord - Rolleiflex - Automaat en bijbehorend vergrotingstoestel, of andere mooie camera, met vergr.app., desnoods apart. Brieven: Kranestraat 59, Den Haag.

NAAKTMODEL gevraagd, slank figuur, omgeving van het Gooi. Brieven onder no 444040 Foto aan het bureau van dit blad.

RUILEN :

RUILEN: Kl.b. Reflex camera Praktiflex No 19323 met Victar 1 : 2,9, F — 5 cm, in pr. st. Gevr.: Kl.b. Camera, gekoppeld, moet ook in g. st. zijn. Br. aan J. J. v. SOEST, Turfmarkt 32, te 's-Gravenhage.

GEVRAAGD: INRUIL: Rolleidoscop of Heidoscop met rolfilmcass. Eventueel ruilen met splinternieuwe Retinette of gebruikte Voigtländer Vitos. Fotohandel „Derval", Hilversum.

DIVERSEN :

H.H. FOTOGRAFEN en SMALFILMERS 2de hands camera's, maar..... z g.a.n., klasse merken, onder garantie, en waar U Uw eigen overcomplete apparatuur op coulante wijze kunt inruilen, Leica's, Rollei's, Zeiss, Camera's diverse soorten voorradig, o.a. Kodak Retina 1, met Xenar 2,8, model '50, als nw, *f* 175,-; Retina IIa met Xenar 2,8 (gekopp.) *f* 295,-, als nw.; Robot met Tessar 2,8, in zeer g. st., *f* 275,-; Leica IIIc met Elmar 3,5; Xenon 1,5; Elmar 3,5 cm; Universeelzoek., filters, etc., alles in st. van nieuw, en kan ook afz. Flexaret, 4,5, als nw. *f* 175,-; Korelle IIa met Xenar 2,8 coated *f* 275,-; 6-9 Super Sport Dolly m. Xenar 2,8 gekopp. afst. met compursluit. *f* 250,-; Nettar 6-9, Novar 4,5, Prontor S, als nw *f* 98,50; Agfa Isolette 6-6, 4,5 Vario *f* 95,-; Rolleiflex autom. Tessar, 3,5, in staat van nw, ook te ruilen tegen Leica. Belichtingsmeters v.a. *f* 25,-, o.a. De Jur, Weston Master, Gen. Electric, Sixtomaat. DE CAMERAMAN, Hunzestraat 25, A'dam-Z. Tel. 21723.

ONDERZ.COMB. v. Projector, best. uit 2 draaitafels, verst., luidspr. microfoon. Afw. zwartleder met chroom. Zeer compact, geheel ter overn. aangeb. Walenburgerweg 40, Rotterdam. Telef. K. 1800—48054.

Ter overname: KWIK-NATRIUMLAMP op zwaar statief, in prima conditie, prijs *f* 200,- (aansch.prijs *f* 425,-). - W. Muysson, Jac. Catsstr. 13, Voorburg. Telef. 720940.

NACHT EXACTA spiegelreflex-camera Nr 489339, formaat 4 x 6½ cm, met lange tijden en zelfontspanner, ingebouwd flitscontact, lens XENON *f* : 2/8 cm, gecoat, nr 10647. Camera verkeert in uitstekende staat. — Prijs *f* 320,-. AGFA BILLY COMPUR, 6 x 9,

Zoeterwoudsesingel 105, Leiden.

ELECTRO BEWI electrische belichtingsmeter, in zeer goede staat, ƒ 45.-. Helioplan objectief 4,5, 10,5 cm in compur ƒ 40.-. (344685) soft Focus Anastigmat, 6/8, 21 cm ƒ 40.-. 3 dubb. 13 x 18 cass. ƒ 6.-. Ontwikkeltank kl.bld. ƒ 7.-. Kodak dompelaar ƒ 2.-. Instelprisma voor vergroten ƒ 2.-. — A. G. Ober, Zoeterwoudsesingel 105, Leiden.

TE KOOP: Metalen Camera, 9 x 12 Xenar 3.8 13,5 cm Compur met zelfontsp. Nr 367-471. Vol autom. vergr. app. 9 x 12. Zeiss Ikon 6,3 Novar 13,5 cm Nr 1083219 Platen Camera 41/2 x 6. Meier Anast. 4,5 7,5 cm. Compur Nr 374050. Carl Zeiss Jena lens 4,5, 22 cm. Kodak Anast. 6,3, 13,5 cm Nr 39055. — Rolleicord 4 x 4, zonder lenzen. — Br. onder nr 442368 F., aan het bureau van dit blad.

AANGEBODEN: Een Epidiascoop, tevens geschikt voor lantaarnplaatjesprojectie, merk „Janus", fabr. Liesegang, ƒ 140.-. Event. ook in ruil voor Delita kl. b. projector. - G. H. Ligterink, Lag. Landb.school, Oldekerk, Gr.

Aangeboden. Voor een cliënt bieden wij de navolgende LEICA-UITRUSTING te koop aan, welke slechts enkele malen is gebr. en in volkomen staat van nieuw verk. Alle artikelen zijn normaal in Nederland gekocht en zijn voorz. van reis-papieren. De resp. prijzen worden op aanvraag toegezonden. 2 Leica's met Elmar, model III f; 1 Leica met Summar, model IIIa; 1 Elmar 9 cm; 1 zoeker Vloob in etui; 1 groothoek Summaron; 1 Nooky voor Summar; 1 Filter 1 voor Elmar; 1 Schroeffilter II voor Summar; 1 synchr. Ceyoo voor de III f; 1 Prado, compl. met platen en filmhouder, in koffer met Hektor 1 : 2,5 = 10 cm; 1 Lichtkap Fikus; 4 B-cass.; 1 Koffer, inh. spiegelrefl.huis met korte tubus voor de 9 en 13,5 cm balginst.app., wisselslede met Elmarring, loupe, Kompendiumblende en Valoo-lichtkap. Alle art. worden als nieuw, met volle garantie verkocht. - Fotohandel Minderman, Juliana v. Stolberglaan 177, Tel. 77.33.55, Den Haag.

TE KOOP: 6 x 6 Klap-camera, model Ikonta: Terionar 1 : 4,5 F = 7,5 cm. nr 102003, 1/5 - 1/250 sec.; Geelf. en Zonnekap; Vergrotingsapparaat met 9 x 12 platencamera, Tessar 1 : 4,5 F = 15 cm, nr 524118; donk. kamer-benodigdheden. Idema, Damsterdiep 120 A, Groningen.

ELECTRO BEWI electrische belichtingsmeter, in zeer goede staat, ƒ 45.-. Helioplan objectief 4,5, 10,5 cm in compur ƒ 40.-. (344685) soft Focus Anastigmat, 6/8, 21 cm ƒ 40.-. 3 dubb. 13 x 18 cass. ƒ 6.-. Ontwikkeltank kl.bld. ƒ 7.-. Kodak dompelaar ƒ 2.-. Instelprisma voor vergroten ƒ 2.-. — A. G. Ober, Zoeterwoudsesingel 105, Leiden.

TE KOOP: Metalen Camera, 9 x 12 Xenar 3.8 13,5 cm Compur met zelfontsp. Nr 367-471. Vol autom. vergr. app. 9 x 12. Zeiss Ikon 6,3 Novar 13,5 cm Nr 1083219 Platen Camera 41/2 x 6. Meier Anast. 4,5 7,5 cm. Compur Nr 374050. Carl Zeiss Jena lens 4,5, 22 cm. Kodak Anast. 6,3, 13,5 cm Nr 39055. — Rolleicord 4 x 4, zonder lenzen. — Br. onder nr 442368 F., aan het bureau van dit blad.

AANGEBODEN: Een Epidiascoop, tevens geschikt voor lantaarnplaatjesprojectie, merk „Janus", fabr. Liesegang, ƒ 140.-. Event. ook in ruil voor Delita kl. b. projector. - G. H. Ligterink, Lag. Landb.school, Oldekerk, Gr.

Aangeboden. Voor een cliënt bieden wij de navolgende LEICA-UITRUSTING te koop aan, welke slechts enkele malen is gebr. en in volkomen staat van nieuw verk. Alle artikelen zijn normaal in Nederland gekocht en zijn voorz. van reis-papieren. De resp. prijzen worden op aanvraag toegezonden. 2 Leica's met Elmar, model III f; 1 Leica met Summar, model IIIa; 1 Elmar 9 cm; 1 zoeker Vloob in etui; 1 groothoek Summaron; 1 Nooky voor Summar; 1 Filter 1 voor Elmar; 1 Schroeffilter II voor Summar; 1 synchr. Ceyoo voor de III f; 1 Prado, compl. met platen en filmhouder, in koffer met Hektor 1 : 2,5 = 10 cm; 1 Lichtkap Fikus; 4 B-cass.; 1 Koffer, inh. spiegelrefl.huis met korte tubus voor de 9 en 13,5 cm balginst.app., wisselslede met Elmarring, loupe, Kompendiumblende en Valoo-lichtkap. Alle art. worden als nieuw, met volle garantie verkocht. - Fotohandel Minderman, Juliana v. Stolbergsingel 177, Tel. 77.33.55, Den Haag.

TE KOOP: 6 x 6 Klap-camera, model Ikonta: Terionar 1 : 4,5 F = 7,5 cm. nr 102003, 1/5 - 1/250 sec.; Geelf. en Zonnekap; Vergrotingsapparaat met 9 x 12 platencamera, Tessar 1 : 4,5 F = 15 cm, nr 524118; donk. kamer-benodigdheden. Idema, Damsterdiep 120 A, Groningen.

TE KOOP GEVRAAGD:

Gevraagd: KINE-EXAKTA. Briev. met no camera, enz. onder no 443810 Foto aan het bur. van dit blad.

Gevraagd: PORTRET OBJECTIEF, brandpunt minstens 30 cm, en een Objectief, br punt 21 cm, minstens 4,5. - Foto J. Stramer, Haagweg 36, Breda.

Gevraagd: VERGROTINGSAPPARAAT, 13 x 18. Aanb. Fotohandel Struwer, Haagweg 36, Breda.

Gevr.: Goede KLBEELD CAMERA, mag ook Leica II zijn. Br. met beschr. en prijs aan A. Ubagha, F. C. Dondersstraat 46 bis, Utrecht.

Gevraagd: Ruim FOTO-ATELIER annex FOTOHANDEL, met woonhuis. Liefst zonder inventaris. Bij voorkeur in kleine stad of groot dorp. Brieven onder no 443796 Foto, aan het bureau van dit blad.

Te koop gevr.: 9 x 12 cm CAMERA, met gekoppelde afstandmeter en universele instelmogelijkheden, zoals Linhof Technika of Busch. Eventueel in ruil aangeboden: LEICA IIIc, met Summitar en bijbetaling. Br. ond no 443791 Foto, aan het bur. van dit blad.

Te koop gevr.: REFLEX-CAMERA, 6 x 6, of STEREO-REFLEXCAMERA. Instelling op matglas. W. van Beek, Bosdrift 18, Hilversum.

oranjefilter, heel weinig gebruikt; 9 x 12 Tropencamera met Xenar 4 : 5 F = 13,5 cm, met tas en chassis; 9 x 12 houten Camera, kwadratisch, geschikt voor portret en technisch werk, achterstuk horizont. en verticaal beweegbaar, met 12 chassis en Zeiss Tessar, in compur 4 : 5 F = 16,5 cm; 6 x 9 Platencamera met Ernemann anastigmaat; Zwitserse Drukkast tot 13 x 18, met filmgeleiders en automatische lichtschakeling; Schakelklok Chrono Lux; 9 x 12 Projectielantaarn merk Matador, met lange balg; 2 9 x 12 Ontw.tanks voor 4 platen; Ontw.schalen 40 x 50, 30 x 40, 18 x 24, 13 en 18; Kodak donkere kamer lamp met 3 schijven; Glansmach. 30 x 40, met 2 platen, 220 Volt; 2 diepstraal Reflectors; Retoucheerkastje voor 9 x 12; Gummirol; Vergrotingstoestel tot 6 x 9. Alles is in zeer goede staat en weinig gebruikt. - Gevraagd: PROJECTIESCHERM, minstens 3 x 4 meter. Briev. onder no 443792 Foto aan het bureau van dit blad.

TE KOOP GEVRAAGD:

Gevraagd: KINE-EXAKTA. Briev. met no camera, enz. onder no 443810 Foto aan het bur. van dit blad.

Gevraagd: PORTRET OBJECTIEF, brandpunt minstens 30 cm, en een Objectief, br punt 21 cm, minstens 4,5. - Foto J. Stramer, Haagweg 36, Breda.

Gevraagd: VERGROTINGSAPPARAAT, 13 x 18. Aanb. Fotohandel Struwer, Haagweg 36, Breda.

Gevr.: Goede KLBEELD CAMERA, mag ook Leica II zijn. Br. met beschr. en prijs aan A. Ubagha, F. C. Dondersstraat 46 bis, Utrecht.

Gevraagd: Ruim FOTO-ATELIER annex FOTOHANDEL, met woonhuis. Liefst zonder inventaris. Bij voorkeur in kleine stad of groot dorp. Brieven onder no 443796 Foto, aan het bureau van dit blad.

Te koop gevr.: 9 x 12 cm CAMERA, met gekoppelde afstandmeter en universele instelmogelijkheden, zoals Linhof Technika of Busch. Eventueel in ruil aangeboden: LEICA IIIc, met Summitar en bijbetaling. Br. ond no 443791 Foto, aan het bur. van dit blad.

Te koop gevr.: REFLEX-CAMERA, 6 x 6, of STEREO-REFLEXCAMERA. Instelling op matglas. W. van Beek, Bosdrift 18, Hilversum.

GEVRAAGD: Fototoestel, Projector, Prismakijker, Vergrotingsapp., Lenzen, Epidiascoop projectie toestel. Aanbiedingen: Th. Frensch, 204 Spui 204 a, Den Haag.

Ter overn. gevr.: 1 LENS, 4-5 cm, 3,5, liefst Tessar o.i.d. Br. onder no 442600 Foto aan het bur. van dit blad.

Te koop gevr.: 9 cm ELMAR, of 13,5 cm HECTOR, voor Leica, en Vioch zoeker. Aanb. met prijs, etc. aan B. J. Vreeswijk, Kastanjelaan 2, Halfweg.

Gevr.: Goede KLAP-CAMERA, 6 x 9, 4,5 lens, voorkeur Agfa, Zeiss-Voigtl., met zelfontsp. of Reflex-camera 6 x 6. Opg.: Bettenbroek, Pek.weg G 191, te Stadskanaal.

Gevraagd: VERGROTINGSTOESTEL voor 6 x 6 en kleinbeeld, ev. rullen voor Leitz Valdoy kleinbeeld. Br. onder no 442352 Foto aan het bur. v. d. blad.

Gevraagd: EEN LENS van 40 tot 50 cm. Brieven onder no 442359 Foto, aan het bur. van dit blad.

Gevraagd: KLEINBEELD-REFLEX-CAMERA, met goede lens. E. Abma, P 400, Joppe (Gld.)

Te koop gevr.: MEYER GROOTHOEK (vooroorlogs) Dubbel-anast. 1 : 4,5 F. 4 cm, voor Kine-Exakta. Br. onder no 442369 Foto aan het bur. van dit blad.

Gevraagd: VERGROTINGSAPPARAAT 6 x 6, dubbele condensor, met of zonder objectief. G. Lub, Brederoodseweg 70, Santpoort St.

GEVRAAGD: Partijen papier, gasl. en brom.; alle maten rollen Kleinbeeldfilm en andere foto-artikelen. — Br. met uiterste prijs onder nr 442356 F., aan het bureau van dit blad.

Gevr.: 2e hands, in goede staat verk. 6 x 9 of 4½ x 6 SUPER IKONTA, Tessar 3,5, gecoat. of VOIGTLÄNDER BESSA II, Color Heliar/Skopar 3,5, tegen redelijke prijs. Aanb. aan A. Jansen, Faradaystraat 9, Haarlem.

MINOX. Wie kan leveren films voor de Minox camera 10/10 Din, al of niet in cassettes. Aanb. aan Ir J. J. RUTGERS, Koninginnelaan 8, Oegstgeest.

2/8 cm, gecoat. nr 10647. Camera verkeert in uitstekende staat. — Prijs ƒ 390.-. AGFA BILLY COMPUR, 6 x 9, compursluiter met zelfontspanner, tijden 1 - 1/250 sec., gesperde romp-ontspanner, lens APOTAR 4,5/10,5 cm. Nr 852400. Ook deze camera verkeert in goede staat. Prijs ƒ 85.-. — J. J. Flamman, Bosschestraat 217, Scheveningen.

SPECIALE AANBIEDING: Flexaret 6 x 6 spiegelreflexcamera, nieuwprijs ƒ 237.50 voor ƒ 175.—. 10 x 15 Houten camera met Zeiss Tessar 15 cm lens 1 : 4,5 in compursluiter ƒ 85.-. 10 x 15 klapcamera met 16½ cm lens 1 : 6,3 in 7-delige sluiter ƒ 29,75. Alpakleinbeeldreflexcamera met optiek 1 : 1,8, nwprijs ƒ 1034.75 voor ƒ 750.-. Cremer Spotlight 250 Watt ƒ 50.-. Leitz Summar lens 5 cm 1 : 2 coated z. g. a. n. ƒ 175.-. Leitz Elmar lens 9 cm 1 : 4 z. g. a. n. ƒ 175.-. Idem 3,5 cm 1 : 3,5 z. g. a. n. ƒ 150.-. Goerz Dogmar lens 1 : 4,5 16,5 cm in compur ƒ 75.-. Zeiss Tessar lens 1 : 4,5 16,5 cm in vatting ƒ 75.-. 9 x 12 Panchromatische platen As de Trefle per dozijn ƒ 2.50. Idem in orthochromatisch voor reproducties per dozijn ƒ 1.95. Alle artikelen met 1 jaar garantie. — Foto-Kino Sanders, Laan van Meerdervoort 612, Den Haag. Tel. K. 1700 - 339099.

H.H. FOTOGRAFEN en SMALFILMERS Occasions in 2de hands Camera's en Projectors. 9-12 Camera's voor vele doeleinden geschikt, met dubb. uittrek, reeds v.a. ƒ 125.-, ƒ 50.-, ƒ 75.-; Nettel 9-12, Tessar 4,5, gordijnsl., ƒ 100.-; Minim. Palmos; Goerz Anschutz; prima Pers camera's; Speed Graphic „Pacemaker" 6-9, met Kodak Ektar 4,5, in zeer moole staat; Miraflex (Zeiss), 6-9, met Tessar 4,5, vouwb. reflex, gordijnsl. ƒ 175,-; prachtv. 18-24 Atelier Camera, in st. van nw, met Hugo Meyer Plasmaat, 27 cm, 5,5; Rodenstock Anst. 30 cm, 4,5; 6 dubb. boekcassettes, Grundnersluit., adapter voor kleinere formaten ƒ 450,-; 13-18 aut. Vergr.apparaat, Muller en Wetzig, met 2 lichtkapp. voor verstr. en condensorl., compl. met tafel (origin.), diverse inl. ramen, ƒ 395,-; Kodak 8 mm camera met 2,7, in prima staat ƒ 195,-; Kodak met 1,9 ƒ 225,-; Ditmar 8 mm, met 1 : 1,8, in prima staat ƒ 275,-; de grote Paillard in 8 en 16 mm, model H, met revolv. kop en 3 lenzen; als nw; 16 mm Ensign Auto Kinecam, in pracht staat, met 1,9 Dahlmeyer ƒ 275,-; Agfa 16 mm met 3,5 ƒ 75,-; Siemens 16 mm, met 2,8 Glaucar, in prima st. ƒ 250,-; Kodak '8-80 projector ƒ 275,-. Inruil mogelijk. DE CAMERAMAN (Stoppelman), Hunzestraat 25, A'dam-Z. Telef. 21723.

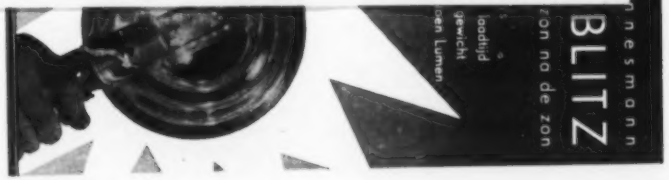

Alleenvertegenwoordiging voor Nederland:
HUMANS' Foto- en Kinogroothandel N.V., Muzenstraat 37, Den Haag

PAILLARD

Opname-camera's:

H 16 Standaard-uitvoering, voor 16 mm film, in lederen koffer, voorzien van 10× vergrotende- en universeelzoeker.

Revolverkop met objectieven:
Kern Yvar 1:2,8 f=16 mm
Kern Switar 1:1,4 f=25 mm
Kern Yvar 1:2,8 f=75 mm

Op aanvraag ook leverbaar:
Kern Genevar 1:1,9 f=25 mm
Kern Yvar 1:3,3 100 mm
Kern Yvar 1:4 150 mm

H8 camera Standaard-uitvoering, voor 8 mm film, in lederen koffer. De camera is voorzien van 10× vergrotende- en universeelzoeker.

Revolverkop met objectieven:
Kern Switar 1:1,5 f=12½ mm
Kern Yvar 1:2,5 f=25 mm
Kern Yvar 1:2,8 f=36 mm

VRAAGT INLICHTINGEN BIJ UW HANDELAAR.

Import:

EERSTE NEDERLANDSCHE FOTOGROOTHANDEL VAN 1868

v/h E. FISCHEL JR N.V.

Gelderschekade 86-88 - AMSTERDAM-C
Tel. 45001 - 42834 - 45377

Nieuwe prijzen

van de

PRAKTICA camera's

met Zeiss Tessar 3.5 . . . . ƒ **475,—**
„ „ „ 2.8 . . . . ƒ **545,—**
„ „ Biotar 2.— . . . . ƒ **595,—**
met diafragma-stop ƒ **50,—** extra
Paraattas . . . . . ƒ **30,—**

★

Voorlopig worden de **KINAX, BALDA** en **WIRGIN camera's** nog tegen de **oude prijzen** geleverd.

★

FOKA N.V.

Admiraliteitsstraat 8 abc
ROTTERDAM
Telefoon 22242 - 24422

N.V. Odin importeert:

2 nieuwe belangrijke boeken!

Dr. Ed. Schloemann

Die Bedeutung der Photographie

Een leerzaam boekje, waarvan ieder die serieus de fotografie beoefent, veel nut en genoegen zal hebben

Rijk geïllustreerd met zwart-wit en kleurenfoto's

Uit de inhoud:

Beroeps- en persfotografie
Reproductie en foto-copie
Cultuur, wetenschap en onderwijs
Gezondheidswezen
Industrie en techniek
Openbare diensten
De voornaamste producten der fotografische industrie
Amateur-fotografie

Gekartonneerd met linnen rug

Prijs ƒ 5,60

Curt Emmermann

Leica-Technik

29ste — 33ste duizendtal

Geheel bijgewerkt en up-to-date gebracht door H. Neumann

Terecht wordt **Leica-Technik** als het beste Leica-handboek beschouwd

In deze geheel **nieuwe bewerking** worden alle nieuwe Leica-accessoires en ook de gesynchroniseerde modellen der Leica uitvoerig behandeld

Leica-Technik neemt thans weer een waardige plaats in naast de Leica

De prijs zal vermoedelijk ca bedragen (gebonden) **ƒ 13,50**

Zodra de eerste zending binnen is, wordt de fotohandel door ons bevoorraad

Wij raden U aan, Uw bestelling thans reeds aan Uw fotohandelaar op te geven

IMPORTEUR N.V. ODIN - NIJMEGEN

De donkere dagen naderen!

MET

SPECTROPAN

(A MASTER FILM)

kunt U het hele jaar door fotograferen!

Spectropan film heeft een snelheid van 32° en is ultrapanchromatisch, waardoor U de juiste toonwaarden in Uw foto's kunt bereiken

Spectropan film is geschikt zowel voor binnenshuisopnamen met of zonder flitslicht als voor buitenopnamen

*

Vraag Uw fotohandelaar naar deze bijzondere film

*

PRIJZEN:
4 x 6½ f 1,85
6 x 9 f 2,10
6½ x 11 f 2,80

NEDERLANDSCHE FOTOGRAFISCHE INDUSTRIE N.V.
SOESTDUINEN (Nederland)

FOTO

6e Jaargang No 10, Oct. 1951

UNIVERSEEL TIJDSCHRIFT VOOR FOTOGRAFIE

WAARIN OPGENOMEN „KLEINBEELD FOTO"

Officieel Orgaan van de Bond van Nederlandse Amateur Fotografen Verenigingen en van de Nederlandse Fotografen Kunstkring. — Abonnementsprijs f 11.— per jaar bij voorutbetaling. Losse nummers f 1.—. Abonnementsprijs voor het buitenland (behalve België) f 12.50. Voor België frs 225. Losse nummers frs 20. Agentschap voor België N.V. Nederlandse Boekenimport v/h Van Ditmar, Markgravestraat 10, Antwerpen. Telef. 33.31.96, Giro 12847. — Agentschap voor Zwitserland: O. Burnard, Rue St.-Laurent 16, Lausanne. — Sole agents for advertisingrights in Great Britain: Albert Milhado & Co Ltd. 140, Cromwell Road, Kensington, London. S.W.7. — Agence d'Annonces pour la France: Publicité Jean Contesse, 8, Square de la Dordogne, Paris, 17e. — Redactieraad: Dr H. J. van Opstall, Dr J. J. M. van Santen, G. A. W. Wagenaar, N. C. A. J. Zomer. — Redactie Telgen 13, Hengelo. Telef. 2530—2630.

UIT DE INHOUD:

Van de Redactie . . . . . Blz. 263
Nieuwe Kodak apparaten, 266 . . . . „ 264
Opinie van een buitenstaander . . . . „ 265
De pola-bril . . . . . „ 267
Beoordeling, 272, 277 . . . . . „ 269
Onberispelijke negatieven op kleinformaat „ 270
Een schilder en een fotograaf . . . . „ 274
Op de snijtafel . . . . . „ 281
Bondsnieuws . . . . . „ 287
Boekbespreking . . . . . „ 290

Foto op de omslag: C. Stevens, Utrecht

UITGAVE UITG. MIJ. C. MISSET N.V. DOETINCHEM - GIRO ABONNEMENTEN 502259 - GIRO ADVERTENTIES 502260 - TEL. 341 (3 LIJNEN)

Van de redactie

AMERIKAANSE JURY'S PLEGEN ONDER DE DIVERSE examenvakken waaraan een te hangen foto onderworpen dient te worden, ook te tellen *Print Quality*. Wij hebben dat hier te lande ook vaak, dat foto's op verschillende punten met een cijfer gewaardeerd worden, bijv. op compositie, uitwerking (originaliteit, gedachte, inhoud, visie) en technische afwerking. We jureren ook wel eens anders, nl.: „die prent bevalt me, die vind ik lollig, en lolliger dan die", en hatelijke tongen beweren dat daarvan het hooghartig-ijselijke: „Op de uitspraak der jury kan niet worden teruggekomen; hierover kan niet worden gecorrespondeerd" afkomstig zou zijn. Maar daarover willen wij het hier niet hebben, liever niet.

Dat *print* quality blijkt daar in Amerika nog een haartje gedifferentieerder te liggen dan ons Technische Uitwerking. Men neemt daar min of meer het *print* in zijn oorspronkelijke betekenis, dus: afdruk. Terwijl men voor vrijwel 100 % vergrotingen onder de neus krijgt. Men gaat daar zo langzamerhand verlangen dat de vergroting geen vergroting wezen mag, doch precies dezelfde scherpte, tintovergangen en krachtcontrasten moet vertonen als de beste afdruk. Daar alleen de veteranen onder ons eigenlijk nog goede herinneringen hebben aan de regelrechte afdruk van het grote negatief (bijv. 24 × 30), moeten we hier volstaan met de verzekering aan alle overigen, dat zo'n afdruk een kwaliteit kan hebben van zuiverheid, die de vergroting maar heel erg moeilijk benadert, de voortreffelijkheid onzer moderne papieren en vergroters ten spijt. Het is dus een tamelijk absurde eis, dat print quality, hoewel het natuurlijk steeds loffelijk is een ideaal na te streven.

Wij kwamen eigenlijk op dit punt doordat we bepiekerden dat zovelen in den lande hun Foto van de Maand weer te presteren krijgen in hun clubs, en dat er de nodige belangrijke tentoonstellingen in zicht zijn, waardoor velen zich weer aangorden om werk te maken dat aan die tentoonstellingen hun waarde en belangrijkheid zal moeten verlenen. Er zijn mensen, voor wie het een morele plicht is aan belangrijke evenementen deel te nemen, omdat zulke exposities rondweg op het werk van hen steunen, er zijn er ook, en meer, die het aanvaarden en hangen van hun werk terecht als een groot succes zouden beschouwen, waard om een mijlpaaltje te slaan in de grond naast het pad hunner ontwikkeling.

Het gebeurt ons, dat zo iemand uit die laatste categorie dan wat werk naar ons toe stuurt met de vraag: „Denkt U....", maar levenlig kunnen wij ons voorstellen, dat in veelvuldiger vorm diezelfde vraag aan clubgenoten en vrienden gesteld wordt: „Denk je, dat ik die in kan sturen, maken ze een kans?" Het is immers heel moeilijk, zelfs de technische kwaliteiten van eigen werk objectief te beschouwen. Men roest zo snel vast in een bepaalde waardering van technische kwaliteit. Men behoeft, om een voorbeeld te geven, slechts in den beginne een wat slappe vergroting tegen zichzelf goed gepraat te hebben met „toch eigenlijk wel fijn gestemd, alleen-in-die-grijzen", om daarin dan min of meer te volharden, de andere mogelijkheden niet meer voldoende pregnant te voelen, als men in opvolgende jaren toevallig weinig contact met anderen heeft en geen vriend ontmoet die de feilen durft te tonen.

Men kan een foto op twee manieren bekijken, nl. in de hand, en aan de wand. Het eerste is 't voordeligst voor hem. Hij is alleen, alle aandacht wordt aan hem gegeven, en de beschouwingsafstand is kort genoeg om elk fijn detail te doen spreken. Wij stellen ons snel in op de bestaande tonaliteit, ook al is die wat slap in zijn voordracht, we zien daar sneller overheen en stellen ons direct open voor het verhaal dat de foto ons vertellen wil. Plaats nu diezelfde foto eens aan de wand, op een vier, vijf meter afstand. Onmiddellijk voelt u de geneigdheid er heen te lopen om hem te kunnen zien. Hij is een tamelijk onbeduidend vlakje geworden, tenzij hij zeer fors van opbouw was en door zijn vlakkenpatroon ook op afstand intrigeert.

Een zeer vooraanstaand fotograaf, wiens gespecialiseerde werk aller respect afdwingt en waardering heeft, deed een soortgelijke ervaring op. In zijn donkerekamer en thuis was hij tevreden over zijn werk, anders had hij het op een interne N.F.K.-expositie nooit meegenomen en opgehangen, doch toen het er eenmaal hing ergerde hij zich groen en geel. Thuis was het krachtig genoeg geweest, doch hier, tussen andere foto's, was het juist éven te vaal, juist éven te onfris; zag men het alléén, dan wàs het er weer, zag men het tussen de anderen, dan kreeg men de neiging er spoedig aan voorbij te gaan. De zeer grote waarde voor de eigen leden bij de N.F.K. is daarin gelegen geraakt, dat men tot het besef is gekomen dat het nòg brillanter moet, nòg toegespitster in zijn lichten, nòg forser in zijn zwarten, kortom: nòg fonkelender.

Zo iets stelt zeer hoge eisen, evenzeer aan de negatief- als aan de vergrotingstechniek. We leven thans in het tijdperk van de formaatbeknotting, omdat die heel grote lappen eenvoudigweg

onbetaalbaar zijn geworden. Besef dan, dat een fijn-gestemde, in grijzen mediterende foto slechts aanspreken zal indien hij met het groeien van de beschouwingsafstand ook groeit in formaat. En maak alle andere concepties, die deze fijngestemdheid niet behoeven te bezitten, want in krachtiger tonen willen spreken, brillanter, fonkelender (niet: hârder, want dat betekent gemissen in de witten en halftinten), dan u in de donkerekamer en zelfs in de huiskamer nodig oordeelt. Haal het onderste uit de kan. Wat thuis tè brillant lijkt, is op de tentoonstelling misschien net goed genoeg.
Overigens zou er iets voor te zeggen zijn, indien men bij komende tentoonstellingen, gezien de formaatbeperking, de beschouwers zou *dwingen* de foto's op korte afstand te beschouwen, bijv. door de prenten zwak hellend te leggen in plaats van te hangen, en door te werken met zigzag schotten, die zeer decoratief kunnen zijn en bij de holle nuchterheid der meeste zalen deze hun verlatenheid zouden doen verliezen.

Nieuwe Kodak apparaten

De Kodak „Signet" kleinformaatcamera

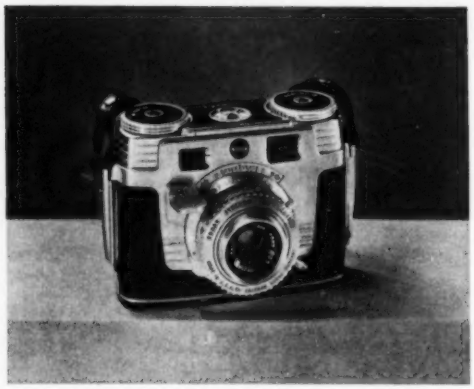

De bekende „Kodak 35" wordt thans in Amerika niet meer gemaakt; in de plaats daarvan is de „Kodak Signet 35" gekomen, die in vele opzichten van zijn voorganger afwijkt.
De lens is een „lumenized" Kodak Ektar f : 3,5, met een brandpuntsafstand van 44 mm. Dit is de eerste keer, dat een lens van het type Kodak Ektar gemonteerd is op een camera met ingebouwde afstandsmeter, in de gemiddelde prijsklasse.
Alle instellingen — belichtingstijd, afstandsschaal en scherptediepteschaal — zijn van boven af zichtbaar en in één oogopslag te overzien.
De „Signet" is voorzien van de nieuwe Kodak Synchro 300 sluiter. Deze omvat belichtingstijden van 1/25 tot 1/300 sec, waarvan de instelling evenals de „B" door een klikje wordt gemarkeerd. De synchronisatie is afgestemd op de Amerikaanse klasse M lampen (zoals no 5 en no 25), waartoe ook de Philips PF 14 en 25 kunnen worden gerekend.
De afstandsmeter werkt volgens het principe van over elkaar schuivende beelden, is aan de lensinstelling gekoppeld, kan tot op 60 cm afstand ingesteld worden en is gecombineerd met een optische doorzichtzoeker in het zelfde „kijkgaatje".
De uitrusting van de camera omvat verder een automatische film-blokkering, een inrichting ter voorkoming van dubbele opnamen en een bijzonder soepel werkend filmtransport.
Het gewicht van de „Kodak Signet 35" is slechts ongeveer 540 gram, de afmetingen 11,5 × 6,25 × 7,5 cm.
In Nederland kan deze camera nog niet ingevoerd worden.

„Brownie" smalfilmcamera

Tot dusver was de naam „Brownie" het symbool voor de eenvoudige, maar niettemin volkomen betrouwbare fototoestellen uit het veelzijdige Kodak-cameraprogramma.
Dat deze naam thans aan een smalfilmcamera is toegekend, moet dus inhouden, dat deze met goed resultaat door iedereen gehanteerd kan worden, ook al is men met de techniek van het filmen niet op de hoogte. Dit is met de „Brownie" smalfilmcamera inderdaad het geval; het filmen ermee is net zo eenvoudig als het fotograferen met de „Brownie" en de prijs is laag.
De optische uitrusting bestaat uit een vast ingestelde f : 2,7 „lumenized" lens, f = 13 mm, die scherpe beelden geeft tot op ca 75 cm afstand.
De camera werkt met de normale snelheid van 16 beeldjes per seconde, zodat alleen maar het diafragma behoeft te worden ingesteld met behulp van een grote gekartelde schijf. Een overzichtelijk, aan de zijkant van de camera ingebouwd belichtingsgidsje bewijst hierbij goede diensten.
Niettegenstaande de eenvoud van constructie en bediening is deze „Brownie" volkomen betrouwbaar; op een 25 voetsrol dubbel-8 mm film maakt men zowel binnenshuis met overspanningslampen als buitenshuis van zonsop- tot ondergang perfecte opnamen.
Het ontbreken van tandwiel-aandrijving in het filmkanaal maakt het laden niet ingewikkelder dan het inzetten van een film in een rolfilmcamera.
Met een grote neerklapbare sleutel windt men de langlopende veermotor gemakkelijk op; het mechanisme wordt bediend met behulp van een handige drukknop, die men in de „loop-stand" kan vastzetten. Bovendien kan men, als de camera niet in gebruik is, de lens afsluiten, waardoor tegelijkertijd het aandrijfmechanisme geblokkeerd is.
Tot de uitrusting behoren verder een ingebouwde aanwijzer van het aantal voeten belichte film en een standaard-statiefmoer. De doorzichtzoeker is voorzien van parallax-aanwijzers voor het maken van close-up opnamen op 60 cm en 1,20 m afstand.
De gehele camera weegt, gevuld met film, nog geen 9 ons.
Een paraat-tas voor de „Brownie" smalfilmcamera maakt het geheel nog weer handiger in het gebruik. In Nederland kan deze „Brownie" nog niet ingevoerd worden.

EEN PUUR BUITENSTAANDER GAF ZIJN OPINIE OVER DE TAAK VAN DE HEDENDAAGSE FOTOGRAAF

De Engelse Royal Photographic Society heeft op 8 April jl. een jaarconferentie gehouden, waarbij ook een lezing met films gehouden is door Roger Manvell.
Manvell is een volkomen leek op fotografisch gebied, hetgeen nog niet betekenen mag, dat hij geen opinie over de fotografie behoort te hebben. Integendeel is juist een buitenstaander — indien deze althans een bezonnen oordeel kan formuleren — belangrijk, want hij is niet vervangen in artistieke neigingen noch modegrillen, welke ons uitvoerenden soms dusdanig beheersen, dat we geen fris overzicht kunnen verkrijgen, laat staan formuleren en naleven. — Uit de verhandeling, door Manvell uitgesproken, en in extenso opgenomen in The Photographic Journal van Augustus 1951, halen wij hieronder gedeelten aan (waarbij wij ons hier en daar een vrije, samenvattende vertaling permitteerden); naar ons oordeel heeft hij zeer gezonde dingen gezegd, die wonderwel passen in de algemene tendens, die de moderne fotografie zijn richting geeft.

Roger Manvell begint met te constateren, dat hij niets van fotografie afweet. Ik stel me evenwel voor, zegt hij, dat iedereen die daarmee te maken heeft zowel philosoof als psycholoog moet zijn, want anders kan ik niet begrijpen hoe hij stand houdt tegenover het leven zoals dit zich aan hem opdringt; daarom hoop ik dat U lankmoedig genoeg zult blijken mijn ideeën aan te horen over de belangrijkheid van Uw taak zoals die door een er buiten staand criticus gezien wordt.

Laat me U herinneren aan de Franse film Carnet de Bal, waarin een oud balboekje bij de heldin zeer sterke gedachten aan vroeger oproept. U zult U ook herinneren, dat zij het verleden opnieuw opbouwt, maar volkomen vervalst. Als zij er toe komt de mannen op te zoeken die haar vroeger lief geweest zijn, toont haar nu rijper geworden oordeel diezelfde mensen als de wezens die zij werkelijk zijn. Wij zijn steeds geneigd het verleden te beoordelen naar de maatstaven en opvattingen die wij nu huldigen. De fotografie kan een hulpmiddel zijn om ons juister en objectiever in het verleden te verplaatsen, en mogelijk ook om het tegenwoordige beter te begrijpen.
Als ik het goed inzie, dan ligt er een grote verantwoordelijkheid tegenover het nageslacht op allen die de fotografie beoefenen, en dat geldt wel evenzeer voor de fotografie als zodanig als voor de film.

De menselijke samenleving is als een plant; hij verandert terwijl hij groeit, en het heeft geen zin van een volwassen rakende boom te verwachten dat hij erkenning heeft voor het struikje dat hij eens was toen hij zijn loopbaan aanving. Onze houding tegenover het verleden is uiterst soepel: hij hangt af van een toevallige gemoedsgesteldheid, van wat we gegeten en gedronken hebben. Onze opvatting over de kunstenaars van vroeger verandert voortdurend, en de kunstwerken, literatuur daarbij inbegrepen, behoren tot de belangrijkste bronnen van informatie over hoe het vroeger geweest moet zijn. In feite hebben we als de drie voornaamste informatiebronnen: onze persoonlijke herinneringen, de kunstwerken, en die hoeveelheid documenten als brieven, rekeningen en dergelijke, die de historici voor hun onderzoek gebruiken.

Manvell betoogt dan verder, dat het onmogelijk is een op zichzelf juiste vertelling of beschrijving te volgen zonder deze met eigen ervaringen aan te vullen en anders te vertolken. Hij leest een passage voor uit John Evelyn's Diary waarin de grote brand van Londen beschreven wordt. Vrijwel alle aanwezigen maakten iets dergelijks mee met de slag om Engeland in de laatste oorlog en verwringen daarmee het oorspronkelijk bedoelde beeld. Indien in een roman een landschap beschreven wordt, verwisselen wij met aanhouding der essentiële punten het beschrevene met een landschap dat we zelf eens zagen.
Ook de historicus ontkomt hier niet aan, en het beeld dat hij her-schept uit zijn authentieke gegevens is voor ons noodgedwongen dubbel-vervalst, eerst door de historicus die het schrijft, daarna door ons die het lezen. Manvell vraagt zich af, of daarin — en dan ten gunste van een juister beeld voor de toekomstige geschiedschrijvers — door de fotografie verandering kan worden gebracht.

Wij beschikken over portretten van vooraanstaande figuren uit vroeger tijden. Vooral tijdens de Renaissance zijn vele portretten geschilderd. Elk van die reeds lang gestorven gezichten — zegt Manvell — zien wij via het temperament van de schilder die het concipieerde; dezelfde persoonlijkheid, ook nog door een andere schilder uitgebeeld, wordt daarmee een ander mens, want de artist staat niet alleen letterlijk tussen ons en zijn model. Bij elk portret schildert hij ook zichzelf mee, dit is trouwens een der grote waarden in de schilderkunst.
De fotograaf daarentegen is een geheel ander soort van kunstenaar. Ik spreek nu van de fotograaf die elke kans aangrijpt om zijn kunst verder te ontwikkelen. De taak van de portretfotograaf is, een karakteristieke fase of uitdrukking van zijn model een statische vorm te geven, terwijl het de taak van de portretschilder is, de karakterdiepten van de man of vrouw tegenover hem te peilen, te voelen en proeven, en gedurende het zittingsproces overkomt het hem steeds weer, dat hij tot zichzelf zegt: „Ik veracht dit karakter", of: „Deze mens trekt mij aan", dan wel: „Ik voel dit of dat in hem, en waarachtig, ik zal hem schilderen zoals ik hem voel".
Men kan zich afvragen hoe die Renaissance schilders maar steeds de dans ontsprongen zijn in een gevangenis te creperen, na zovele invloedrijke personen geschilderd te hebben op de manier waarop zij dat deden.

De fotograaf dient zich ten doel te stellen de karakteristieke levensfasen te herkennen als zij zich aan hem voordoen, en daar naar door te dringen, dan hier, dan daar, met zijn camera. De hoedanigheid zijner genialiteit als opmerker èn als keurder is gelegen in zijn vermogen de kleurende en kruidende kwaliteiten van zijn onderwerp te ont-dekken. Hij is de mens die naar de waarden zoekt in het ruwe materiaal van het leven.
De schilder gaat uit van een blank oppervlak waarop zijn verbeeldend vermogen een vormgeving schept, die wij misschien geheel aanvaarden en begrijpen. Hij kan best een volmaakte leugenaar wezen (evenals de fotograaf), maar de fotograaf zal ten slotte met veel minder overtuiging kunnen liegen dan de schilder. Als de schilder naar hartelust staat te liegen, zullen de beschouwers zich de kop staan breken over zijn vreemde genialiteit, maar als de fotograaf dat probeert, maakt men hem uit voor een misleider.
De camera houdt de tijdstroom tegen; wij moeten beseffen dat de camera het eerste belangrijke, zelf verworven uitdrukkingsmiddel is waarmee wij het evoluerende leven tegen kunnen houden, waarmee wij het kunnen verstijven in het ogenblik dat wij het apparaat lieten werken. De schilder kan dat niet; hij is zozeer een wezen met temperament dat zijn werk steeds een nieuwe facet heeft voor elke volgende generatie.

Om dit te illustreren toonde Manvell een tweetal fragmenten uit

films van 40 jaar geleden. Een ervan toonde een documentatie van de suffragette beweging in Engeland. Hij wijst er op, dat deze films historisch interessant zijn, doch zich bepalen tot een oppervlakkige waarneming en weergave van wat toen plaats vond. Zij drongen niet door in de gebeurtenissen, zij vertolkten niet wat in de gemoederen van die ogenblikken leefde en woelde. Hier is de fotografie gebruikt op het laagste niveau van documentatie. Slechts één opname in de suffragette film is anders: een jongen die uit de oploopjes bij Whitehall gedrongen raakt; hij huilt van angst. Doch hij is juist te groot en te oud om nog aldus te huilen, en daarom onthult deze opname de gehele menselijke gevoelszijde in dat ogenblik der geschiedenis. Meestal echter zijn de documentaires uit die tijd te klakkeloos registrerend, zodat zij alleen als curiositeit nog waarde hebben.

Indien wij de fotografie willen gebruiken zoals het moet, dan is het noodzakelijk dit element van onderwerp-vertolking verder te ontwikkelen. Het gaat om het herkennen van de details, het omhoog en naar voren halen daarvan, die de karakteristieke sfeer van de levensstroming van dat ogenblik kenmerken. Hadden de operateurs van toenmaals dat begrepen en gekund, dan zouden we nu te meer ons realiseren hoe machtig de fotografische camera is. Hij kan letterlijk het leven uit het verleden verplaatsen in het nu en in de toekomst, hij kan dat leven echt houden en warm, als in een soort beeld-thermosfles.

Wij beginnen dit vermogen pas nu te beseffen, omdat wij door de film een meer geestelijke benadering van het gebeuren als mogelijk hebben ervaren. De fotograaf van heden moet het als zijn taak zien, met geestelijker middelen, en met gevoeliger interpretatie door het uitpuren der essenties, de tijdssector waarin hij leeft te documenteren, zodat zij die na ons leven ons kunnen zien en begrijpen, zonder hun eigen verbeelding en herinnering te hulp te moeten roepen om ons tot een vervalst beeld te reconstrueren. Dit plan is moeilijk, zowel om uit te leggen als om te bevatten in al zijn breedte, maar het is belangrijk te trachten dit tot zijn verwezenlijking verder te ontwikkelen, en daarmee de fotografie aan zichzelf terug te geven: als een documentatiekunst voor de latere geschiedschrijvers en allen die dan belangstelling zullen hebben voor de noden die ons thans teisteren en de vreugden die ons thans verlichten.

Laten wij beseffen, dat wij met onze technische hulpmiddelen de eerste generatie zijn, die ons ware leven kunnen archiveren. Wij beschikken als eersten over de macht een levenswijze blijvend ten toon te stellen als een insect in een vlinderdoos, waardoor een ieder die er belang in stelt, het kan bestuderen en analyseren. Wij allen kunnen een levend wezen twee- of driedimensionaal, als schim of in kleuren opnieuw oproepen, en al of niet met zijn stem (of die van een ander) laten spreken. Wij zijn er verantwoordelijk voor hoe we dat doen. Het enige wat wij niet kunnen is met die mensen uit het verleden argumenteren, en hun in 't gezicht zeggen hoe we over ze denken.

Wat moeten we verlangen van onze fotograaf-van-heden, nu we deze verantwoordelijkheid op zijn schouders hebben gedrukt?
Wij hebben een nieuwe mens nodig in de fotografie, een mens die reeds bestaat, maar nog niet veelvuldig genoeg. Laten we hem de dichter-fotograaf noemen, een mens die over het gehele arsenaal van apparaten beschikt en tevens zo gevoelig is voor en zich bewust van de geest van het tijdsbestek waarin hij leeft, dat hij zijn gereedschap met wijs beleid hanteert en binnen het gebied waarvoor het in zijn handen gelegd werd. Als wij dit prachtige gereedschap ten volle willen gebruiken voor wat het kan helpen maken, en onze tijd daarmee eerlijk en met inzicht willen vastleggen voor hen die na ons komen, hun daarmee een werkelijke nalatenschap biedend in een waarachtig tijdsbeeld —, dan hebben wij vele dichter-fotografen nodig, mensen met een hoog ontwikkeld gevoel voor wat er in ons midden omgaat, leeft, groeit en verwelkt; mensen die niet alleen het nageslacht maar ook reeds ons-tijdgenoten een inzicht geven door het scheppen van met een zo gevoelig mogelijke geest geconcipieerde portretten. Portretten van de enkeling, van de hooggeplaatste zowel als van de gewone man of vrouw, van de merkwaardige, ongebruikelijke en eenzame figuren evenzeer als portretten van de samenleving in al zijn variaties, gewoonten en ongewoonten, vreugden, verdrietelijkheden, omgeving, huis, straat en stad.
Reeds zijn er foto's en films van dergelijke dichters-met-de-camera, die wij aan het nageslacht kunnen overhandigen. Vrijwel altijd omvatten zij vele van die op zichzelf nietig lijkende kleine zaken, die juist zoveel onthullen over een volk en over de menselijke natuur. Het zijn vrijwel altijd uitbeeldingen die zich kenmerken door mensenliefde en eenvoud en daardoor een waardig portret zijn geworden.

U wilt er wel aan denken?

Alle correspondentie betreffende

abonnementen FOTO
advertenties FOTO

naar Uitgeversmaatschappij „C. Misset" N.V. - IJsselkade - Doetinchem (en niet vergeten steeds te vermelden dat het over FOTO gaat)

Alléén stukken voor de *redactie* (dus ook wedstrijdfoto's e.d.) gaan voorlopig nog naar Telgen 13, Hengelo

KAREL KIEK'S

Camera-capriolen

KARAKTERKOP
(let op de kleine karakteristieke dingen)

(hij is die ene man die FOTO nog niet leest)

De pola-bril

internationaal als voorlopig meest geschikt hulpmiddel bij stereoprojectie aanvaard

1951:
AMERIKA BEGINT DE STEREOFILMPRODUCTIE, NEDERLAND DEED PIONIERSWERK EN BENUT ZIJN KANSEN NIET

De stereoscopie, het zodanig op een plat vlak afbeelden van figuren en voorwerpen dat ze ruimtelijk kunnen worden waargenomen, is reeds duizenden jaren oud. Vèr voor Christus wisten de Chinezen reeds stereoscopische tekeningen te vervaardigen. Na de uitvinding van de fotografie heeft men zich direct ook verdiept in de kunst van het maken van stereofoto's, waarvan de eerste van omstreeks 1850 stammen.
Geen wonder dat ook direct na de uitvinding van de film, nu 50 jaar geleden, aan stereofilm werd gedacht. Want eerst deze kan de stereoscopie het volle recht doen wedervaren. Wie wel eens, op natuurlijke grootte geprojecteerd, stereoscopische kleurenfoto's van mensen heeft gezien, weet dat dit toch eigenlijk de onnatuurlijke indruk van een wassenbeeldenspel maakt. Beweging is nodig om die ruimtelijke afbeeldingen ook werkelijk leven te geven. En dat kunnen alleen de stereofilm en de stereotelevisie. Het is interessant op dit ogenblik de vooruitzichten eens nader te bestuderen.

ONTWIKKELING MET GROTE TUSSENRUIMTEN

De laatste 50 jaar heeft vrijwel iedere bekende onderneming of instantie of filmgebied aan stereo gewerkt: Kodak, Zeiss, Leitz, British Thomson Houston, Ufa, Askania, Pathé, Lumière, U.S. Navy, het Russische Stereo-instituut, I. G. Farben, Polaroid Company, Tobis, Bosch, U.S. Motion Picture Research Council en vele andere.
Daarnaast was en is stereo altijd een belangrijk terrein voor individuele uitvinders. Duizenden patenten werden in de loop der jaren verleend en millioenen aan onderzoek besteed. Maar naar buiten bleek van deze grote activiteit slechts zelden iets. De belangrijkste stereomanifestaties waarbij het publiek betrokken werd, zijn aan de vingers van één hand te tellen.
In New York vindt in 1922 voor de eerste maal een vertoning op commerciële basis plaats. Vertoond werd de stereofilm „The Power of Love". De waarneming (het bekijken) geschiedt door middel van rood-groene brillen, zoals speciaal door Lumière in Frankrijk altijd was gepropageerd.
Het duurt daarna niet minder dan 15 jaar voordat wederom een stereofilm-gebeurtenis van betekenis plaats vindt. Intussen hebben de geluidsfilm en de kleurenfilm reeds hun intrede gedaan.
In 1937 worden in Berlijn en andere grote Duitse steden voor het eerst met succes stereokleurenfilms aan het publiek vertoond, steeds aan 2000 mensen tegelijk. De titel is „Zum Greifen Nah". De waarneming geschiedt voor het eerst met (ongekleurde) polabrillen, welke het zien van kleurenstereo mogelijk maken. De Zeiss fabrieken zijn er in geslaagd deze brillen op economische wijze te vervaardigen. Het principe van de stereoprojectie met gepolariseerd licht is echter al aangegeven door de Engelse natuurkundige Anderton in.... 1898. Men kan dus niet zeggen dat de ontwikkeling van de stereofilm stormachtig verloopt.
Dan verplaatst het toneel zich weer naar Amerika waar ongeveer gelijktijdig met Zeiss de Polaroid Company er in slaagt polabrillen nòg goedkoper in massa te maken.
Als gevolg daarvan beleeft de stereofilm dan een zeer groot succes: in 1939 en 1940 worden op de New York World's Fair en de Golden Gate Exposition te San Francisco stereofilms vertoond voor niet minder dan vier millioen bezoekers, die allen een polabrilletje op de neus krijgen.
Deze stereofilms heetten „Thrills for You" (over de Pennsylvania railroad) en in kleuren „New Dimensions" (over de Chrysler autofabrieken).
Eveneens vlak voor de oorlog werden in verschillende landen, waaronder Nederland, nog enige korte stereofilmpjes van 20th Century Fox vertoond, waarbij de waarneming nog door middel van het toen reeds verouderde rood-groene brilletje plaats vond. De vertoningen hadden veel succes, ook uit een commercieel oogpunt. Maar deze filmpjes waren toch slechts als rariteiten te beschouwen.
Dan breekt de tweede wereldoorlog uit en nu is het Rusland waar de stereofilm zijn volgende ontwikkeling toont. Met dat jaar treedt ook een nieuw element in die ontwikkeling naar voren. Terwijl men tot dien dus wel stereofilms maakte en vertoonde, kwam de ontwikkeling van een physisch juiste stereo-opneemmethode en van een goede brilloze stereoprojectiemethode nauwelijks verder.
Men wist al bijna 100 jaar dat men voor stereo steeds deelbeelden moet opnemen vanuit twee punten en dat ieder oog alleen zijn eigen deelbeeld mag zien. Men koppelde dus twee filmcamera's aan elkaar (Amerika) of nam de beide deelbeelden op één filmstrook op (Duitsland, Rusland). Men schoof die twee filmcamera's (of de twee opneemspiegels) wel wat naar elkaar toe of van elkaar af naarmate het voorwerp dichterbij of verderaf was, maar van een wetenschappelijk gefundeerde stereo-opname was geen sprake.
De beelden die de toeschouwer te zien kreeg, staken bij al die stereofilms van voor 1940 nu eens ver de zaal in, dan weer schenen ze ver achter het doek terug te wijken. Bij het naar voren komen zijn de afmetingen in de kijkrichting soms enorm uitgerekt, bij het terugwijken schijnen de objecten veel platter te worden.
Behalve dat dit voor de toeschouwer soms erg interessant, resp. schrikaanjagend is, bezorgen deze wisselingen in de schijnbare stand van het beeld hem ook schele hoofdpijn want de ogen moeten stééds weer accomoderen.
Deze vorm van stereo-opname is dan ook alleen maar geschikt voor sommige reclamefilms en sensatie-shorts.
Maakt men de balans op in 1940, dan blijkt de stereoprojectiemethode met polabrillen geheel ontwikkeld en bevredigend opgelost te zijn, waaraan de namen Anderton, Zeiss, Käsemann en Land steeds verbonden zullen blijven.
De twee nog hangende vraagstukken zijn: de stereo-opnamemethode en de brilloze stereo-projectiemethode.
In verschillende landen werpen zich nu onderzoekers op deze vraagstukken, ondanks de oorlog. Als de vrede komt en in 1947 een overzicht van de vooruitgang in de verschillende landen mogelijk is, blijken er twee landen te zijn die de stereofilm een

grote stap voorwaarts hebben gebracht: Nederland en Rusland. Nederland, waar het moeilijke vraagstuk van de juiste en fundamentele stereo-opnamemethode door particuliere research is opgelost en gepatenteerd. Rusland waar, gesteund door een staatsstereo-instituut met een begroting van millioenen roebels per jaar, de brilloze stereoprojectie bij het publiek blijkt te zijn geïntroduceerd, hoewel van een economisch verantwoorde en technisch volmaakte oplossing zeker niet gesproken kan worden.
In 1940 opent in Rusland de Staat het speciaal ge (of ver-) bouwde stereofilmtheater „Moskwa" en later het stereofilmtheater „Wostock". Vertoond worden o.m. de stereofilms „De Vogeltuin" (1941) en „Robinson Crusoë" (1946). Het succes is zeer groot en beide theaters zijn voortdurend, tot diep in de nacht, uitverkocht. Dit, hoewel de stereofilms nogal gebrekkig zijn opgenomen daar men de juiste stereo-opname-methode niet kent. De Prawda van 28 April '47 schrijft zèlf: „De nieuwe stereoscopische film „Robinson Crusoë" bevat naast beelden die een buitengewoon goed stereoscopisch effect geven, gedeelten die zeer slecht zijn". En: „Om één beeld te construeren (op te nemen) moesten zeer ingewikkelde problemen worden opgelost en wiskundige berekeningen worden uitgevoerd".
Het bekijken der films is daardoor nogal vermoeiend.
Maar er was iets nieuws daar in Moskou: Het publiek behoefde geen polabrillen op te zetten en kon „zomaar" de stereofilm zien. Men moest het hoofd wel bijna stil houden en het „trok" wel erg aan de ogen, maar het ging! Dit kwam omdat de filmdeskundige Iwanow een speciaal scherm had geconstrueerd, dat er voor zorgde dat, mits men op de goede plaats zat, ieder oog alleen het er voor bestemde deelbeeld zag.
Nu had Iwanow wel erg goed gekeken naar een fundamentele uitvinding van de Belgische professor Noaillon, maar dat is niet verboden!
Er waren wel grote economische bezwaren: zo'n Russisch scherm kost *f* 50.000 à *f* 100.000 en van de plaatsen die er in een gewone bioscoopruimte zijn is maar circa 'n derde deel bruikbaar, als men op deze wijze stereofilm wil bekijken. Maar in Rusland is vadertje Staat ook bioscoopexploitant en hij behoeft dus (?) niet aan een exploitatie-overschot te denken zoals in de „kapitalistische" landen nog in zwang is.
Ongetwijfeld is echter door deze, zij het dan niet op economische basis geschoeide Russische ontwikkeling, de brilloze stereoprojectie wat verder gekomen, al was het alleen maar dat men de bezwaren in de practijk heeft leren kennen.
In Rusland zelf ziet men deze bezwaren ook in en is men thans bezig aan een ander brilloos systeem waarbij zeer veel deelbeeldjes worden opgenomen en op een speciaal scherm geprojecteerd (het zogenaamde integrale beeldwanden-systeem). Dit is in belangrijke mate geïnspireerd door de uitvinding van de Franse professor Lippmann van.... 1908.

Maar nòch in Rusland, nòch in enig ander land is men tot op heden in staat tot een brilloze stereoprojectie die economisch verantwoord is vanuit het standpunt van de bioscoop-exploitant of voldoende zonder gebreken om het publiek blijvend te bevredigen.
In vele landen wordt hard aan de brilloze stereoprojectie gewerkt, voornamelijk in Amerika, Australië, Engeland, Frankrijk, Duitsland en Nederland (door Philips en door individuele onderzoekers). Maar onder deskundigen is men niet te optimistisch in zijn verwachtingen.
Het blijft de vraag of het „überhaupt" mogelijk is op een scherm dieptebeelden te zien zonder in zodanige complicaties te vervallen dat het practisch en/of economisch onuitvoerbaar is. Het zou ten slotte kunnen zijn dat de natuur hier grenzen trekt die niet overschreden kunnen worden. Het is geen geringe eis: een ruimtelijk object eerst op een vlakke filmstrook op te nemen en het dan later weer ruimtelijk te willen zien!
De deskundigen van Amerika, Engeland, Nederland en Duitsland zijn het er op het ogenblik dan ook unaniem over eens dat voor de eerstkomende tijd de polabril de enig bruikbare stereoprojectiemethode is.

Op het gebruik van polabrillen is dan ook de in 1951 begonnen stereofilm-productie gebaseerd.
De polabril is een bril met ongekleurde glazen, die niet vergroten of verkleinen maar alleen het licht polariseren. Hij heeft vele voordelen voor stereoprojectie, waartegen slechts één nadeel staat: Men moet hem opzetten. Maar een Gallup onderzoek wees uit dat in Amerika 1/3 van de bevolking altijd en 1/3 af en toe een bril draagt (en in andere landen zullen de verhoudingen wel niet veel anders liggen) zodat het dragen van een bril niet bepaald als iets revolutionnairs te beschouwen is!
Dit bewezen bijv. de vier millioen bezoekers die op de tentoonstellingen in Amerika stereofilms gingen zien. Dit bewezen ook honderdduizenden bezoekers in Duitsland in 1937. Het werd ook bewezen door de honderdduizenden bezoekers die dit jaar op het Festival of Britain te Londen stereofilms bezichtigden.
Het is nu eenmaal vrijwel altijd zo dat men, om iets bijzonders te zien, zich enige opoffering moet getroosten.
En die polabrillen hebben vele voordelen: Iedere stoel in de bioscoop kan benut worden. De toeschouwer kan het hoofd vrij bewegen. Bezoekers die door oogspier-evenwichtsstoornissen verminderd-stereoscopisch zien in het vrije zien buiten, kunnen voor het allergrootste gedeelte met de polabril zonder moeite stereoscopisch films zien, wat bij een brilloze projectiemethode nooit in die mate het geval zal zijn.
Kleurenstereofilm is met de polabril zonder meer mogelijk. Ja, de kleuren worden dikwijls fijner van tint!
Hoe gaat het met het gebruik van die polabrillen in de practijk? Eenvoudig zo dat aan de kassa de brillen, tegelijk met de kaartjes, uitgedeeld worden, zonder extra betaling. Na de voorstelling worden ze bij de uitgang terug genomen (zoals spoorkaartjes) om na chemische reiniging opnieuw gebruikt te worden. Of het publiek zal ze mogen behouden zoals in Amerika geschiedt. Naarmate de stereofilm zich meer inburgert, zal men er prijs op gaan stellen zijn eigen polabril te bezitten en zal men naar de stereobioscoop gaande, zijn polabril meenemen zoals naar het strand een zonnebril.

DE JUISTE STEREO-OPNAME-METHODE GEVONDEN

Terwijl men dus nog overal naar de brilloze stereoprojectie zoekt, wordt de volgende belangrijke stap in de ontwikkeling van de stereofilm in Nederland gedaan.
Na jaren van particuliere research weet daar F. H. Reijnders de fundamentele formule te vinden voor het juist opnemen van stereofilms.
Eind 1948 en begin 1949 demonstreert hij tezamen met ir F. A. Weber een aantal, door de laatste geproduceerde journaaltype stereofilms, ook in kleuren. Deze stereofilms bewijzen overtuigend dat het definitief mogelijk is om ieder onderwerp *natuurgetrouw* stereoscopisch te verfilmen. Daarbij zijn geen lange berekeningen meer nodig zoals de Prawda van de Russische opnamen vermeldde, zodat *ieder* onderwerp, zelfs een motorrace, à bout portant natuurgetrouw stereoscopisch kan worden opgenomen.
Deze stereofilms werden aan slechts ca 500 personen gedemonstreerd, maar trokken een zeer grote publiciteit, vooral ook in het buitenland.
Het hoofdkenmerk is dat alle beelden natuurgetrouw stereoscopisch vanuit alle plaatsen van een zaal worden gezien, en dat ze op één plaats blijven welke vlak achter het doek (dat zichzelf als een venster gedraagt) schijnt te liggen.
Overdreven diepte-effecten komen niet voor, tenzij deze expres gewenst worden, bijv. voor reclamestereofilms.
Het vermoeiende steeds opnieuw moeten accomoderen der ogen is geheel ondervangen.
Een 50-jarig probleem was hiermede opgelost.
Maar in tegenstelling met het buitenland waar de staat de stereo-onderzoekingen krachtdadig steunt: Rusland (Staatsstereo-instituut); Amerika (U.S. Naval Photographic Center); Engeland (British Filminstitute), uit de overweging dat stereofilm niet alleen voor vermaaksdoeleinden dient maar vooral ook een grote taak

heeft op andere gebieden: documentaires, bedrijfsfilms, onderwijsfilms, militaire instructiefilms, televisie etc., omdat alle onderwerpen en handelingen *reëel* afgebeeld worden, ziet in Nederland de staat het belang van stereoresearch niet in, steunt deze althans niet *daadwerkelijk*.

Desondanks wordt ook de volgende belangrijke stap in Nederland gedaan. In 1950 slaagt ir F. A. Weber er in om verschillende technische problemen, de opneming van stereofilms betreffend, op te lossen.

Ing. F. B. A. Prinsen te Delft komt tot een practische oplossing voor de polafilm-projectie, een probleem waaraan ook onafhankelijk daarvan, door Dudley uit Engeland gewerkt was.

In plaats dat er twee gekoppelde filmcamera's nodig zijn voor de stereofilmopname en twee gekoppelde bioscoopprojectoren voor de stereofilmprojectie (zoals o.a. nog bij de stereofilmvertoningen van het Festival of Britain 1951 toegepast werd) *zal voortaan volstaan kunnen worden met één filmcamera en één normale projector.*

Het laatste vereenvoudigt in aanzienlijke mate de exploitatie in de bioscopen die, zolang er nog niet voldoende stereofilms geproduceerd worden, gemakkelijk van „vlakke" op stereofilms en vice versa moeten kunnen omschakelen.

Ook de moeilijkheid welke bij *alle* stereoprojectiesystemen (al dan niet brilloos) voorkomt, nl. ca 50% lichtverlies, is hierbij zodanig ondervangen dat de beeldkwaliteit niet onderdoet voor die van de „vlakke" film.

Noch bij het Zeiss systeem (1937), noch bij het Russische systeem (1940 e.v.), was de beeldkwaliteit voldoende, terwijl dit natuurlijk voor het publiek van groot belang is.

Zo zou thans Nederland, dank zij deze particuliere en individuele research, zeker in de voorste gelederen kunnen staan op stereofilmgebied.

Maar als gevolg van de door de staat gevolgde negatieve politiek ten aanzien van de film, zullen deze vindingen echter wel in het buitenland tot exploitatie gebracht moeten worden. Ondanks alle hooggestemde redevoeringen over industrialisatie en research is Nederland wel een land van, maar niet vóór uitvinders!

Het zijn in 1951 Engeland en Canada die het volgende hoofdstuk in de stereofilmgeschiedenis schrijven. In deze landen worden ten behoeve van het Festival of Britain stereofilms gemaakt, o.a. de stereofilm in technicolor „Royal River". In Engeland nog volgens de oude methode met twee gekoppelde 35 mm camera's, waarbij het maken van close-ups en semi close-ups niet goed mogelijk was. In Canada maakte de bekende Norman McLaren enkele zeer fraaie stereotekenfilms in kleuren.

Het programma loopt sinds 3 Mei 1951 met overweldigend succes te Londen en sinds kort ook te Edinburgh. De voorstellingen (negen per dag) zijn steeds uitverkocht en ondanks een niet lage toegangsprijs bezochten reeds meer dan een half millioen mensen deze stereovoorstellingen.

Ook Amerika begint thans op serieuze wijze met de stereofilm. Voor eind 1951 staat de productie van een stereospeelfilm op het programma. Het beschouwen in de bioscopen zal wederom met polabrillen geschieden, aangezien deze nog steeds het beste resultaat geven bij de exploitatie.

Zo komt de stereofilm langzaam maar zeker verder en de tijd schijnt nu niet meer veraf dat de film eindelijk ook de lang-begeerde diepte zal kunnen vertonen, waardoor deze nog aesthetischer, overtuigender en boeiender zal worden. W.

Beoordeling 771.313.2 „Falco"

Falco S rolfilmcamera

Van Hijmans' Kino- en Foto-groothandel N.V. te 's-Gravenhage ontvingen wij ter beoordeling een exemplaar van de Falco S rolfilmcamera 6 × 9 der Ferraniafabrieken, dus een Italiaans product. Het is een feit, dat de zo platte en in ingevouwen toestand zeer compacte 6 × 9 rolfilmcamera niet alleen alle aanvallen van kleinformaat en rollei-types heeft overleefd, maar zelfs overal weer druk in productie genomen is. Het is een type dat zijn bestaansrecht bewezen heeft en zeer geliefd is bij de zeer velen, die eisen stellen aan hun gelegenheidsfoto's, die zich op reis ook eens een mooie foto willen permitteren, en die daarbij willen volstaan met afdrukken en zo nu en dan eens een vergroting; 6 × 9 is dan wel *het* formaat.

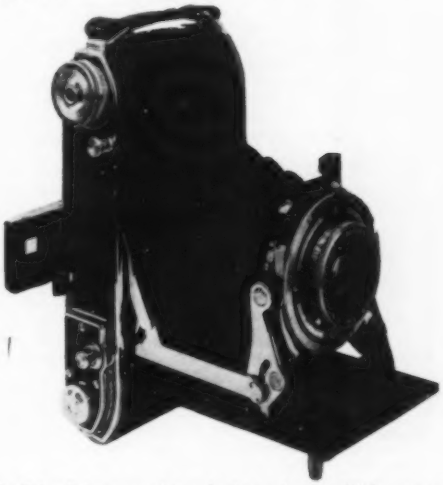

De Falco S is een goed type in deze categorie. Hij is zeer compact, voortreffelijk stevig geconstrueerd zonder zwaar te worden en heeft een beveiliging tegen dubbel belichte negatieven. De Prontor S sluiter wordt via een goede overbrenging met een rompontspanner bediend; als men een draadontspanner gebruikt, werkt de vergrendeling tegen dubbel belichten, aan de rompontspanner gekoppeld, evenwel niet meer mee.

De Prontor S heeft tijden van B en 1/1 tot 1/250 seconde, en moet telkenmale gespannen worden. Er is een zelfontspanner (12 seconden) en een synchrooncontact, dat veilig is bij 1/25 seconde. Er is voorzien in het opzetten van een kleine brillantzoeker, voor wie daaraan de voorkeur geven zou; deze wordt evenwel niet bijgeleverd, o.i. terecht, want dat type zoeker is op die plaats (bij het lensfront) nooit erg betrouwbaar. De Newtonzoeker (met goede lenzen) op het zijfront voldoet geheel, geeft ook de beelduitsnijding juist weer. Het rode filmvenster sluit automatisch met veerdruk, de filmopwindspoel heeft een vergrendeling; de film draait hierdoor zeer soepel en bedrijfszeker door.

Wij hebben het objectief, een reflectievrij gemaakte Galileo Tegor, 105 mm, 1 : 4,5, getest op de scherptekaart, en er zeer bevredigende resultaten mee verkregen. Zonder in bijzonderheden te treden — deze Italiaanse lens met frontinstelling interesseerde ons eigenlijk wel zeer — kunnen wij de uitkomsten aldus formuleren: bij volle opening laat deze lens een vergroting van zijn negatieven van 5 x lineair zeker toe, indien de uiterste hoeken iets minder mogen wezen, bij f : 8 is het gehele negatief van een dergelijke scherpte, dat 10 x lineair vergroten van het geheel een goed scherpe vergroting oplevert. Dit gaat dus, door de band genomen, verder dan wat meestal verlangd wordt.

Deze ervaring, gevoegd bij andere met Ferrania camera's, doet ons neigen tot de conclusie, dat deze grote fabriek zijn apparaten met zorg kiest en niet tevreden is met producten die vroeg of laat in hun prestaties te kort schieten. Het is reeds lang een feit, dat de Italianen een goede camera kunnen bouwen, en ook deze Falco S is daarvan een bewijs.

HOE MAAK IK ONBERISPELIJKE NEGATIEVEN OP KLEINFORMAAT?

Ziedaar een veel voorkomende vraag van de lezers aan onze redacteur en van hem weer het verzoek aan ondergetekende, er nog eens iets over te schrijven. Seintje terug aan Hengelo: „Niets nieuws op dit gebied, het is nog steeds het oude recept, namelijk nauwkeurig werken van het begin tot het eind". „Hindert niet", was het antwoord: „er tobben zoveel lieden met krassen en strepen, dat het beslist de moeite loont, de puntjes nog eens op de i te zetten".

Men drukt het verschil tussen grote en kleine camera wel eens kernachtig zo uit: „Bij grote formaten liggen de grootste moeilijkheden op het terrein van de opneming, bij kleinformaat beginnen ze in de doka". Kijk maar naar de practijk! Persfotografen, waarbij alles roef-roef moet gaan in de doka, geven de voorkeur aan het grote formaat. Hun hoog opgevoerde opneemtechniek verkleint de bezwaren van de camera, het werk in de doka kan zeer snel gaan en vereist minder nauwkeurigheid. De kleinformaatcamera daarentegen ziet men veel in handen van technici, van natuur- en scheikundigen, van artsen en ingenieurs en verder van de grote groep amateurs met voorliefde voor het experiment.

Ook in de ontwikkeling van de fotografische techniek kan men het bestaan van genoemde moeilijkheden bespeuren. Bij de grote formaten poogt men voortdurend de opneemtechniek te vergemakkelijken, de kleinformaatwerkers zien echter uit naar fijnkorreliger films en betere dokatechniek.

VÓÓR DE OPNEMING

De verse film is tegenwoordig weer behoorlijk vrij van ongerechtigheden. Niet zo lang geleden heeft men plotseling even getobd met de gelatine, die op de keerzijde van de rolfilm wordt gegoten om het krullen tegen te gaan (Foto 1949, blz. 48). Bij oudere films, op het ogenblik dus grotendeels over tijd, kan men dus nog wel eens een soort fijne reticulatie van deze laag verwachten.

Men koopt de kleinformaatfilms naar keuze in gebruiksklare cassettes, in daglichtverpakking of in afgepaste stukken en meterwaar, die in de doka moeten worden verwerkt. In de aangegeven volgorde dalen ze af in duurte en klimmen ze op in ongemak. Toch zijn het niet alleen deze beide factoren, die onze keuze bij de aanschaffing moeten bepalen. Cassettes, hoe handig ook, zijn bij de meeste typen van een pluche afdichting voorzien en hoewel de meeste nieuwe cassettes tegenwoordig wel in orde zijn, kan men toch telkens weer constateren, dat af en toe de gevreesde telegraafdraden optreden, vooral als men de cassettes zelf opnieuw gaat vullen.

De enige geheel veilige weg is die, zoals o.a. Leitz deze volgt, waarbij geheel metalen cassettes worden gebruikt, die in de camera open liggen. De firma Lewis (Engeland) brengt universele metalen cassettes voor de Retina, Vito, Baldina, Dollina, Weltis enz.. (Afb. 1). Men moet dan de film zelf inleggen, waarbij men dus om te beginnen gebruik kan maken van de daglicht-

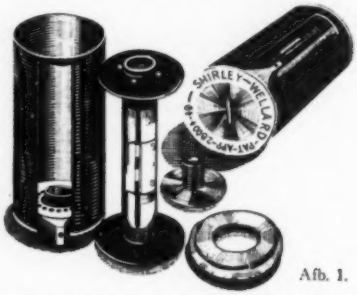

Afb. 1.

verpakking. Het uitnemen uit de cassette moet echter weer in de doka gebeuren, zodat het voordeel boven de afgepaste stukken en de meterwaar vrij gering is.

Het zelf inleggen wil even geleerd zijn en beginners doen er goed aan, met een onbruikbare film bij daglicht, eventueel met gesloten ogen te oefenen. Men maakt dan een lijstje van de te verrichten handgrepen en bestudeert dit telkens even vóór de definitieve operatie.

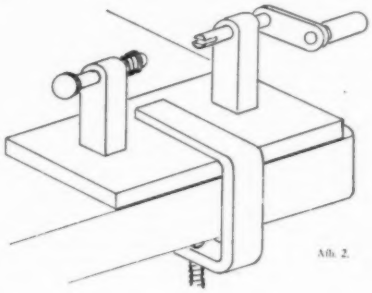

Afb. 2.

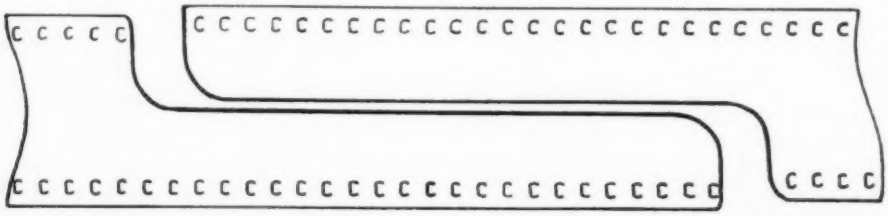

Afb. 3. *Zo spaart men 10 cm film. Deze figuur is op ware grootte, desgewenst kan men de gebogen lijn overnemen en er van dik zink bijv. een snijmal naar maken.*

De film moet goed strak op de cassettespoel worden gewonden en vooral niet na het opwinden even worden vastgetrokken! Om dit werkje te vergemakkelijken brengt o.a. Leitz in de handel een handgreep, waarop men de cassettespoel vastzet.
Mooier (en duurder) is een mechanische filmopwinder, terwijl men in Leica-Manual zelfs een daglichtapparaat, voorzien van tel-inrichting, kan vinden!
Deze toestellen voldoen allemaal best voor de afgepaste films, doch voor meterwaar komt er een bezwaartje. Men kan namelijk dan telkens 10 cm film besparen — de fotografie is toch duur genoeg! — als men de afsnijdschablone hanteert zoals in afb. 3, zodat men twee filmlippen tegelijk heeft. De tweede film moet dan namelijk eerst geheel van de rol worden genomen, afgemeten en doorgesneden. De veiligste en tevens goedkoopste methode is nu de volgende. Men hangt een dokaklem of een omgebouwde stevige wasknijper, zoals in afb. 4, zodanig op, dat de verticale afstand hiervan tot een vast punt precies overeenkomt met de af te snijden filmlengte, voor een volledige Leica-film dus 160 cm. Men klemt de filmlip nu vast, rolt de film af tot aan het vaste punt, plaatst opzij op de perforatie nog een tweetal klemmen om terugrollen te voorkomen en snijdt de film onder de klemmen af.

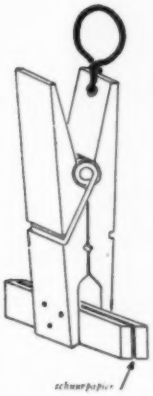

Afb. 4. *Een stevige wasknijper kan ook tot een goede klem veranderd worden. In plaats van het oog van men daar ook stukjes lood op schroeven.*

Men kan nu rustig ofwel eerst meer films ophangen of de voorraadsfilm opbergen. Mocht een film met de filmlip naar beneden hangen, dan kan men deze met uitgestrekte armen gemakkelijk omkeren, na eerst bovenaan opzij nog een paar klemmen op de perforatie te hebben gezet. Om nu de film strak op de spoel te kunnen winden, moet de bovenste klem goed stevig zijn. Men kan de grijpvastheid sterk verhogen, door op de binnenzijde van de klem schuurpapier te plakken.

DE CAMERA

Van te voren zijn cassette en camera met een kwastje stofvrij gemaakt, waarbij men de camera ondersteboven uitborstelt, zodat het stof eruitvalt. Men kan, als men met de camera eens een ongelukje heeft gehad, deze ook reinigen met de stofzuiger, als men op de slang een kurk zet, waardoor een dun buisje is gestoken.
Gaat men naar het strand, dan pakt men voor en na gebruik de camera met paraattas en al in een hermetisch gesloten zak, bijvoorbeeld van gummi.

DE TANK

Bij het ontladen van de cassette bewijst de ophanginrichting weer uitstekende diensten. Men past gewoon dezelfde handgrepen toe, die zoëven zijn beschreven. Over het verdere „natte proces" kunnen we kort zijn, daar we dit onlangs (Foto 1950, blz. 336) nog uitvoerig hebben behandeld. In het kort komt het hierop neer, dat men de tank natuurlijk eerst stofvrij maakt, dat alle baden, dus ook het spoelwater, gefiltreerd moeten worden, dat het fixeerbad beslist hardend moet werken, waarbij vooral de chroomaluin in poedervorm vers moet zijn toegevoegd. Na het spoelen raadden we aan, nog even de tank te vullen met gedestilleerd water, waarna de film zonder afvegen stofvrij te drogen werd gehangen, met boven- en onderaan een van de genoemde klemmen en liefst zo hoog mogelijk. Het resultaat is dan een onberispelijke film!
Op het ogenblik zijn enkele hulpmiddelen verkrijgbaar voor het snel filtreren van het water. We noemen een filter van de firma Hahnei, dat men met een rubber ring op de kraan zet, en een van de firma Fiedler, dat met een stukje rubberslang kan worden bevestigd.
In plaats van gedestilleerd water kan men volgens Foto 1951, no 3, blz. F 30 ook gebruiken het Nitek-Super water-onthardingsfilter.

Afb. 6. *De stofkwast kan op zijn steel van een rond plaatje triplex voorzien worden en in een jampot worden bewaard, waarin een laagje water met wat glycerine en een druppeltje carbol. De zachte haren komen daarmee natuurlijk niet in aanraking, maar blijven niettemin vochtiger en soepeler. Dit is belangrijk, want als men met een droge stofkwast snel over een negatief veegt, geraken oppervlak en kwast beide electrisch geladen en trekken dan juist stof aan. Men moet met de kwast steeds langzaam aaien, hem dan even langs de vingers aan de haartoppen vrij van stof maken en weer in de stofvrije pot zetten.*

Blijkens 'n artikel in „American Photography" bestaat de modernste methode om water te ontharden hierin, dat een ionenverdringing wordt toegepast. Enkele chemische fabrieken (waterverbruikers en gros!) hier te lande gebruiken deze methode trouwens in het groot. In het kort komt het hier op neer, dat een plastische stof (polystyreenbasis) wordt toegepast met veel natriumionen in het rooster. Deze Na° worden bij het doorstromen van het water door $Ca^{\circ\circ}$ vervangen. Men regenereert de plastische stof dan weer met keukenzout (Na Cl) waarbij het Na° op zijn beurt het $Ca^{\circ\circ}$ weer verdringt. Het Nitek-filter schijnt deze methode ook te volgen, misschien in iets gewijzigde vorm.
Men kan kalkvlekken weliswaar beter van het begin af aan vermijden, en o.a. kalkneerslag met alle narigheid van dien in de ontwikkelaar tegengaan door 1 gram natriumhexametafosfaat per liter toe te voegen, maar met ditzelfde middel zijn ook achteraf kalkvlekken nog te verwijderen. Overigens is het frappant, hoe schoon een gespoelde film wordt als hij nog een tweetal minuten vóór het drogen in een oplossing van 1½ % azijnzuur in water

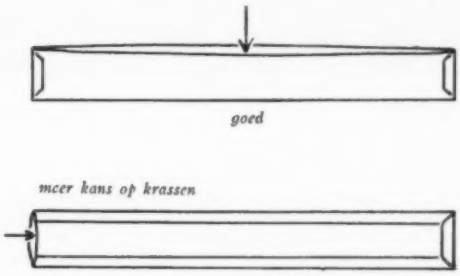

Afb. 5. *De lange open enveloppes voor kleinformaatstroken kunnen het beste in een „album" gemonteerd zitten.*

vertoefd heeft. Heeft men dit niet nodig, dan laat men het na, maar op een goede dag kan deze mogelijkheid toch uitkomst bieden.
Alle baden moeten zoveel mogelijk van dezelfde temperatuur zijn.

BEWAREN EN VERGROTEN

Men bewaart de film vooral niet in rolletjes. Na jaren is de film zeer stug geworden, zodat deze dan moeilijk vlak te krijgen is in het vergrotingstoestel.
Men snijdt de film dus in stukken, rondt alle hoekjes af en bewaart ze in daarvoor bestemde mapjes of albums. Het is verkeerd, met mapjes in de zak rond te lopen, wat men vooral op clubavonden nogal eens ziet, want al heeft de film ogenschijnlijk geen letsel, bij tienmaal vergroten komt de schade onherroepelijk te voorschijn.
Ook moet beslist de voorkeur gegeven worden aan enveloppen, die aan de *lange* zijde opengesneden zijn om de filmstrook er in te *leggen*. Bij enveloppen met de opening opzij moet men de strook er in *schuiven* en dat is gevaarlijk. (Afb. 5).
Ten slotte moet het filmvenster van het vergrotingstoestel nauwkeurig worden gecontroleerd op scherpe punten en kanten, terwijl men alleen maar transporteert bij geheel vrijliggende film. Zelfs na veelvuldig gebruik blijft deze dan onberispelijk, temeer daar, zoals reeds werd opgemerkt, de film, vooral de eerste veertien dagen, steeds harder wordt.
Er zijn tal van kleinformaatwerkers, die een of meer van genoemde maatregelen niet toepassen en toch voortreffelijke resultaten boeken. Mochten ze op een goede dag ineens met mislukkingen hebben te kampen, laten ze dan eens kijken naar die ene voorzorgsmaatregel, die ze tot dan toe altijd hadden overgeslagen.....!

Dr J. J. M. VAN SANTEN

Beoordeling

771.313.2 „Elioflex"

Elioflex camera

Van Hijmans' Foto- en Kino-groothandel N.V. te 's-Gravenhage ontvingen wij op ons verzoek een exemplaar van de Elioflex ter beproeving. Deze camera behoort tot de artikelserie der Ferraniafabrieken en is dus van Italiaans origine; het door ons onderzochte exemplaar bevond zich nog in de verzegelde fabrieksverpakking.
De Elioflex behoort tot de serie camera's met zeer grote brillantzoeker, waarvan het beeld dermate groot en helder is, dat een duidelijke uiterlijke gelijkenis met het Rolleitype ontstaat. De zoekerlens is daarbij zeer groot en bevindt zich vlak boven het opneemobjectief. Een instelling op matglas is dus niet mogelijk en men doet goed zich bewust te blijven, dat we hier in feite niet met een tweelenzige reflexcamera te doen hebben in de juiste betekenis dezer nomenclatuur. Dat neemt niet weg, dat dit type met grote brillantzoeker belangrijke voordelen biedt. Men is nu tenminste in staat het te fotograferen onderwerp ondubbelzinnig en nauwkeurig waar te nemen. De camera's met miniatuurzoekertjes zijn op dat punt altijd ondingen geweest. De korte onderlinge afstand tussen zoekerlens en camera-objectief — 3,7 cm — geeft behoorlijke zekerheid tegen zichtverschillen.
Wij hebben gemeend met deze camera geen lenstest te moeten nemen, het is geen precisie-apparaat met matglas-micrometerinstelling, doch een plezierige camera voor mensen, die wat meer wensen dan een box-alleen, nl. wat meer raffinement, en toch even eenvoudig als de box in zijn hantering.
Het objectief is een reflectievrij gemaakte Galileo Monog, een lens met frontinstelling. Lensopeningen: f : 8, 11, 16 en 22. Sluiter: B, 1/25, 1/50, 1/100, 1/200 seconde. Afstandsinstelling van 2,2 meter tot ∞. Voorzetlens en filter zijn blijkens het prospectus verkrijgbaar. Het objectief ligt diep, een zonnekap is welhaast niet nodig.
De beeldkwaliteit, d.w.z. de scherpte en geringheid van vertekening, is voortreffelijk. De brandpuntsafstand van 85 mm biedt daarvoor trouwens met deze diafragmareeks reeds aanwijzingen. De camera levert voortreffelijk scherpe negatieven die een redelijke vergroting gemakkelijk verdragen.

Deze camera heeft enige interessante constructieve grapjes. Zo ziet men in de lens een vierkant rood vlakje zitten. Transporteert men de film, dan komt er ergens een ferme tik-knal, maar dat is normaal, hiermee wordt de sluiter gespannen. Het rode vierkantje is nu verdwenen, aanwijzing dat er gefotografeerd kan worden. Dit is een zeer vernuftige en vooral constructief-eenvoudige oplossing om dubbel belichte negatieven te voorkomen. Als het rode venstertje vóór staat werkt de sluiter niet. Het diafragma zelf is abnormaal, nl. niet rond, maar eveneens vierkant. Met vermijding van een constructief-duurdere iris kon men hiermee een diafragma verwezenlijken, dat goed centrisch blijft. Draaiende schijfjes of glijdende strippen, waarin diverse gaatjes, blijken nl. niet altijd een centrische opening te verzekeren. Dat het vierkante diafragma wat meer randstralen doorlaat en dus in optisch opzicht ongunstig zijn moet, is natuurlijk waar, maar als men een en ander procentueel gaat berekenen, valt dat bezwaar heel erg mee.
Wij willen van deze alleraardigste camera nog enkele punten noemen: de rompontspanner heeft schroefdraad voor een draadontspanner, hij ligt gemakkelijk en werkt soepel; hij is vergrendelbaar en signaleert dat met een rode stip. De sluiter heeft synchrooncontact; het rode venster voor het filmtransport wordt automatisch, nl. verend, weer gesloten. Behalve de voortreffelijke brillantzoeker is er een raamzoeker; de camera maakt 12 negatieven 6 × 6 op een 6 × 9 rolfilm.
Samenvattend: de Elioflex is een uitstekende camera voor mensen die de eenvoud van een box gecombineerd wensen met het uiterlijk en de handzaamheid van een duurdere camera, ook met enkele van diens raffinementen, mits deze de eenvoud van de bediening niet bemoeilijken, maar eerder bevorderen; daaraan voldoet de Elioflex geheel. Het door ons onderzochte — willekeurige — exemplaar werkte in alle opzichten zeer soepel, ook bij filmtransport.

Cor van Weele *Portret*

Bij het hierna volgend artikel over schilder versus fotograaf geven we een drietal portretten van Cor van Weele als voorproefje. Dit hier is er een uit (wat wij noemen:) zijn ambassadeursserie. Hij maakte nl. portretten van enige gezanten en ambassadeurs. Hij maakt 't zich niet gemakkelijk, hij wenst een portret dat iedereen onmiddellijk herkent en begrijpt: „Tja, dat issie!" moeten de mensen zeggen, vindt van Weele. Daarmee werkt hij in de lijn van Yousouf Karsh, en nog niet zo dwaas ook, dunkt ons. Let eens op deze prent: een moderne visie voerde weer tot een schijnbaar-„ouderwetse" vormgeving. Een paar anecdoten: „I'm not yet posing, I'm just waiting for you" zei de Canadese ambassadeur, toen had van Weele zijn werk al gedaan (hij is gek op de ouderwetse gummidrukbal en -slang, hij fotografeert niet, maar *knijpt* de prent op z'n — grote — plaat). De Engelsman had slechts één opmerking toen hij thuis werd gefotografeerd: een complimentje voor het feit dat de statieven rubbervoetjes hadden en z'n parket niet beschadigden. Van Weele *kiekt* op rubbervoetjes.

Bij alle onbegrip dat deze wereld zo moeilijk bewoonbaar maakt, is óók nog het onbegrip over het wezen van de kunst.
Een uitvloeisel daarvan: het misverstaan door vele beeldende kunstenaars van de mogelijkheden in de fotografie; en omgekeerd: door de fotografen betreffende de beeldende kunst. Ook: het misverstand dat er bij de fotografen zelf nog is omtrent de fotografie, want hoe kort is het nog maar geleden dat in „officiële" critieken aan landschapsfoto's lof werd toegezwaaid, omdat ze sprekend leken op repro's van schilderwerken! We zijn de invloed van zulke meningen, die ons regelrecht naar de imitatie verwezen, nóg niet te boven.

Een schilder en

Het is altijd prettig om een boek te ontdekken dat verhelderend kan werken. En zo staat op de plank, bij de boeken die ik waardeer, het werk van mr Feltkamp: „Zien en Verstaan" (v. Mantgem & de Does, Amsterdam). Het enige wat in dit boek nog èven schools aandoet is de stijl van de ondertitel: „Inleiding tot het juist opvatten van kunstwerken en tot het waarderen van de voornaamste kunstrichtingen". En zelfs deze formulering doet sympathiek aan; des te meer de inhoud van het werk. Uiteraard zal men in het boek wel het een en ander vinden dat men wist, maar het is zo plezierig om nu eens door iemand anders dan een beter-wetend criticus goede dingen over kunst te horen zeggen.

Even iets meer over die inhoud: mr Feltkamp bewijst dat wij allen de wereld rondom ons zien op andere wijze. Hij doet dat aan de hand van een serie voorbeelden: naast elkander gezet zijn „afbeeldingen" van een en hetzelfde motief, vervaardigd door verschillende beeldende kunstenaars. En in de tekst is o.a. opgenomen wat de Duitse romantische schilder Ludwig Richter eenmaal heeft geschreven, nadat hij met drie gezellen hetzelfde landschap had geschilderd: „Ieder spande zich in om het onderwerp zo getrouw mogelijk weer te geven, en daarom was ik niet weinig verrast, na afloop opgestaan, de vier voor mij liggende schilderijen zo afwijkend te bevinden. In de stemming, in de kleur, in het karakter der contouren, was bij ieder iets anders naar voren gekomen. Ik merkte dat onze ogenparen wel hetzelfde gezien hadden, maar het geziene in ieders innerlijk zich naar zijn individualiteit omgevormd had. 't Sterkste bleek dit bij een melancholicus. Bij hem waren de bewogen omtrekken der bos- en rotsmassa's rustiger en rechter, de heldere kleur der goudachtig bruine rotsen bleker en doffer geworden;

Cor van Weele *Portret*
Hij is zo verstandig, meestal de gehele figuur in zijn portret te betrekken, want handen — gebaar — en romp zijn veelal zeer welsprekend. Hier had hij aan de kop genoeg.

Piet Jabaay en Cor van Weele

een fotograaf

daarentegen deed zich een nachtelijk violet in de schaduwen gelden die in de natuur toch zo klaar en kleurig leken. Kortom, de aard van de mens openbaarde zich geheel in zijn schildering; en zo was het bij ieder. Ik wil daarbij niet verhelen dat mijn eigen werk weliswaar onzeker, tastend en zoekend, maar vergeleken met de drie anderen het objectiefste en trouwste scheen".

Cor van Weele *Portret*
Hij laat niets aan het toeval over, hij beseft 't interieur en gebruikt het. Je kunt doodsbenauwd zijn voor een onrustige achtergrond maar er ook iets van maken.

Het is deze laatste zin die ons even doet glimlachen, maar we begrijpen, want wij allen maken die fout: zoals w ij de wereld zien, zo *is* ze.....

En dan komt het malle in dit goede boek. Het feit waarop ik in de aanvang wees: een totale miskenning van de fotografie.
Neen, ik zou volstrekt niet verlangen dat in dit of een ander boek de fotografie als kunstuiting naar voren werd gehaald, en naast het teken-, schilder-, en beeldhouwwerk geplaatst. Het is m.i. nog altijd zéér de vraag of de fotografie een middel is om te komen tot kunst. Stel u even voor, dat er voor dat landschap in Tivoli waarvan Richter verhaalt vier goede landschapsfotografen hadden gestaan, en ook elk van hen de opgave had gekregen om er iets van te „maken". Lieten wij hen hun gang gaan, dan kwamen er vier foto's van geheel verschillende visie getuigend, gewis. Maar als zij, net als de schilders, de opgave hadden gekregen om het onderwerp zo „natuurlijk" en getrouw mogelijk af te beelden? Was er dan, desalniettemin, een viertal foto's gekomen dat noodwendig het verschil in persoonlijkheid weerspiegelen zou? Ik vraag maar. Ik

Cor van Weele *Portret*
Op een schoonheidsinstituut kunt U leren, dat onregelmatige trekken geaccentueerd mogen worden; dat maakt interessant. Hier werd de oogafstand niet gecamoufleerd, maar als karakteristiek gebruikt.

weet het niet. We zouden de proef moeten nemen, maar de resultaten zouden nog niets bewijzen, wellicht. En hebben we nog vier goede landschapsfotografen?.....*)

Maar de fotografie mag dan tot kunst kunnen worden of niet tot kunst, culturele betekenis heeft deze zeker. En dan komt men in een goed boek als van mr Feltkamp, een boek dat misverstand kan wegnemen, weer het *onbegrip* tegen inzake de fotografie; en hetzelfde geldt voor de werken van H. P. Bremmer. Bremmer nam aan dat kunstenaars subjectief zien, maar een „leek" zou de natuur beschouwen zoals het „mechanische" fototoestel. Twee abnormaliteiten in zijn overigens zo sympathieke betogen. Mr Feltkamp toont aan, dat iedereen de wereld ziet op zijn manier: de kunstenaar, de kunstzinnige en de rest. Voor hèm is er dan ook maar één mogelijkheid om de ons omringende wereld objectief en nuchter weer te geven: via de fotografie. Al is het dan weer zó, dat een elk bij het beschouwen van de foto's weer kijkt via zijn eigen persoonlijkheid.....

„Bewaart men een fotografie, dan heeft men wel een objectief tot stand gekomen representatie, maar bij herhaalde beschouwing daarvan zal men inzien dat het leven eruit geweken is, zal men de strakheid der trekken hinderlijk vinden en meer en meer beseffen, dat wij het wezen van de voorgestelde niet treffen, hoewel zo'n fotografie als stimulans voor de in ons levende herinnering ongetwijfeld nut kan hebben".
Wat kan men doen als men dergelijke malligheden leest bij een serieus en sympathiek auteur? Wat te doen als in zijn boek, naast een serie afbeeldingen naar geschilderde en getekende portretten, ter vergelijking een (méér dan slechte) foto geplaatst wordt? Een mens heeft dan de neiging om boos te worden. Maar uit ervaring geleerd hebbende dat men daarmee niet verder komt, onderdrukken we dat en zoeken naar mogelijkheden om dergelijke misverstanden weg te nemen: bij de beeldende kunstenaars, bij de fotografen, en bij..... onszelf.

Dit hier gewraakte misverstand is niet van vandaag of gisteren. Er is door of namens de portretschilders tegen de fotografie geageerd, van de eerste ontmoeting af. Geen enkele uitvinding heeft zulke felle caricatuur- en scherts-tekeningen tegen zich zien verschijnen. U kent ze: een groot toestel-met-zwart-doek, modellen die met vertrokken gezichten in folterwerktuigen zijn geklemd, en daarnaast, daar terzijde van: een broodmagere, werkloze kunstschilder, het palet en de borstels nog in de handen..... Zulk een „actie" blijft langer na-werken dan men denkt; de uitingen in de boeken van mannen als Bremmer en Feltkamp komen er uit voort.

Laten we het goed begrijpen: we gaan nu niet „vechten" voor de „erkenning" van de fotografie. We beginnen er mee, om dergelijke misverstanden te glimlachen. Maar verder gaan we zoeken naar de werkelijke waarde van de fotografie. Misschien komen we daar verder mee. En we gaan ons niet, verongelijkt, terugtrekken in de donkerekamer, maar gaan eens zien wat er leeft bij

schilders, tekenaars en beeldhouwers. Wellicht kunnen we daardoor onze eigen plaats beter leren zien.

Schilder en fotograaf.
Met opzet hebben wij deze twee tezamen gebracht. We hebben onderlinge gesprekken uitgelokt over hun opvatting van hun handwerk en over de richtlijnen bij hun arbeid. Wij hebben „opdrachten" gegeven, nl. om dezelfde personen en dezelfde karakters uit te beelden, via de glasplaat en via de verf.
Schilder en fotograaf; we hadden natuurlijk Jantje of Pietje kunnen nemen. In dit geval namen we Piet, nl. Piet Jabaay, een portretschilder op de Veluwe, die (nog) geen beroemdheid is, maar bij kenners gebockt staat als iemand die zijn handwerk met plezier vervult, en gesteund wordt door onmiskenbaar talent. Daarnaast: Cor van Weele, portretfotograaf, die met evenveel plezier, talent en verbetenheid de mensen uitbeeldt met de middelen waarover hij de beschikking kreeg.
Op dit ogenblik zijn deze twee bezig.
Gesprekken zijn gehouden die eigenlijk op de band moesten worden vastgelegd. Daarbij vertelt de fotograaf méér. Een gewoon verschijnsel: van schilders krijgt men veelal weinig te horen. Tot ze hun draai gevonden hebben.
Arbeidsmethoden worden vergeleken. De schilder loopt in het foto-atelier rond en verbaast zich. De fotograaf duikt in de schilderswerkplaats en verbaast zich ook. Hun verbazing ligt niet in het feit dat zij zulke wonderlijke dingen daar vinden; zij verwonderen zich omdat hun werkwijze, ondanks alle technische verschillen, bijkans gelijk is.
En zij zijn nu aan het werk, zelf zéér geinteresseerd in het resultaat van dit vergelijkend onderzoek. Dezelfde personen (persoonlijkheden) worden geschilderd en gefotografeerd.
In het volgende nummer van FOTO iets van de resultaten.
Kl.

*) *Noot van de redactie.* Mogen we hier éven op doorgaan en mogelijk het antwoord van velen formuleren? Om te beginnen: 4 landschapsfotografen tellen we nog wel in ons landje; hoewel, het goede soort is aan het uitsterven, het goede soort dat de gezonde, eerlijke romantiek nog had en de eenvoud der vlakken wist te waarderen boven het interessanterige close-up. Zij hadden iets stoers in hun werk, en op dit ogenblik horen we zo hier en daar stemmen — in de N.F.K. bijv. — dat een prent niet krachtig genoeg kan wezen, om 't aan de tentoonstellingswand uit te houden. Hebben we ons wel eens gerealiseerd, dat die stoerheid waarschijnlijk voortkwam uit het gebrekkiger reagerend materiaal, en dat wij thans véchten moeten tegen de volmaaktheid van ons filmpje, een finessering die ons hals-over-kop in de verwaterde zoetigheid doet belanden als we niet duchtig oppassen? Maar ter zake. Het is de dingen verkeerd stellen, als men enerzijds vier schilders opdraagt vanuit hetzelfde punt hetzelfde landschap op hetzelfde ogenblik zo natuurgetrouw mogelijk af te beelden, en datzelfde aan vier landschapsfotografen op te dragen. Als het vier waarachtige schilders zijn, is de kans groot dat ze het vertikken een penseel in de verf te duwen, maar aangenomen dat zij het doen, dan nog schilderen zij zichzelf mét het landschap mee; zij interpreteren immers wat zij daarin ondergaan. Laat dan ook de fotografen *hun* mogelijkheid tot interpretatie. Behalve met wat donkerekamer-techniek en -beinvloeding zijn zij mechanisch gebonden aan het aanwezige. Geef ze dezelfde opdracht, doch laat weg: op hetzelfde ogenblik. Dan zal de een een grootse wolkenlucht afwachten, de ander zij-licht, een derde een strakke hemel en laag licht en een vierde misschien een zware regenlucht. Men moet énig middel tot interpretatie laten.

Beoordeling

771.313.4 „Perlux"

Perlux kleinformaatcamera

Van de firma Meylink te Rotterdam ontvingen wij ter bespreking een exemplaar van de door haar geimporteerde Perlux-camera. Het betreft hier een kleinformaatcamera, waarop de normale cassette gebruikt kan worden, en waarbij getracht is de vorm wat esthetischer te maken dan meestal het geval is; de lens steekt nl. altijd nogal opvallend naar voren, tenzij men zoals bij de Leica een uittrektubus toepast. O.i. is men in die poging geslaagd, de Perlux heeft ietwat meer „stroomlijn", en is daarnaast prettig klein van afmetingen. Hij ligt zeer goed in de hand.

We hebben hier wederom te doen met een camera, die binnen het bereik van de bescheidener beurs moet liggen en daarom is waarschijnlijk onder meer de kostbare spleetsluiter (althans kostbaar als hij *goed* moet zijn) vermeden.
De Perlux heeft een Prontor S sluiter, en daarmee voldoet hij zonder twijfel aan de meeste naar voren komende wensen. De Prontor is gesynchroniseerd (op 1/25 sec) en heeft naast B automatische sluitertijden van 1/1 tot 1/300 seconde. Het filmtransportmechanisme is goed, de sluiting is aan de achterzijde en maakt alles dus zeer goed bereikbaar. Er is een sper-inrichting om het overslaan van filmdelen of dubbele belichtingen te voorkomen, en een goed soepele rompontspanner. Wel moet voor elke opneming de sluiter apart gespannen worden, dit is niet gekoppeld. Er is geen afstandsmeter, de zoeker is eenvoudig maar goed (beeld op ½ ware grootte).
Ons interesseerde in het bijzonder de optiek, een Kataplast 1 : 2,8—45 mm. Dat betekent een wat groter beeldhoek, en dus werd de hoekscherpte interessant. Wij hebben deze lens (die reflectievrij gemaakt is) getest, en zijn over de resultaten tevreden. Hier is sprake van een goede optiek, geheel in overeenstemming met de niet hoge prijs van de camera, d.w.z. er bestaan betere lenzen, maar de Kataplast zal ben, die niet eisen gestoken scherpte in 20-voudige vergrotingen aan te treffen, maar met een 18 × 24 ook best tevreden zijn, voldoen. Bij volle lensopening (2,8) is de scherpte zeker voldoende voor een 13 × 18 vergroting (zo niet groter), de beste scherpte ligt bij f : 8. Bij f : 5,6 is hij evenwel niet veel minder.
Samenvattend mogen wij de Perlux in de uitvoering die wij beproefden een goede kleinformaatcamera noemen, die zich niet wil meten met de superklasse, maar een trouwe vriend wil wezen voor hen die voor een bescheidener bedrag een camera moeten verwerven waarmee zij plezierig kunnen fotograferen.

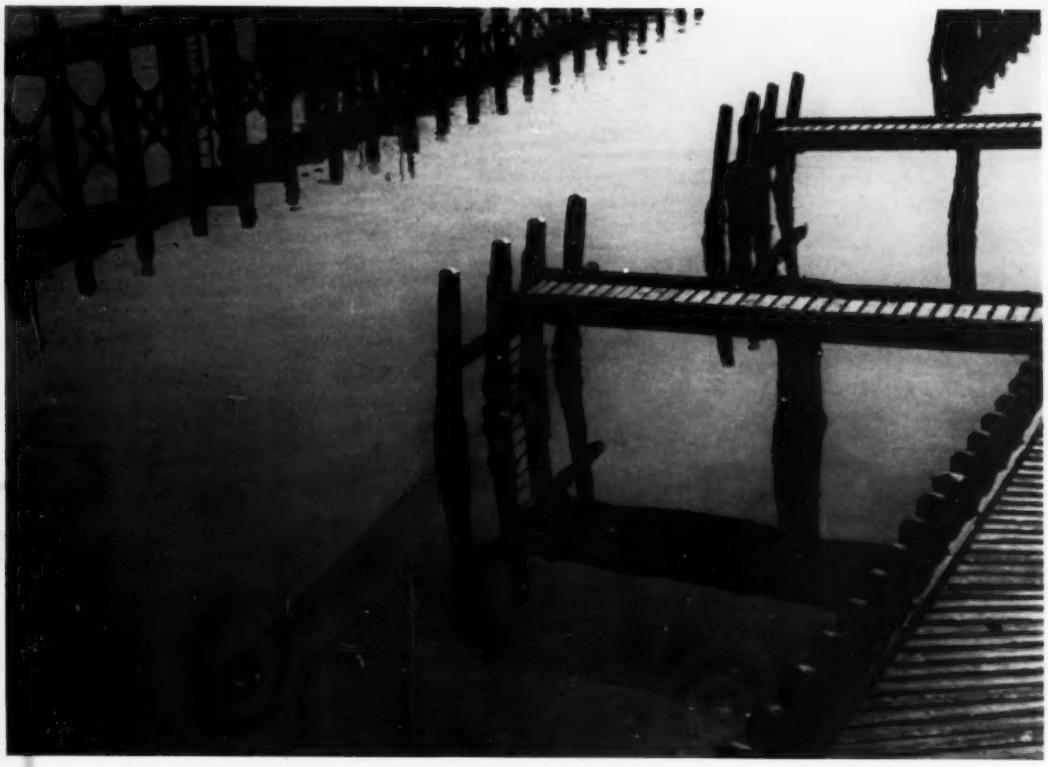

R. Vonk, Vlissingen *Het vroege licht*

In elk jaargetijde kan men ze vinden, de amateurs langs de waterkant, die zoeken naar onderwerpen. Als we zeggen „onderwerpen", dan bedoelen we in dit geval „composities". Zij zoeken naar goede lijn- en vlakverdelingen, en laten zich aantrekken door een reeksje glimmend witte kopjes op paaltjes, zij loeren op spiegelingen in het water, omdat die vaak een verdubbeling van het rhythme opleveren, en zij weten dat water zeer photogénique kan zijn. Water is een rustig, verstild vlak, of juist een dynamisch patroon, en daarom zwerven zij langs de waterkanten. Deze foto is geen wereldwonder, hij zou in een salon geen voortdurende groep beschouwers trekken; hij is er een van die vele, waarvoor andere amateurs waardering hebben, hij is er een waarmee de maker best tevreden is, die hij een poos ophangt, een foto die hem het geluk blijft schenken van die stille gelukkige uren, als men in 't vroege licht zwerft met een camera, en samen met die vriend wat mâakt.

A. Meulstee, Schiedam

Wat slaapt zondigt niet

Dit is de Foto van de Maand in de Nationale Fotowedstrijd, waarmee de heer Meulstee (die inzond bij Het Vrije Volk) dus een flinke prijs wegsleepte. Laten wij er eens enig commentaar op geven. Wij zijn zo gewend een foto op zijn esthetische kwaliteiten te beschouwen, en dán is zijn enige verdienste dat hij compositioneel redelijk goed in zijn vlak zit; heel simpel, een verbinding tussen het sterke punt links boven, waarin belangrijke elementen liggen, naar dat rechts onder, met belangrijke informaties. Het licht staat zo ongunstig mogelijk, er is geen diepte. Maar kostelijk begrepen is het onderwerp zelve, dat blote voetje, schoentje, sokje, emmertje, schepje enerzijds, goddelijk kinderlijke armpjes die evenzeer slapen als het kopje anderzijds. Ziehier een kostelijk sprekend onderwerp, met sterke charme, dat fotografisch zwak verwolkt is. De beoordelaars willen over dat laatste heenzien, en het eerste het zwaarst laten wegen. Verwerp dat standpunt niet geheel, want de amateur die *dit* geprocfd heeft, gaat dóór en zal ook de esthetica gaan ontmoeten.

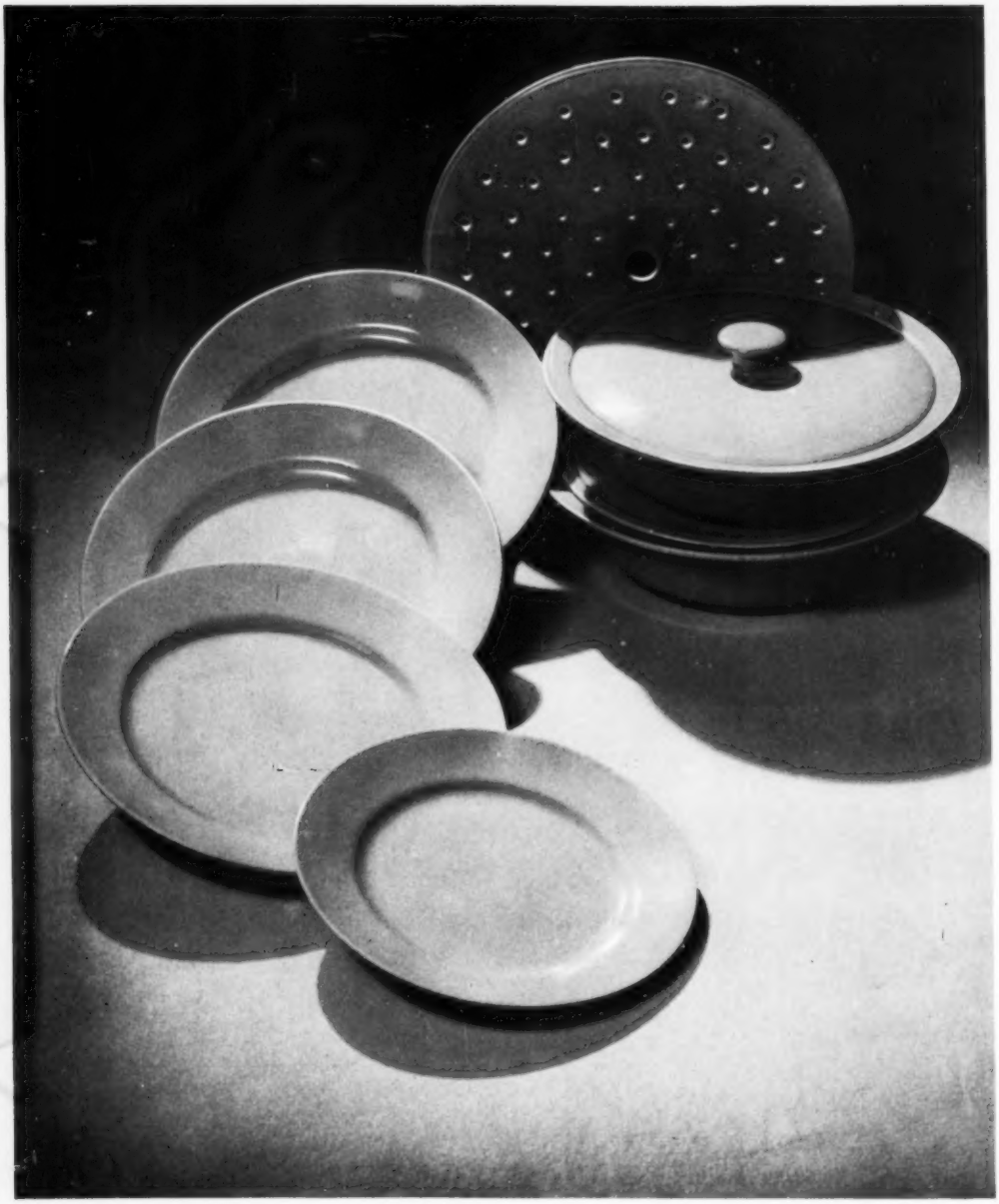

N. C. van Pesch, Groningen

Bondswedstrijd 1951

1e Prijs groep B

Het stilleven raakt wat verguisd tegenwoordig, maar deze foto toont dat het niet altijd moet met oude hoeken en doodskoppen, brillen en pijpen. Er bestaat geen beter oefening voor techniek-verbetering dan het stilleven, en iemand die het er bij een blank onderwerp zo goed afbrengt als in deze foto, heeft reden trots op zichzelf te zijn. Eén raad: controleer elk punt van een onderwerp als dit met de electrische meter op eenzelfde verlichting (zelfde meteruitslag bij de ondergrond) en belicht kort. Mager belichten en goed doorontwikkelen haalt de glanslichten er uit. Het is dus eigenlijk werk voor de platencamera, met studeren en componeren op het matglas.

77.041.2

Op de Snijtafel

Foto's voor deze rubriek kunnen te allen tijde worden gezonden naar redactie FOTO, Telgen 13, Hengelo, met vermelding links boven op de enveloppe: Snijtafel. De heer Hens verzamelt deze foto's, en kiest daaruit om zijn onderwerp te illustreren. Men houde er rekening mee, dat zij aldus lang in portefeuille kunnen blijven. Zend niet groter in dan 13 × 18 of 18 × 24 maximaal, liefst ongemonteerd. De beste foto uit de oogst van elke maand wordt door de heer Hens gewaardeerd als Foto van de Maand, en door ons met een premie (deeltje ter keuze uit de Foto-serie) beloond. Zend goed werk in, het behoeft niet volmaakt te wezen, maar moet wel iets willen uitdrukken.

Het voordeel van een dagblad boven een maandblad is, dat een rectificatie in het eerste geval na 24 uur kan worden gepubliceerd, terwijl in het tweede geval men 30 dagen de tijd heeft te piekeren over het een en ander dat onduidelijk is. Ik kan mij zo levendig voorstellen, dat de onderschriften bij de drie reproducties van het Verzetsmonument, opgenomen in het vorige nummer, een toelichting behoeven. De drie reproducties maakten deel uit van een serie van vier stuks. Voor de maker waren de foto's slechts een beeldende vertolking van hetgeen hij in woorden tot uitdrukking wilde brengen. De onderschriften der vier foto's vormden één geheel, waren voor de maker primair en konden dus niet gescheiden worden. Buiten mijn medeweten (ik had verzuimd de onderschriften op de achterzijde der foto's door te halen) werden zij onder de reproducties geplaatst en ik kan mij levendig voorstellen dat de lezers voor een raadsel stonden en er niets van begrepen. De foto's zijn door mij echter uit een geheel ander oogpunt besproken, waarbij de onderschriften buiten beschouwing gelaten konden worden. Nu deze toch zijn opgenomen, verdient het misschien aanbeveling de lezers in kennis te stellen dat de vierde foto een groep van vijf koormeisjes voorstelde met tot onderschrift: „één van deze wispelturige dansfeeën. Geloof me vrij". Het geheel wordt dus: „Ik heb haar gefotografeerd. Zij lijkt mij een ideale vrouw in huis, want..... zo'n stenen furie brengt ten minste minder risico's met zich mee dan één van deze wispelturige dansfeeën. Geloof me vrij". Het cynisme dat uit de tekst spreekt komt voor rekening van de maker. In geen geval is het mijn bedoeling geweest de tekst te publiceren.

En thans ter zake. Het is een menselijke eigenschap, dat men steeds de lijn van de minste weerstand zoekt en soms ben ik wel eens bevreesd, dat het de fotograaf te gemakkelijk gemaakt wordt. Toen een halve eeuw geleden de mogelijkheid voor amateurs zo goed als niet bestond — enkele bijzondere gevallen daargelaten — om hun opnamen te laten ontwikkelen en afdrukken, waren zij verplicht alle werkzaamheden zelf te verrichten. Zij leerden de knepen van ontwikkelen en afdrukken en wie, om welke reden dan ook, deze taak niet op zijn schouders kon of wilde nemen, bleef afzijdig. Het leger der amateurs was kleiner, kon niet halen bij dat der huidige generatie, maar er werd ernstiger gewerkt, want hoe groter de moeilijkheden zijn die overwonnen moeten worden, des te groter wordt de energie die er aan ten koste wordt gelegd. Van massaproductie kon nog niet gesproken worden, want plaat voor plaat werd belicht en ontwikkeld en het kwam niet voor dat er maanden overheen gingen eer een film van 36 stuks was verbruikt en de resultaten konden worden geconstateerd, met als gevolg dat men zich de omstandigheden waaronder de opneming werd gedaan (weersomstandigheden - diafragma - belichtingstijd - filter - uur van de dag) maar zelden weet te herinneren. En als er iets, zowel voor de amateur als voor de vakman, van primair belang is om het vak onder de knie te krijgen, dan is het wel dat men de oorzaken moet kunnen opsporen waaraan de tekortkomingen te wijten zijn.

Hoe vaak komt het niet voor dat men na de ontwikkeling van een film er een aantreft die inderdaad 18 karaats is. Er enthousiast over zijn, is niet voldoende. Men moet trachten er zich rekenschap van te geven, wat de oorzaken van dit prachtige resultaat kunnen zijn, evenals men in het tegenovergestelde geval trachten moet er achter te komen wat de oorzaken der mislukking waren. Er zich bij neerleggen is evenmin voldoende. Probeert u zich maar eens te herinneren onder welke omstandigheden een 12 of 36 opnamen zijn gemaakt, zelfs als er maar een periode van een dag of tien overheen is gegaan. Het menselijk geheugen is maar zeer beperkt.

Noteer dus steeds:

1. omschrijving van het onderwerp; 2. datum en uur van de dag; 3. weersgesteldheid; 4. film of plaatsoort met graad van lichtgevoeligheid; 5. diafragma; 6. filter; 7. ontwikkelaar.

Een toevallig geslaagde opname waarvan men de gegevens niet kent, heeft voor uw fotografische ontwikkeling veel minder waarde dan een mislukte opname waarvan de oorzaken bekend zijn.

Op dezelfde wijze, waarover weer eens een andere keer, dient met het positief proces gehandeld te worden.

Er zijn jagers die weken lang met taai geduld het spoor volgen van het een of andere roofdier en niet eerder dan nadat zij volkomen op de hoogte zijn van zijn doen

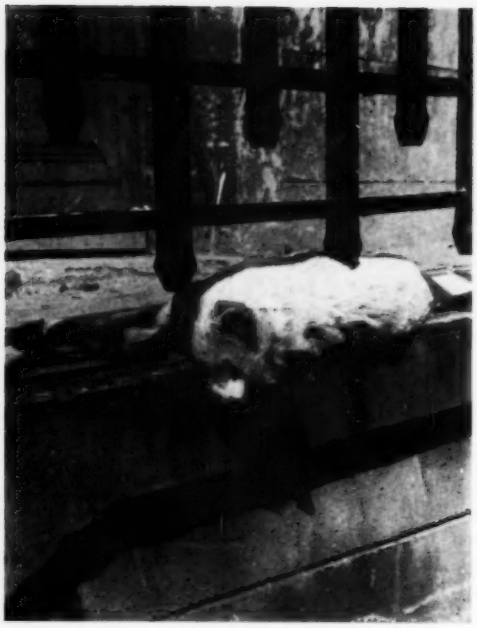

D. P. H. W. Jr te A. *„The sunny side of the street"*

en laten, slaan zij hun slag. Er zijn ook jagers die er op uit gaan zonder speciaal doel en alleen op hun goed gesternte vertrouwen. Ze dwalen rond, natuurlijk in terreinen waarin zij met hun jagerstalent, wild vermoeden. Zo gaat het ook met de fotograaf. Er zijn er die

hun object ettelijke keren onder de loupe nemen, op verschillende uren van de dag en onder verschillende weersomstandigheden. Eerst dan wanneer zij volkomen zeker van hun zaak zijn, wagen ze er een of meer films of platen aan. Anderen gaan op de bonnefooi, net eender als de jager. Ze hebben geen doel, kijken alleen scherp uit en lopen bij wijze van spreken met het geweer in de aanslag. Er gaan dagen voorbij dat zij platzak thuis komen, maar het kan ook gebeuren, dat zij meer onderwerpen tegenkomen dan dat zij platen of films bij zich hebben.

„The sunny side of the street" is een voorbeeld van een toevalstreffer. Het kan een poes zelfs wel eens te warm worden. Ze heeft zich uitgestrekt langs de walkant om nog een vleugje van de waterkoelte in te ademen. Wie een dergelijk gegeven ziet, heeft geen bedenktijd. Hij ziet en knipt en neemt hetgeen hij liever niet zou zien, op de koop toe. In dit geval het hek. Geestelijk is de poes hoofdmotief, visueel het hek. Het moet op de koop toe worden genomen, maar het blijft storen, vooral door de grote tegenstelling zwart/wit. Het hek is er nu eenmaal, het is niet weg te werken, maar het hinderlijk effect kan wel verzacht worden, zoals de correctie duidelijk te zien geeft. De poes moet hoofdzaak blijven. Zij is bovendien uit het midden der hoogte gekomen, waardoor de hoogte van de walkant geaccentueerd wordt. Aanbeveling zou het verdienen de rechterbenedenhoek iets door te drukken bij de vergroting.*)

„Oud en nieuw" heeft een prachtige dieptewerking en een uitgesproken hoofdmotief, een hoofdmotief waaraan vooral voor hen die zich voor schepen interesseren iets te beleven valt. Alleen de titel is mij niet geheel duidelijk, daar ik niet weet of ik het nieuwe rechts of links moet zoeken. „Havengezicht" zou mij beter bevallen. Maar..... „what's in a name?" Puntscherp is het hoofdmotief en naarmate de objecten verder verwijderd zijn neemt die scherpte geleidelijk af, hetgeen de dieptewerking ten goede komt. Dat de horizon (voor zover er van een horizon gesproken kan worden) in het midden der hoogte gelegen is, is in dit geval niet storend. Maar zelfs, indien dit wel het geval geweest zou zijn, dan had men dit op de koop toe moeten nemen, daar van het hoofdmotief noch van boven, noch van onderen iets gemist kan worden. Wat de toonwaarden betreft, doet de rechterkant — ongeveer 1/3 van de gehele breedte — mij iets te donker aan, voornamelijk de rechterbovenhoek van de lucht. Door tegenhouden bij de vergroting had dit gemakkelijk vermeden kunnen worden.

Ik heb deze foto vaak in handen gehad, vaak aandachtig bekeken, en evenzovele keren weer teruggelegd om haar te zijner tijd te bespreken. Vraagt u mij of daar een

*) *Noot van de redactie.* Op gevaar af voor betweterig uitgemaakt te worden willen wij toch even opmerken, dat de maker misschien gemeend heeft, dit stuk hek niet te kunnen missen indien hij de foto zijn verhaal wil laten doen. Overigens zou de vertelling pas volkomen geslaagd zijn, indien het water getoond had kunnen worden.

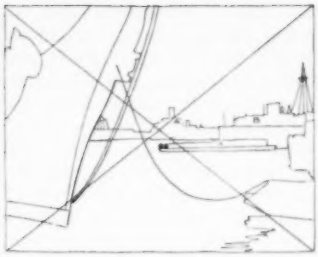

H. B. te A. *„Oud en nieuw"*

speciale reden voor was, dan moet ik het antwoord schuldig blijven. Ook deze morgen nam ik haar weer eens aandachtig onder de loupe — figuurlijk gesproken, natuurlijk —. En toen deed zich een eigenaardigheid voor. Plotseling werd mijn aandacht getrokken door de twee sneeuwwitte cirkeltjes die zich nagenoeg in het midden van de compositie bevinden. De werking ervan was zo fascinérend, dat zij in zekere zin een obsessie werd en ik mij er niet meer van los kon maken. Ettelijke malen had ik de foto, zoals gezegd, aandachtig bekeken, nooit was het mij opgevallen, maar nu ik het eenmaal gezien had, werd mijn blik er telkens weer door gevangen. Er is meer wit van dezelfde kracht op deze foto (zie A en B op de schets) maar de cirkeltjes *doen* witter aan door de grijze toonwaarden der directe omgeving. Of de werking in de reproductie even sterk is als bij het origineel moet afgewacht worden. Dit verschijnsel is echter niets bijzonders en komt herhaaldelijk voor, maar het leek mij goed er even de aandacht op te vestigen. Was deze foto mijn eigen maaksel, ik zou geen ogenblik aarzelen om deze — althans voor mij — steen des aanstoots te verwijderen door de cirkeltjes te tinten. Het brengt mij in herinnering de wereldberoemde marmeren Mozesfiguur, die Michel Angelo voor het grafmonument van Paus Julius II vervaardigde — een meesterwerk. De figuur is zittende voorgesteld, in de rechterhand de stenen tafelen, terwijl de linker onderarm zich in horizontale richting voor het onderlichaam bevindt. Een van alle kunstzin gespeende bezoeker maakte eens de banale opmerking: „Het is precies alsof Mozes buikpijn heeft". Ik kan geen reproductie van deze Mozesfiguur onder ogen krijgen of telkens komt die hinderlijke uitlating mij opnieuw in gedachten.

Van geheel andere aard is de atelieropname „de fotograaf in actie". Ook hier is een lichtcirkel, van volume veel groter en toch in zekere zin minder storend. De fotograaf gefotografeerd door een fotograaf tijdens een werkavond „portret-opnamen", zeer waarschijnlijk een snapshot, waarbij de maker der foto getroffen werd door de toevallige verlichting, houding en concentratie van de in actie zijnde fotograaf. De compositie is zo natuurlijk, dat van poseren haast geen sprake kan zijn en is er *toch* geposeerd, dan verdient de foto een dubbele pluim wegens de natuurlijkheid en ongedwongenheid der pose.

R. v. V. te A. *„De fotograaf in actie".*

Mej. B. W. te A.

Foto van de maand
Zonsondergang Normandië

Uit zuiver artistiek oogpunt zouden vanzelfsprekend lamp en standaard moeten vervallen. En al moge in de linker bovenhoek het hoofd in de achtergrond verdwijnen, dit neemt men in een geval als dit gaarne op de koop toe. Nu treft de foto ons als een specimen van volledige natuurlijkheid, die ook in tonaliteit prettig aandoet.

Een amateur-fotografe, lerares van beroep, die de fotografie tot hobby had gekozen en wel eens kennis had genomen van de inhoud der snijtafelrubriek, vroeg mij kort geleden eens iets van haar werk te mogen laten zien. Uit den aard der zaak wordt mij vaak een oordeel gevraagd. En iedere keer opnieuw ben ik benieuwd wat mij getoond zal worden. A priori begin ik mijn verwachtingen zeer laag te stellen. Er is een leger van foto-hobby-isten, d.w.z. mannelijke, maar in verhouding is het zwakke geslacht slechts zeer minimaal vertegenwoordigd. Ons land telt pl.m. 75 à 80 amateur-fotografenverenigingen, waarin hoogstens 20 % damesleden. Ik heb mij vaak erin verdiept, wat hiervan de oorzaak kan zijn. Als er toch één liefhebberij is die in de lijn der vrouw ligt, dan is het toch wel de amateur-fotografie. Wordt zij afgeschrikt door het roken op de vergaderingen? Voelen zij zich te eenzaam door de overgrote meerderheid der mannen? Ik weet het niet, maar jammer is het zeker, omdat juist de vrouw van nature intuïtief is en vaak een geheel andere — heel vaak ook betere visie op een geval heeft. Als het roken een beletsel is, dan troost ik mij met de gedachte, dat de dames hoe langer hoe meer gaan roken — soms in nog veel sterkere mate dan de mannen.

Maar om op de zaak terug te komen, de foto's die mij deze keer getoond werden, waren van dien aard, dat ik dadelijk voelde niet met een lid van het knipsers-gilde te doen te hebben, maar met een ernstig werkende amateur-fotografe, die voor de toekomst iets belooft, die van nature een goede visie op een geval heeft.

Een ervan koos ik uit als de foto van de maand. „Zonsondergang". Laat mij vooral nog eens onderstrepen dat „de foto van de maand" niet altijd gekozen wordt uit de laatste oogst die binnenkomt. Wanneer er in de voorafgaande nog specimen aanwezig zijn die van hoger gehalte zijn, dan hebben die voorrang. Onderscheid in klassen wordt niet gemaakt, zodat de keuze dan eens — voor zover door mij althans uit begeleidende brieven kan worden opgemaakt — op een beginner, dan weer eens op een gevorderde werker kan vallen. In ieder geval speelt, naast technische kwaliteiten, de visie op en de compositie van een gegeven de hoofdrol.

„Zonsondergang" is prachtig van toonwaarden, van lijn en lichtwerking. De foto is om een andere reden ook waardevol en kan als een hart onder de riem beschouwd worden door hen die niet in het bezit zijn van een 18 karaats camera. Ze is gemaakt met een eenvoudige Voigtländer-brillant — geen dubbel-ogige reflex met gekoppelde afstandsmeter, maar met, laat ik het maar zo noemen, een box-camera van goed fabrikaat. De titel is niet gefingeerd, want de opname werd gemaakt 's avonds tussen 8 en half 9 met f 11—1/25 sec en met gebruik van een eenvoudig geel filter. Ziet u wel dat

het niet de camera is die het succes bepaalt? Het hoofdmotief in de compositie, hoe klein van volume ook, spreekt voor zichzelf: „de twee nietige mensfiguren"; inderdaad nietig in een groots en geweldig natuurtafereel. Misschien is het wel de enorme tegenstelling ten opzichte van de massale, geweldige rotspartij rechts en de imponerende wolkenformatie, waarachter de ondergaande zon nog even haar lichtbundel op de horizon laat vallen.

Toch zou op twee manieren het resultaat verbeterd kunnen worden en wel door de te lichte wolkenpartij in de linkerbovenhoek vrij krachtig bij de vergroting door te drukken of een gedeelte der wolkenformatie op te offeren, zoals in de correctie is aangegeven. De lichtconcentratie en de oneindige rust zouden hierdoor aanmerkelijk winnen.

Laat mij deze keer eindigen met nog eens uw speciale aandacht te vragen voor de foto „'n regenachtige dag", gereproduceerd in het vorig nummer op pag. 251 en waarvan de hoofdredacteur met slechts enkele kernachtige woorden de juiste snaar heeft aangeroerd. „Het is lang geleden dat wij een zo voortreffelijke regenprent hebben gezien". Ik geloof dat het gemakkelijker is met een moderne Schlager lauweren te oogsten dan met een dergelijk simpel gegeven, dat ook 25 jaar geleden gemaakt had kunnen zijn, maar zelfs in deze tijd die om nieuwe ideeën en visies schreeuwt toch nog zowel uit technisch als artistiek oogpunt bewondering afdwingt. De bekoring staat en valt, niet alleen met het ene hoogste licht op de grote auto, die wij natuurlijk liever iets meer naar voren hadden willen zien, maar wel met de juiste toonwaarde der gesloten lucht en het fijne lichtspel, dat zich van de auto langs het monument omhoog kronkelt om zijn slotapotheose langs de contouren der daken te vinden. Indien ooit de woorden van Missone bewaarheid zijn dat niet het onderwerp, maar de juiste lichtval de waarde van een foto bepaalt, dan is het wel bij deze foto.

J. J. HENS

Cursus voor Vakbekwaamheid en Einddiploma Reprografie

van het Nederlands Genootschap voor Documentreproductie.

Onder leiding van Dr O. A. Guinau van het Fototechnisch Laboratorium Joh. Enschede en Zonen zullen schriftelijke en mondelinge cursussen worden gegeven op het gebied der reprografie. Hoewel de reproductiefotografie op zichzelf reeds bijna zo oud is als de fotografie zelve, heeft de snelle ontwikkeling, vooral der documentreproductie, haar in de laatste jaren doen uitgroeien tot een welhaast afzonderlijk terrein, hetgeen zo niet een uitvoerige, dan toch wel een gespecialiseerde technische èn theoretische kennis is gaan eisen. Daar het ons bekend is dat een vrij groot percentage onzer lezers in enigerlei vorm hiermee in aanraking komen, menen we goed te doen, de mededelingen over deze cursussen volledig op te nemen.

Na een aantal proefnemingen is de Opleidingscommissie van het N.G.D.R. tot de conclusie gekomen, dat de beste vorm voor een cursus reprografie (reproductie-fotografie), bestaat uit een combinatie van schriftelijke en mondelinge lessen.

De cursussen staan onder leiding van dr O. A. Guinau, terwijl de administratie wordt gevoerd door het Centraal Bureau van het Nederlands Genootschap voor Documentreproductie, Nieuwe Gracht 74 te Haarlem, aan welk bureau de inschrijvingen moeten worden gericht.

De *Cursus Vakbekwaamheid* vangt aan medio September 1951: de duur is twee jaar. Tussentijdse inschrijving na deze datum is mogelijk.

Het cursusgeld bedraagt *f* 100,— per jaar, te voldoen bij het begin van de cursus of in gedeelten bij het begin van iedere overeenstemmende periode, met dien verstande, dat bij intekening *f* 25,— dient te worden gestort en het cursusjaar in niet meer dan 10 perioden mag worden verdeeld.

Betalingen kunnen geschieden op postrekening 5679.96 ten name van de administratrice Nederlands Genootschap voor Documentreproductie te Haarlem.

Ieder cursusjaar loopt van September tot eind Juni, in welke periode de cursist 20 schriftelijke lespakketten ontvangt, terwijl hij in de gelegenheid wordt gesteld 7 mondelinge lessen bij te wonen. Tijdens deze mondelinge lessen worden de schriftelijke, voor zover nodig, toegelicht. In hoofdzaak zullen zij echter aan practische oefeningen gewijd worden.

De plaatsen, waar de mondelinge lessen gegeven zullen worden, hangen af van de spreiding der cursisten. Iedere plaats waar minstens 15 cursisten geconcentreerd kunnen worden, komt ervoor in aanmerking.

Om tot de cursus te worden toegelaten moet men minstens de leeftijd van 14 jaar bereikt hebben en geregeld reprografische of fotografische werkzaamheden verrichten.

De te behandelen stof komt neer op een bespreking van het materiaal en het materieel, dat bij de verschillende takken van de reprografie wordt gebruikt en hoe het gebruikt moet worden. Dit wordt ondersteund door eenvoudige lessen over wis-, natuur- en scheikunde.

De *Cursus Einddiploma Reprografie* vangt ook aan medio September 1951. De duur is eveneens 2 jaar; het cursusgeld bedraagt *f* 125,— per jaar. Betalingsregeling als bij cursus Vakbekwaamheid omschreven. Ook hierbij is tussentijdse inschrijving mogelijk.

Om tot deze cursus te worden toegelaten moet men geregeld reprografische werkzaamheden verrichten en in het bezit zijn van een van de volgende diploma's:

a. Vakbekwaamheid Reprografie (diploma A);
b. minstens eindexamen Mulo;
c. Vakgroep Lichtdrukkerij of Fotografische Vakschool;
d. Reproductie Fotografie.

Is men niet in het bezit van een dezer diploma's en meent men toch over de capaciteiten te beschikken om de cursus met succes te kunnen volgen, dan kan men zijn geval ter beoordeling voorleggen aan de Opleidingscommissie van het Nederlands Genootschap voor Documentreproductie (Nieuwe Gracht 74, Haarlem).

De cursus staat tevens open voor toehoorders, die niet aan het eindexamen wensen deel te nemen, in welk geval de genoemde beperkende bepalingen komen te vervallen.

Gedurende de cursus Einddiploma zullen de volgende onderwerpen worden behandeld:

eigenschappen en doel van verschillende halogeen-zilverlagen; eigenschappen en doel van de verschillende ontwikkelaars; eigenschappen en doel van stop- en fixeerbaden; eigenschappen en doel van de verschillende fotografische objectieven; camera's voor macrografie; camera's voor micrografie; vergrotings-, copieer- en leesapparaten; rasterfotografie; eigenschappen en doel van de verschillende chromaatlagen; eigenschappen en doel van de ijzerzoutlagen; eigenschappen en doel van de diazo-lagen; fotogrammetrie; Röntgenfotografie; radiografie; kleurenfotografie; bijzondere technieken zoals xerografie.

Beide cursussen worden afgesloten door een examen, dat wordt afgenomen door een examencommissie van het Nederlands Genootschap voor Documentreproductie, terwijl het examen Einddiploma Reprografie onder toezicht staat van een Rijksgecommiteerde.

Kodak Kodaslide projector

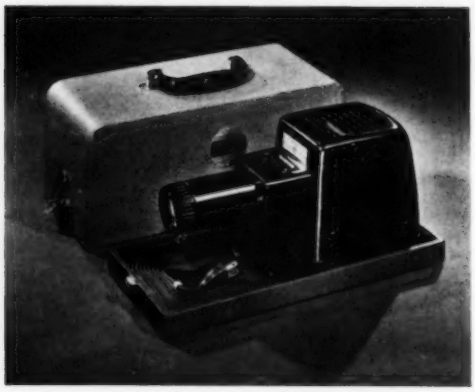

In Amerika is thans een nieuw model 5 × 5 cm projector ontwikkeld, die de naam Kodaslide „Merit" projector gekregen heeft. Dit laaggeprijsde apparaat is bijzonder geschikt voor huiskamerprojectie. Bij het verwisselen van de beeldjes treedt een minimale beweging op het scherm op, daar men de lantaarnplaatjes volgens een nieuw systeem boven in de projector schuift. De bediening kan geschieden door iemand, die naast de projector zit, want men behoeft daar niet overheen te reiken bij het verwisselen der plaatjes.
Een zeer doelmatig koelmechanisme voorkomt het warm worden van de dia's, zodat deze bij de projectie niet onscherp worden.
De optische uitrusting bestaat uit een „lumenized" Kodak Ektanon projectie-lens, f : 3,5, brandpuntsafstand 12,5 cm.
Een 150 Watt lamp, condensorlens en reflector zorgen voor een volkomen gelijkmatig en helder verlicht beeld.
Deze compacte, keurig afgewerkte projector — gewicht 1,5 kg, afmetingen 16 × 10 × 30 cm — is in Nederland nog niet verkrijgbaar.

In enkele regels

Het staat buiten twijfel, dat de *Amsterdamse Kerstsalon (Bondssalon)* een traditie is geworden die nationale betekenis heeft. De voorbereidingen voor de straks (22 December t/m 1 Januari) komende 13e Salon zijn reeds in volle gang, een interessante jury wordt uitgenodigd; zij die voor deze belangrijke salon werk willen inzenden kunnen inschrijvingsformulieren aanvragen bij de secretaris A.A.F.V. de heer P. Molenberg, Bennebroekstraat 26, Amsterdam W.
Wij hebben reeds eerder geconstateerd, dat deze salon, welks belangrijkheid zeker ook blijkt uit de Koninklijke belangstelling en de aandacht die de grote pers er aan besteedt, elk jaar in kwaliteit wint en een weerspiegeling is van de fotografische prestaties in elke facet, die Nederland kan bieden.

De combinatie fotoliefhebber-muziekliefhebber komt zo geregeld voor, dat wij het verantwoord vinden mede te delen, dat de *Philips Phonografische Industrie* te Baarn de verschijning heeft aangekondigd van een nieuwe gramofoonplaat met minigroef. Zij zullen een diameter van 17 cm hebben (dus klein!) en behoren tot de langspeelplaten (speelduur 5 minuten). Zij zijn geperst uit een nieuw materiaal, zijn zeer ruisarm en onbreekbaar. Zij kunnen gedraaid worden met de normale motor van 78 toeren per minuut, mits met een lichte opnemer. Het reeds opgenomen programma zowel als het geprojecteerde kenmerkt zich door uitstekende werken en zeer serieuze keuze, indien verantwoord geeft men voorkeur aan Nederlandse solisten en orkesten.

Bij de *Philipsfabrieken* is een *nieuwe flitslamp* ontwikkeld, de PF24N, die een welkome uitbreiding betekent in het flitslampassortiment. De 24 is nl. van het babytype („peanut") en speciaal geschikt voor spleetsluitercamera's. Deze lamp is dus vooral belangrijk voor hen die met een Contax, Leica, Kine-Exacta e.d. werken. Wij komen nog uitvoeriger terug op deze flitslamp.

Ons artikel over de *Gold XX ontwikkelaar* in het vorige nummer heeft zeer vele reacties gebracht met vragen, wie deze bijzondere ontwikkelaars importeert. Er is nog geen importeur, en dus is de ontwikkelaar hier (nog) niet verkrijgbaar. Mocht enig groothandelaar hiervoor belangstelling hebben, het adres van de voor import in Nederland en België zeer geïnteresseerde fabrikant luidt: Mon-blanc Chemical Company, Fort Wayne, Indiana, U.S.A..

Limburgse clubs, aangesloten bij de Bond, kunnen straks deelnemen aan de tentoonstelling, die in het Beambten Casino te Treebeek gehouden zal worden van 8—16 Maart 1952, ontlenen wij aan Zuiderlicht, het orgaan van de A.F.C. van die naam, die in Hoensbroek zetelt. Het doet ons steeds weer genoegen, de activiteit onzer Limburgers te ervaren.

De firma De Rijk te 's-Gravenhage brengt voor Nederland een Zwitsers materiaal in de handel met interessante eigenschappen, *Aluphot*. In zijn principe gaat dit materiaal uit van anodisch geoxydeerde aluminiumplaat. Dit laatste is nl. aan de oppervlakte poreus, en in staat bepaalde kleurstoffen te absorberen. Geanodeerd aluminium is bovendien zeer resistent tegen slijtage, vooral tegen schuren en krassen. De Aluphotplaat bestaat uit geanodeerd aluminiumblik, dat dus een zeer dun laagje aluminiumoxyde bezit, zo hard als glas, en wordt is ongevoelige toestand geleverd. Men dompelt deze plaat in de voorgeschreven oplossing om hem gevoelig te maken, spoelt, droogt en copieert hem als gewoon fotografisch papier. Hij wordt ontwikkeld en gefixeerd en eventueel daarna nog gekleurd. Daarna worden de poriën van het oxydelaagje gesloten door de plaat een half uur in water te koken (of door hem in voorgeschreven oplossingen te leggen). Het eindproduct is een onverwoestbare foto, bestand tegen alle weersinvloeden, vele organische chemicaliën, tegen zeelucht, hoge temperaturen èn tegen krassen en schuren.
Dit materiaal zou o.i. wel eens een goede toepassing kunnen vinden voor graf-foto's, ter vervanging van het z.g. semi-email.

De hoofdvertegenwoordiger P. J. Wiersma, Uiterwaardenstraat 71, Amsterdam Z, zond ons een prospectus over de Novoflex voorzetapparaten, een reflex apparaat voor de Leica, dat ook verkrijgbaar is in diverse mogelijkheden voor de Exacta. Het zijn zeldzaam mooie hulpstukken met verticale instelloupe of dakkantprisma, balgapparaten met instelslede, e.d.. Wij gaven over de Novoflex voorzetstukken reeds een artikel van Windisch op blz. 334 FOTO 1950.

Het September-October nummer van *Leicafotografie*, dat als altijd een collectie specimen op paginaformaat geeft van goed kleinformaatwerk, heeft artikelen over modefotografie, macronatuurfoto's, de zoeker als afstandsmeter, „subjectieve fotografie" (met enige zeer goede foto's) en inleidende opstelletjes over de grondslagen der fotografie (korrelvorming) en scherptediepte.

Volgende FOTO-wedstrijd

ONDERWERP VRIJ

Sluitingsdatum 28 October — Uitslag 9 November

26e Jaargang, Nummer 10, Oct. 1951

BONDSNIEUWS

Officieel orgaan
van de Bond van Nederl.
Amateurfotografen Vereen.
Opgericht 11 Maart 1922

Goedgek. bij Kon. Besluit van 11 Mei 1926 No 57 en 10 April 1935 No 31
Redactie: G. A. W WAGENAAR, van Neckstraat 14, 's-Gravenhage.
Bondssecretariaat: Dupontplein 5, Amersfoort.

BONDSGELUIDEN

Niet zo lang geleden ontving de redactie een schrijven uit Huizen van de volgende inhoud:
„Hierbij ontvangt U een convocatie van A.F.C. „Flevo" en A.F.C. „Chefana". Wij zouden U in overweging willen geven, om over deze wijze van gecombineerd werken (in speciale gevallen) eens in FOTO te schrijven onder Bondsnieuws. Wij beogen hiermee een opbouwende tip en laten het verder..... enz.".
Het betrof hier het houden van een gecombineerde avond, door twee verenigingen; het schrijven ging uit van de beide genoemde verenigingen, de ene in Huizen, de andere in Naarden gevestigd, plaatsen die betrekkelijk dicht bij elkander liggen en die onderling gemakkelijke verbindingen hebben.
Het is niet de eerste maal dat dergelijke gecombineerde vergaderingen gehouden worden, het is ons nl. bekend, dat ook tussen Hengelo, Enschede en Almelo een dergelijk verband voorkomt, in het Zuiden van Limburg, waar verschillende kleine verenigingen zijn, die vlak bij elkaar zitten, gebeurt dit eveneens. Toch is het van belang hier even te wijzen op het grote voordeel van het gezamenlijk uitvoeren van plannen, vooral wanneer dit betreft het uitnodigen van een spreker, aan wien een honorarium moet worden betaald en waarvoor de reis- en verblijfkosten hoog zijn. Deze kosten kunnen dan evenredig verdeeld worden, en het is voor een spreker tevens veel prettiger om een goed bezette zaal te hebben dan dat hij spreken moet voor 10 of 12 mensen, wat ook nogal eens voorkomt.
Op dezelfde wijze zou het mogelijk zijn de rondzending van onze collecties te vereenvoudigen. Het heeft bijv. weinig zin om Chefana en Flevo op verschillende datums dezelfde collectie te sturen, als het mogelijk is om deze te tonen aan de gezamenlijke leden van de twee verenigingen in een gecombineerde bijeenkomst. Dat is allemaal maar een kwestie van organisatie door de betrokken verenigingen.
Hierin zou dan een mogelijkheid liggen om te bereiken dat meer, of alle, verenigingen in ons land alle collecties kregen, wat nu, met de geweldige uitbreiding van het aantal verenigingen niet meer mogelijk is.
Dit zal zeker een punt van bespreking uitmaken met de Bondsconsuls, die kunnen trachten om dit voor de kleine, bij elkaar gelegen verenigingen te verkrijgen.

Op de jaarvergadering werd door Dr v. Santen het volgende naar voren gebracht.
Het zou wenselijk zijn, en de animo tot deelname aan de collecties vergroten, als men in de verschillende verenigingen ertoe kon komen om in een klein verslagje de graad van waardering der foto's vast te leggen en dit verslagje zou insluiten bij de collectie. Verder zou het al evenzeer prikkelen tot deelname als de verenigingen alle in het bezit waren van een klein plaketiket, ter grootte van een flink ex-libris, aardig uitgevoerd en voorzien van de naam der vereniging. Men zou dan op elke foto als bewijs dat deze in de vereniging gezien was, of, als men er spaarzamer mee wil zijn, als eventueel bewijs van waardering voor deze speciale foto, zo'n etiket achter op de foto kunnen plakken. Deze etiketten zouden zelfs in de vereniging in eigen beheer kunnen worden gemaakt.
Allicht is er een handige tekenaar onder de leden die een aardig ontwerp maken kan, en dit kan gemakkelijk fotografisch worden gereproduceerd. Het zal dan zeker niet behoeven af te stuiten op hoge kosten.
Wij stellen ons voor dat hierin zelfs een aardige prijsvraag zit voor elke vereniging.
Men overwege dit eens; het idee is niet zo gek.

DE SECRETARIS VAN DE BUITENLANDSE DIENST AAN HET WOORD:

Een gelukkig verschijnsel is, dat de drang bij vele Nederlandse fotografen (of deze nu amateurs of vakfotografen zijn, doet er niet toe) allengs groter wordt om in te zenden voor fotosalons in het buitenland.
Zo kunnen er inzenders zijn, die, vol enthousiasme om hun naam ook eens geplaatst te zien in een buitenlandse catalogus (en dus ook onder het bondsnieuws in FOTO), boos zijn, of verdrietig, omdat zij hun foto's terug kregen met de bemerking „niet aangenomen". Zij hebben zich veel moeite getroost om het eenmaal zover te brengen, dat de foto's als exhibition prints na veel gezeur met allerlei formaliteiten eindelijk over de grens waren. Gelukkig zijn verreweg de meeste van deze boze of verdrietige mensen wel zo wijs, dat zij denken: de aanhouder wint. En inderdaad is dit ook het enig juiste standpunt.
Maar men behoeft nog niet eens een beginner te zijn om zijn foto's te zien teruggestuurd. Dat gebeurt de meer gevorderden ook nog vaak. De eisen, die men op vele salons in het buitenland stelt, kunnen zeer hoog zijn; er zijn bijv. wel salons waar een formaat van 24 × 30 cm niet wordt aangenomen. Men mòèt daar vaak de eisen heel hoog stellen, omdat het grote aantal inzendingen uit allerlei landen in de wereld een strenge selectie noodzakelijk maakt.
Gelukkig dat er nog talrijke salons zijn, waar men een minder strenge selectie behoeft toe te passen.
Hoe dan ook, als het een fotograaf gelukt zijn naam geplaatst te zien in een catalogus van een buitenlandse salon — waaruit dus ook volgt, dat zijn werk werd aangenomen — dan is dat op zichzelf een felicitatie waard en met verwijzing naar de ietwat droge opsomming van salons in het buitenland, die zijn geweest of die komen, in de betrokken rubriek onder het Bondsnieuws, moge de aandacht gevestigd worden op het woordje *successen* (van Nederlandse fotografen op buitenlandse salons) en elk succes van ieder Nederlands fotograaf is zeker een gelukwens waard. In de eerste plaats, omdat hij erin slaagde een tentoonstellingsfoto op voldoende hoog peil te maken, zodat hij zijn inspanning en moeite beloond zag, in de tweede plaats, omdat hij er aan meehielp de naam van fotografisch Nederland uit te dragen over onze grenzen. Dit is een loffelijk streven en het doet een Nederlander goed, als hij op een buitenlandse salon vele namen van Nederlandse fotografen ontmoet.
Dit was dan ook het geval op de *Eerste Nationale Fotosalon „Benelux"* gehouden in Turnhout (België) van 8 tot 16 September jl. en georganiseerd door de Turnhoutse Foto- en Kinokring te Turnhout ter gelegenheid van zijn tienjarig bestaan.
Voor deze salon moest worden ingezonden in clubverband en met grote voldoening konden we in de catalogus lezen, dat 14 Nederlandse verenigingen — alle lid van de bond — ieder 5 foto's hadden ingestuurd, zodat bij totaal 70 foto's Nederlandse namen prijkten. Deze verenigingen waren: A.F.V. „De Veluwe", Apeldoorn; A.F.V. Bergen op Zoom; A.F.V. Beverwijk; A.F.V. Deventer; E.F.V. „De Amateur", Eindhoven; A.F.V. „De Zoeker", Enschede; Kennemer Fotokring, Haarlem; Amateur Fotoclub „Flevo", Huizen; A.F.C. „Maas en Jeker", Maastricht; A.F.C. „Reflex", Maastricht; Fotokring „Midden Limburg",

Roermond; A.F.V. „Foto-Succes", Tilburg; A.F.V. Utrecht; A.F.V. Zwolle.

In Benelux-verband kwam België uit met 28 verenigingen, Luxemburg met 7 verenigingen. Totaal 240 foto's, inclusief de Nederlandse.
Er waren drie hoofdprijzen beschikbaar gesteld, een gouden, een zilveren en een bronzen Benelux-plaquette. Onze hartelijke gelukwensen voor de Eindhovense Fotografen Vereniging „De Amateur", aan welke de bronzen plaquette werd toegekend. Verder werden nog toegekend plaquettes „Nederland", „België" en „Luxemburg" voor elk land drie, namelijk een gouden, een zilveren en een bronzen.
De *Fotokring Midden Limburg, Roermond*, ontving de *gouden* plaquette, de *Kennemer Fotokring in Haarlem* de *zilveren* plaquette, de *Utrechtse Amateur Fotografen-Vereniging, Utrecht*, de *bronzen* plaquette.
Ook deze verenigingen wensen we van harte geluk met de behaalde mooie bekroningen.
We moeten zelfs alle verenigingen in Nederland, die ingezonden hebben, erkentelijk zijn voor de moeite, inspanning en kosten, die zowel de inzenders zelf als ook de bestuurders dier verenigingen zich hebben getroost. Want zij hebben er voor gezorgd, dat Nederland goed voor den dag kwam op deze Eerste Benelux Salon.

Onze landgenoot Martin Coppens hield des avonds een interessante voordracht, waarbij hij het in hoofdzaak had over de strijd tussen de vakfotograaf en de amateur, die overigens zonder bloedvergieten zal aflopen en die ook oprecht en goed gemeend is. Onder de aanwezigen merkten we o.a. op de heer d'Holosy, kanselier van het Consulaat der Nederlanden, de Burgemeester van Turnhout, enkele schepenen, de Voorzitter van de Belgische Foto Federatie, de heer Lebeck, de h.h. Boone, Wynants en Van Calster, Borrenbergen, Karel van Houdt, van Schuylenberg, Pater Longinus de Munter, Fons Moens en verschillende andere autoriteiten.

Volgens de catalogus hingen er 343 foto's op de salon, die werd gehouden in de zalen van de Tekenacademie en waaraan medewerking werd verleend door de Koninklijke Bloemenmaatschappij Dodonaea en de Vereniging voor Vreemdelingenverkeer en Toerisme van Turnhout.
Grote spandoeken met „Eerste Benelux Fotosalon" trokken al direct de aandacht. Wij zijn dat hier niet zo gewend. Maar de medewerking die men in België verkrijgt van allerlei instanties, die direct of indirect met deze tentoonstelling te maken hadden, is dan ook opvallend groot geweest. We kunnen slechts verzuchten „was het hier ook maar zo".
De feitelijke opening geschiedde op Zondag 9 September met een plechtige Mis in de St. Pieterskerk met een feestpreek door E. P. Longinus de Munter (kunstfotograaf), een feestzitting, bijgewoond door vele autoriteiten, tijdens welke ondergetekende namens het bondsbestuur de Turnhoutse vereniging gelukwenste met haar tienjarig bestaan en ook wees op de grote verdienste om ook op deze wijze de mensen tot elkaar te brengen. Daarna werd aan alle bezoekers, die in enigerlei officiële functie aanwezig waren, een banket aangeboden.
Wij kunnen niet anders zeggen dan dat de ontvangst in Turnhout door de bestuurders van de vereniging allerhartelijkst was. Er heerste overal een prettige gemoedelijke stemming en er werd gepraat, over de fotografie, maar ook over andere dingskens en er werd meer gepraat naarmate de uren verstreken....
Ook langs deze weg willen wij Turnhout dan ook nog eens danken voor alle bewijzen van vriendschap, voor de wel zeer grote moeite, die gepaard ging aan het doen slagen van deze salon en die het bestuur van de Turnhoutse Foto- en Kinokring veel inspanning gekost zal hebben en wij zijn er van overtuigd, dat de vereniging zelf, dank zij deze salon, een bloeiende toekomst tegemoet zal gaan.
Wij willen het verslag van ons bezoek aan deze salon hiermede beëindigen. Een bespreking van het tentoongestelde zou te ver voeren.

Komen we dus terug op de inleiding van dit artikel.
Het is bekend, dat vele fotografen, die nog nooit naar het buitenland inzonden, vaak met de handen in het haar zitten *hoe* de foto's nu eigenlijk naar het buitenland verzonden moeten worden, *hoe* men zijn inschrijvingsgeld moet voldoen, enz. enz..
De meeste van de bij onze bond aangesloten verenigingen beschikken over een leidraad „Zó organiseert u een fotoclub" (deze komt eerst in 1952 in herdruk) en de secretaris van deze vereniging kan alle gegevens verstrekken dienaangaande.
Wie niet beschikt over deze leidraad of deze niet ter inzage kan krijgen wende zich tot de buitenlandse dienst, die naar vermogen op alle vragen antwoord geeft en de weg wijst. Die ook zorgt voor overmaking van deviezen (voor inschrijvingsgeld of lidmaatschappen). Moeilijk is het verzenden van foto's helemaal niet. Soms wat omslachtig vanwege de vele formaliteiten, noodzakelijk voor in- en uitvoer. Op den duur zal dat hier eenvoudiger in zijn werk moeten gaan, zoals in België. Ook hieraan wordt door de bond gewerkt. Helaas heeft men in Den Haag vele belangrijker dingen aan het hoofd en gemakkelijk om verbetering in de bestaande toestanden te krijgen is het heus niet.
Met behulp van mensen in uwe vereniging, die reeds vaak foto's verzonden, met behulp van de buitenlandse dienst van de BNAFV, alsook met de wil om te slagen komt u gauw over de moeilijkheden heen, die in wezen niet zo groot zijn, althans niet voor individuële inzenders, voor wie de aantrekkelijkheid om naar het buitenland in te zenden toch altijd wel groot is — gelukkig — en die meehelpen aan het verwezenlijken van een der doelstellingen van onze Bond: helpt mede, ook fotografisch, om onze Nederlandse vlag in het buitenland hoog te houden.

J. Akkerman

BUITENLANDSE TENTOONSTELLINGEN en/of WEDSTRIJDEN

Successen van Nederlandse fotografen:

18e Internationale Fotosalon „Iris", Antwerpen.
Georg Braun, Maastricht; H. J. A. Jacobs, Den Haag; Mathieu Koch, Roermond; Fr. M. Liduinis, Utrecht; C. J. J. Schaepman, Zwolle; H. C. W. van Schaik, Nijmegen.

Western Salon of Photography, Truro (Engeland).
Georg Braun, Maastricht.

Komende buitenlandse salons:

Photo Club de Bordeaux, Bordeaux; van 18 Jan. tot 4 Febr. 1952. Alléén foto's, sluiting 20 Dec. 1951; ook ongemonteerde foto's kunnen worden gezonden; zij zullen ter plaatse worden voorzien van een opzetcarton door het tentoonstellingscomité. Inschrijvingsformulieren zijn verkrijgbaar bij het secretariaat van de buitenlandse dienst.

International Photographic Salon of Japan 1952; van 15—22 Januari 1952. Sluitingsdatum 15 November 1951. Vier foto's en/of zes lantaarnplaatjes in kleuren, 5 × 5 te zenden aan: 12th International Salon of Japan, The Asahi Shimbun Bldg., Yurakucho, Tokio, Japan. Alleen verzending per luchtpost heeft dus nog zin.

Seventeenth Annual Salon of Photography, Ymca, des Moines, Iowa U.S.A., 1—21 Januari 1952; alléén foto's, sluiting 8 Dec. 1951. Inschrijvingsformulieren aan te vragen voor deze salon bij „Des Moines Ymca Movie and Camera Club, Ymca, Des Moines, Iowa.

Second International Salon of Pictorial Art, Ahmedabad; alléén foto's, sluiting 10 Nov. a.s.; inlichtingen bij het secretariaat van de buitenlandse dienst. Adres: J. Akkerman, Nolensstraat 5c, Rotterdam.

ONZE VERENIGINGEN

A.F.C. „ROTTERDAM-ZUID" TE ROTTERDAM.
Lokaal: Sikkelstraat 35; aanvang 8 uur.
17 Oct.: Foto van de maand.
31 Oct.: Lezing over compositieleer; eenvoudige positief retouche.

UTRECHTSE A.F.V. TE UTRECHT.
Lokaal: Lange Nieuwstraat 10a; aanvang 8 uur.
Elke Donderdagavond bijeenkomst.

A.F.V. „ROTTERDAM" TE ROTTERDAM.
Lokaal: Doofstommeninstituut, Ammanstraat; aanvang 8 uur.
4 Oct.: Voordracht met projectie in kleur door de heer J. J. Hens. Onderwerp: De beschildering van de Sixtijnse Kapel.
In een zaal van de Heinekens Bierbrouwerij, Crooswijkse singel:
17 Oct.: Vergrotingsavond onder leiding van de heer L. W. Immink.
31 Oct.: Werkavond; 1. Foto van de maand, 2de ronde seizoen 1951—'52; 2. Onder de schijnwerper.

A.F.V. „GELRIA" TE ARNHEM.
Lokaal: Talmahuis, Parkstraat 25; aanvang 7,30 uur.
18 Oct.: Bijeenkomst.
8 Nov.: Werkavond. Positief afdrukken en vergroten door de heer De Kreuk.
22 Nov.: Bijeenkomst.
4 Dec.: Werkavond. Broomverfdrukken door de heer de Geest.

A.F.V. „VLAARDINGEN" TE VLAARDINGEN.
Lokaal: Excelsior, Oosthavenkade 10; aanvang 8 uur.
19 Oct.: J. J. Hens; retoucheren.
26 Oct.: Kees Hana.
12 Nov.: Foto van de maand, vrij onderwerp.

BOSSCHE A.F.V. „DE CAMERA" TE 'S-HERTOGENBOSCH.
Lokaal: Boschdijkstraat 43; aanvang 8 uur.
15 Oct.: Het maken van Kerst-Nieuwjaarskaarten en kalenderfoto's door de heer Vonk.
29 Oct.: Vergroten door leden. Negatieven meebrengen.
14 Nov.: Inlevering foto's onderlinge wedstrijd seizoen 1951—'52. 1ste ronde: Vrije onderwerpen.

A.F.C. „DE MAASSTAD" TE ROTTERDAM.
Lokaal: Crooswijkse Kade 15; aanvang 8 uur.
22 Oct.: Dick Boer bespreekt een aantal foto's van de Focussalon.
1 Nov.: Maandelijkse fotocompetitie.
12 Nov.: Werkavond; retoucheren en opzetten van foto's.

TENTOONSTELLING TE APELDOORN.
Te Apeldoorn houdt de A.F.V. „De Veluwe" haar jaarlijkse tentoonstelling van 3 t/m 10 November in hotel van Steeden, Loolaan 23.

OFFICIËLE BERICHTEN

Het bestuur van de A.F.C. „Rotterdam-Zuid" is thans als volgt samengesteld:
Voorzitter: R. van Huissteden; Secretaris: R. C. Jeltsema, Bouwmenstr. 4 C, Rotterdam Zuid; 2e Secretaris: J. Bek; Penningmeesteresse: Mevr. J. C. Moenen—Visser, Hillevliet 147 B, Rotterdam Zuid; Commissaris: J. B. v. d. Hoofd.

Het bestuur van de A.F.V. „Vlaardingen" is thans:
Voorzitter: C. Kuijlman; Secretaris: E. D. de Vrije, Mendelssohnplein 37d, Vlaardingen; Penningmeester: L. van Dam; Leden: A. Bakker en W. C. Noorlander.

Aangezien FOTO geen vaste verschijningsdatum meer heeft, maar voortaan zal verschijnen op de tweede Vrijdag van de maand, moet *kopij voor het Bondsnieuws vóór de laatste Vrijdag van de maand in handen van de redacteur van Bondsnieuws zijn (adres van Neckstraat 14, Den Haag).*
Inzenders van berichten die opgenomen moeten worden in het daarop volgende nummer van FOTO, gelieven hiermede wel rekening te houden. Te laat ontvangen kopij kan niet meer geplaatst worden, correspondentie daarover kan onmogelijk worden gevoerd.

REGLEMENT SPREKERSFONDS

Artikel 1

Het door de B.N.A.F.V. op 24 Juni 1951 ingestelde Sprekersfonds heeft ten doel, de bij deze organisatie aangesloten verenigingen en afdelingen, welke over onvoldoende kasmiddelen beschikken om de onkosten van een voor haar op te treden spreker te vergoeden, tegemoet te komen.

Artikel 2

Het fonds wordt beheerd door een door het Bondsbestuur te benoemen administrateur (Bondsbestuurslid), die in voorkomende gevallen kan worden geadviseerd door een of meer andere Bondsbestuursleden.

Artikel 3

Het beschikbaar te stellen bedrag voor het fonds wordt jaarlijks door het Bondsbestuur bepaald en in de begroting opgenomen. Het zal verband houden met de toestand der Bondsfinanciën en behoeft de goedkeuring der jaarvergadering.

Artikel 4

Verenigingen of afdelingen, bedoeld in artikel 1, die een spreker willen uitnodigen, doch waarvoor de te maken kosten in verband met de lange afstand van spreker's woonplaats tot de vergaderplaats een onoverkomelijk bezwaar vormen, kunnen zich tot de administrateur van het sprekersfonds wenden.

Artikel 5

Bij het indienen van de aanvragen moet de toestemming van de spreker om een lezing te houden, in het bezit zijn van de betrokken vereniging.

Artikel 6

Zo spoedig mogelijk na deze aanvrage ontvangt de vereniging van de administrateur bericht, of al of niet aan het verzoek kan worden voldaan, met eventuele vermelding van het bedrag, dat beschikbaar wordt gesteld.

Artikel 7

Ontvangt de aanvragende vereniging een tegemoetkoming in de kosten, dan gaat het bericht daarvan, vergezeld van formulier B.S.F. 2, dat door de spreker op de avond van zijn lezing moet worden getekend.

Artikel 8

Dit formulier B.S.F. 2 moet aan de administrateur worden toegezonden, waarna het toegezegde bedrag aan de betrokken verenigingspenningmeester wordt overgemaakt.

Artikel 9

Na de lezing, zal de spreker het volle bedrag van zijn gemaakte kosten direct van de penningmeester der vereniging kunnen vorderen.

Artikel 10

Verenigingen of afdelingen moeten minstens een jaar Bondslid

zijn en de lopende jaarcontributie hebben betaald, om van het fonds gebruik te kunnen maken.

Artikel 11

In de op het Bondssprekersfonds betrekking hebbende correspondentie en/of formulieren, wordt het Bondssprekersfonds aangeduid met B.S.F. en de administrateur van dit fonds met A.B.S..

Artikel 12

Bezwaren tegen de beslissing van de administrateur van het fonds (art. 2) kunnen in den regel niet in behandeling worden genomen.

Het Bondsbestuur beoordeelt, in overleg met de administrateur, in hoeverre hierop een uitzondering kan worden gemaakt.

Het Bondsbestuur:
G. A. W. Wagenaar, Voorzitter;
A. van Leeuwen, Secretaris.

De Administrateur van het Bonds-sprekersfonds wordt door het Bondsbestuur aangewezen. Voor de eerste maal treedt als zodanig op: de heer C. R. Brest van Kempen, Aurorastraat 30 Utrecht, lid van het bondsbestuur.

De tentoonstelling: vondsten en vangsten der camera

In 's-Gravenhage is in de openbare leeszaal en bibliotheek van 15—29 September een tentoonstelling gehouden onder de bovengenoemde naam.

Met niet al te veel verwachting zijn we er heen gegaan, en wij zijn er na ongeveer 2 uur rondkijken, voldaan vertrokken.

Als we onze indrukken moeten weergeven, dan zijn we geneigd eerst vast te stellen dat er over de fotografie, zoals die thans het moderne leven beheerst, een zeer groot boek te schrijven zou zijn, van vele dikke delen, en als men dan de 100-jarige geschiedenis er in wil opnemen, dan is er een aardige boekenkast nodig om dat alles te bevatten. (Het prospectus beloofde vrijwel alles op fotografisch gebied nl.). Een overzicht van de inhoud van zo'n boek zou een belangrijk grote inhoudsopgave vereisen en een uittreksel uit die inhoudsopgave zou zelfs nog aardig belangwekkend kunnen zijn.

Wij willen deze tentoonstelling vergelijken met zo'n uittreksel uit een dergelijke inhoud.

Een tentoonstelling zoals we die algemeen kennen was het niet. Een ietsje was hier en daar genomen uit diverse onderdelen van de fotografie, zoals de geschiedenis, de driekleuren carbrodruk een verlaten procédé met grote verdiensten, astronomische en micro-fotografie, luchtfotografie, landschap, natuur en bloemen, architectuur, documenten, politionele fotografie, enz. enz., van alles een heel klein voorbeeld. Het was als een soort hors d'oeuvre die de eetlust moet opwekken en doet verlangen naar meer.

Weinig fotowerk, veel boeken, de foto's voornamelijk afgestaan door officiële instanties, de boeken uit het bezit van de openbare leeszaal en bibliotheek.

Alles was met smaak en overzichtelijk opgesteld, en we hebben ons maar moeilijk los kunnen maken van deze toch al belangrijke fotografische schat. De vraag is weer bij ons opgekomen waarom er niet ergens in ons land een fotografisch museum zou kunnen gesticht worden; er is zeker voldoende materiaal voor en er zou een in elk opzicht belangrijke tentoonstelling samen te stellen zijn van blijvende aard, waarvoor, nu wel iedereen doordrongen is van het grote belang der fotografie, zeker belangstelling zou zijn.

Wij vroegen ons af of hier niet een prachtig en nuttig werk te verrichten zou zijn door de Bond van Ned. Am. Fot. Verenigingen. Hoe klein en hoe onvolledig deze tentoonstelling ook was, ze was in elk geval een aanwijzing hoe het zou kunnen, en alleen al daarom komt de initiatiefnemers een oprecht woord van hulde toe.

Ruw oorlogsgeweld, eenzame posten, weken van eenzaamheid op zee, een langdurig ziekbed..... een tijdschrift kan dan ontspanning en afleiding brengen. Hiervoor zorgt het RODE KRUIS. Uw hulp kan niet gemist worden. Zendt nog heden Uw tijdschriften portvrij aan:

„RODE KRUIS-TIJDSCHRIFTENDIENST
DEN HAAG".

Boekbespreking ★

A. de Zitter — *Agrandir* — 118 blz. 14 × 18 cm, vele illustraties. Editions Paul Montel, Parijs, prijs 200 fr..

Dit boekje is in de eerste plaats een technische handleiding ten aanzien van de apparaatkeuze en het gebruik van het juiste papier bij het vergroten. Aan het nauwkeurig bepalen van de belichtingstijd wordt veel aandacht geschonken. Het bespreekt ook de kwaliteit van het negatief, het onthoeken, de uitsnijding, het doorbelichten, glanzen en monteren. Het geeft als zodanig weinig nieuws, doch is wel up-to-date wat de gebruikte apparatuur en materialen betreft. D. H.

Photography in science, art and industry 1950 — published by the Royal Photographic Society, Londen; prijs 4/—.

De Engelse Royal Photographic Society heeft de goede gewoonte elk jaar een nummer van haar orgaan te wijden aan de stand der fotografie, waaronder mede begrepen film, in de diverse toepassingsgebieden.

Het hier besproken nummer bevat drie grote artikelen, die resp. de fotografie in het algemeen, de vooruitgang in de cinematografie en de vorderingen bij het maken van cliché's behandelen. Een en ander is voortreffelijk en zorgvuldig geïllustreerd, waarbij vooral de luchtfoto's voor kartografische en geografische doeleinden vanuit zeer grote hoogte (sommige bij nacht gemaakt) zeer interessant zijn. D. H.

OPGAVE VAN NATIONAAL INGESCHREVEN HANDELSMERKEN VOOR DE FOTOBRANCHE

samengesteld door Van der Graaf & Co's Merkenbureau N.V., Amstelstraat 14—18, Amsterdam C. Dit Bureau verstrekt aan lezers, mits onder vermelding van ons blad, kosteloos volledige copie van een in de hieronder afgedrukte rubriek vermeld depot, hetwelk hen interesseert.

Verzetstermijn tot 25 December 1951.

Fotografie en optiek (incl. apparaten, toebehoren en hulpmiddelen).

Dutchie, Joi, L'Ombre, 108930/31/32, Lamaf Apparatenfabriek N.V., Helperwestsingel 90, te Groningen, voor zonnebrillen.

Linguafilm, 109126, Linguaphone Institute Etd., Linguaphone House, 207—209 Regent Street, te Londen, voor films voor het weergeven van geluid en het gesproken woord.

Verzetstermijn tot 23 Jan. 1952:

Fotografie en optiek (incl. apparaten, toebehoren en hulpmiddelen).

Scopicon, 109265, Scopicon Inc., 215 East 149th Street te New York, U.S.A., voor microprojectoren e.d..

Neem een gemakkelijke stoel ga zitten en lees over die boeiende fotografie van ons!

Fotografische Bibliotheek

Boeken die U jarenlang zult raadplegen

Jan Stokvis - ***Retoucheren*** *f* 5,90
Een ervaren vakman, die het nu eens niet schuwt, alle „geheimen" prijs te geven; volledige uiteenzetting over de negatief- en positiefretouche, met recepten en werkwijzen. Als U dit gelezen hebt, kunt U het ook.

John N. Gielis - ***Table-top fotografie*** *f* 6,90
Een ware massage voor de ideeënknobbel, het boek der 1000 ideeën en 1000-en-één mogelijkheden, fris en sprankelend, zonder de praktijk te verwaarlozen (die afwijkt van wat U zoudt verwachten). Goed voor Uw technische ontwikkeling.

P. A. Sterling - ***Bruidsparen voor de lens*** *f* 4,90
De Leica als snelvuur-kanon bij huwelijksreportages; 3 × 36 prenten in 1½ uur feilloos opnemen, ontwikkelen, vergroten en aanbieden. Vol vak-tips en recepten, prima ideeën. Sterling maakt nergens een geheim van.

W. van Ophuijsen - ***Flitslichtfotografie*** *f* 6,50
Volledig praktijkboek voor de flitstechniek; schakelingen, mogelijkheden, tabellen. Flits bij daglicht (synchro-sunlight), flits bij kleurenfotografie; de juiste verlichtingstechniek: plastisch licht. Vol ideeën voor knutselaars.

W. de Keizer Jr - ***Journalistieke Fotografie*** *f* 4,95
Het boek dat een pleidooi vormt voor de vertellende foto, dat ons de wegen schetst goede foto's van goede teksten te voorzien en ze aldus beter te verkopen aan de geïllustreerde pers.

J. A. Radley - ***Fotografie tegen misdaad*** *f* 12,50
De praktijk van de wetenschappelijk toegepaste fotografie, met voortreffelijke informaties over de techniek der micro- en macrofotografie, het fotograferen met infrarood- en ultra violet licht en speciale filters; spitsvondige praktijkvoorbeelden.

Dr H. M. Dekking - ***Het fotografisch objectief*** *f* 5,95
Kristalheldere uitleg van de werking en constructie van vrijwel alle gangbare objectieven. Wetenschappelijk verantwoord en niettemin voor een ieder volkomen begrijpelijk. Overzichtelijke fabrikatenlijst.

C. van Duijn Jr - ***Fotografische chemicaliën*** *f* 7,90
Een alfabetische en vrijwel volledige opsomming van de stoffen, die in de fotografie voorkomen. Uiterlijk, kwaliteit, eigenschappen, gedrag en vervanging. Van bijzondere waarde voor de praktijk.

Walter Nurnberg - ***Verlichting voor portretfotografie*** *f* 12,50
Handboek over de verlichting van de „kop"; talrijke praktijkschema's die als het ware even zovele „recepten" zijn; de ware verlichting blijkt eenvoudig te zijn, men moet alleen weten hoe en hoe nooit.

De stelregel voor de fotografische bibliotheek: een goed verzorgd, gebonden boek, door de beste auteur op dat gebied, en meer dan royaal geïllustreerd met de juiste voorbeelden en schetsen.

FOTO-serie

Telkens de afgeronde stof in 'n notedop

No 1 FOTO'S BUITEN met de eenvoudige camera
No 2 FOTO'S BINNEN met de eenvoudige camera
No 3 WANNEER EEN BETERE CAMERA?
No 4 FILTERS, hoe en wanneer deze te gebruiken
No 5 NEGATIEVEN ONTWIKKELEN is niet moeilijk
No 6 AFDRUKKEN EN VERGROTINGEN maken met eenvoudige hulpmiddelen
No 7 GEZELLIGE KINDERFOTO'S maken in eigen huis
No 8 DE EENVOUDIGE DONKEREKAMER voordelig en goed inrichten
No 9 APPARATUUR ZELF MAKEN I
No 10 APPARATUUR ZELF MAKEN II
No 11 HET JUISTE MOMENT OP DE JUISTE WIJZE
No 12 DE FOTOGRAFISCHE BLIK
No 13 SCHERP INSTELLEN
No 14 GOED BELICHTEN èn goed ontwikkelen
No 15 FOUTEN EN HUN OORZAAK
No 16 WERKELIJK GESLAAGDE VACANTIEFOTO'S
No 17 SPORTFOTO'S en wat daaraan vast zit
No 18 PORTRETJES buiten en binnen

★

De FOTO-serie is opgezet als een zich steeds uitbreidende cursus in de fotografie, beginnend met de eenvoudige camera, en zich allengs verdiepend in de diverse onderwerpen, die men onder de knie moet hebben om tot voldragen werk te komen. Elk boekje behandelt een afgerond onderwerp, en de schrijver doet dat op onnavolgbare wijze, met een grap en een grol, de grote lijn volgend, en zich alleen in details verdiepend als dat nodig is; hij gooide alle oudbakken franje overboord en gaat recht op het doel af.
Iedereen kan inhaken bij het boekje dat hij nog juist eens lezen moet. Hij zal dan de ervaring opdoen dat er meer in staat dan hij al meende te weten, en beseffen dat ook andere deeltjes waarde voor hem hebben.

★

De FOTO-serie: steeds 64 blz. prima tekst en illustraties, per deeltje slechts . . . . . *f* 1,25

De stelregel voor de FOTO-serie: een handig zakformaat in eenvoudige uitvoering, zodat zoveel mogelijk gegeven kan worden voor zo laag mogelijke prijs.

BOEKHANDEL C. MISSET • IJSSELKADE • DOETINCHEM

LICRES Vraagt nieuwe het groeiende foto-album prijslijst
J. WIERSCHEM & Co
SINGEL 186 - AMSTERDAM-C
Telefoon 45971

Gestolen apparatuur

In de nacht van 18 op 19 September werden door inbraak uit de etalage van de firma Foka, Admiraliteitsstraat 8 abc, Rotterdam, ontvreemd 3 kleinformaatcamera's t.w.: 1 Prominent camera met Ultron F 2 no 3163770 à *f* 721,—; 1 Praktica camera met Biotar F 2 à *f* 495,—; 1 Exakta Varex camera met Biotar F 2 cameranummer 684906, lens no 3265698 à *f* 995,—.
Men wordt verzocht bij eventuele aanbieding direct de politie te willen waarschuwen.

Tentoonstelling D.A.F.

De Dordtse amateurs hebben het seizoen geopend met een goede tentoonstelling van eigen werk, die van het gezonde standpunt uitging, dat er van ieder lid werk moest hangen. Daarmee verkreeg men een eerlijk beeld van het peil en de waarde van de vereniging voor zijn leden, en dat peil was behoorlijk. Veel belangstellenden — en die kwamen er — is prettig, 5 nieuwe leden is nog beter. Iets ter navolging voor anderen!

Gevraagd: FOTO-LABORANT, door reclame- en fotobureau te Arnhem. Enige kennis van het maken van opnamen gewenst. Niet ouder dan 25—30 jaar. In dienst treding ± eind 1951.
Opgave van leeftijd, vorige werkkring, diploma's en gewenst salaris onder no 442696 Bureau „FOTO", Doetinchem.

ATELIER EN FOTOHANDEL *ter overname aangeboden.* Reeds langer dan 20 jaar gevestigd. Prettige en ruime bron van inkomsten. Woning disponibel. Inventaris wordt niet overgedaan. Koopsom huis en goodwill totaal *f* 22.000,—. Bestaande hypotheek ad *f* 9.000,— kan worden overgenomen.
Brieven onder no 443129 Bur. „FOTO", Doetinchem.

Veilinggebouw „DE VIJZEL"
Keizersgracht 616, Amsterdam, Tel. 37167
FOTO, KINO, FILMS EN INSTRUMENTEN
kunnen dagelijks bijgevoegd worden.
Magazijngoederen, Winkelinventaris e.a. kunnen ook ter plaatse door ons geveild worden. Vraagt condities.
Makelaar N. C. A. J. Groenendijk, Veilinghouder.

GEVRAAGD:
een bediende
in foto-atelier—fotohandel, die absoluut zelfstandig het werk van patroon kan overnemen.
Onnodig te solliciteren door hen, die niet over voldoende vakkennis en ervaring beschikken.
Brieven onder no 441867 Bureau „FOTO", Doetinchem, met volledige inlichtingen, etc.

GEVRAAGD:
prima geroutineerde laboranten
(liefst ongetrouwd)
Na gebleken geschiktheid vaste werkkring en goed loon
FOTO-KINO J. STRIK
NASSAULAAN 37 - BUSSUM

GEVRAAGD
VOOR REPRODUCTIE
MOOIE
KLEUREN-DIAPOSITIEVEN
VAN LANDSCHAP-OPNAMEN
FORMAAT 6 x 6 cm OF GROTER
Aanbiedingen onder no 442208 Bureau „FOTO", Doetinchem

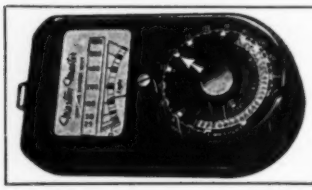
WESTON master
UNIVERSAL EXPOSURE METER
ALTIJD BETROUWBAAR
OOK VOOR KLEURENFOTO'S
f 99.50 in etui
Prospectus verkrijgbaar bij:
IMPORTEUR „Cinon" n.v., SINGEL 120 AMSTERDAM

U behoeft Uw camera niet op te bergen

De

AGFA ISOPAN ISS

film stelt U in staat alle prachtige stemmingen van herfst en winter te fotograferen.

Wie nu zijn camera vult met de snelle, zeer gevoelige ISOPAN ISS film zal ondervinden, dat de ware fotovreugde niet alleen te vinden is in de stralende zomerzon. Met de ISOPAN ISS bent U in staat het flitsende spel van regendruppels te fotograferen - de onbegrensde mogelijkheden van flitsfotografie gaan voor U open - kortom met de ISOPAN ISS kunt U onder ongunstige lichtverhoudingen goede foto's maken. Neem nog heden enkele van deze prachtige films in voorraad om te ervaren, dat fotograferen U zomer **èn** winter evenveel genoegen kan brengen.

Agfa **ISOPAN ISS** 21/10 0 Din

de film voor opnamen bij ongunstige lichtverhoudingen

ferrania

eliotflex

6 x 6 cm reflexcamera

- 12 opnamen 6 x 6 op 6 x 9 rolfilm
- optiek f /8, coated, met afstandsinstelling
- sluiter 1/25 – 1/200 en B
- sluiter gekoppeld met filmtransport
- sluiter met aansluiting voor flitslicht
- spiegelzoeker en sportzoeker
- panvenster met automatische sluiting
- statiefmoer en draagriem

PRIJS *f* **90,–** VERKOOP
PARAATTAS *f* **13,50** VERKOOP

VRAAGT UW FOTOHANDELAAR

ZO JUIST VERSCHENEN:

de nieuwe album No 7 in de unieke serie S.P.E.A. Thans in 8 prachtige kodachrome-opnamen en 32 originele hellogravuren van André de Dienes, Serge de Sazo, Veronese e.a. Prijs incl. portokosten **fl. 9,75.**

Album esthétique en photographie No 1, 48 kunstfotografische naaktstudies, waaronder 4 in kleuren, opgenomen door de bekende Parijse fotografen Steiner, Landau, Lorell e.a.
Album esthétique No 2, plm. 50 kunstfotografische naaktstudies, waaronder 4 in kleuren. Photo's van Brassaï, Dorvyne, Koruna, Marton e.a.
Prijs incl. portokosten **fl. 9,75.**

Verkrijgbaar bij Uw boek- of tijdschriftenhandelaar, of direct na storting op girorekening 395.669 bij

PHOFIL BOOK IMPORT
Amstelkade 42, AMSTERDAM-Zuid

LICHTDRUKKEN
FOTOKOPIEËN

Wij verzenden uw orders per omgaande door het gehele land

CENTRALE LICHTDRUKINRICHTING,
Hartenstraat 26, Amsterdam - Telefoon 45132

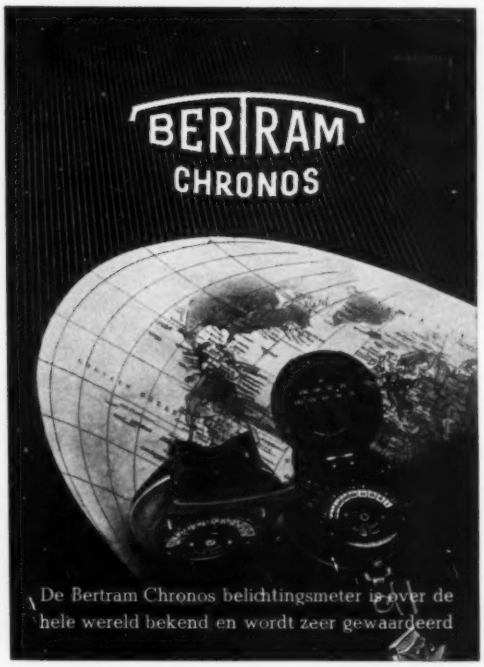

Leverbaar met Elor 2,8
Xenar 2,8
Evar 2,0
Frilon 1,5

Nog steeds de goedkoopste kleinbeeldcamera met verwisselbare optiek en gekoppelde afstandsmeter

Levering uitsluitend via de erkende fotohandel

ALLEEN-IMPORTEURS

J. SANDERS Foto- & Kino Import

Laurillardlaan 15, SANTPOORT, Tel. 8094 (K 2560)

Kodak

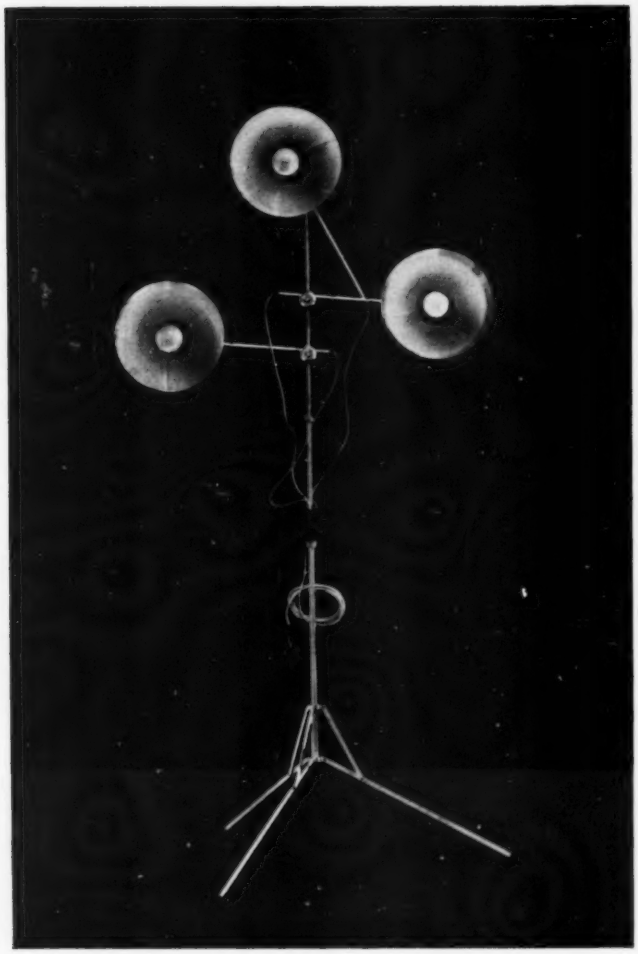

KODAFLECTOR

Nu de lange, donkere avonden in 't vooruitzicht zijn, gaat de amateurfotograaf zijn activiteit meer „naar binnen" richten.
Een ideaal hulpmiddel bij binnenshuis-fotografie is de „Kodaflector", de door vakman en amateur zeer gewaardeerde verlichtingsinstallatie voor foto- en cine-werk.

- Zware, samenvouwbare driepoot met driedelige, telescopische zuil.
- Twee in alle richtingen verstelbare lamphouders met aluminium-reflectoren, welke plat uitgevouwen kunnen worden als ze niet in gebruik zijn; een derde lamphouder met reflector is afzonderlijk verkrijgbaar.
- Lampen afzonderlijk aan te sluiten door middel van een aan de centrale zuil verstelbaar bevestigde drieweg-contrastekker.
- Veilige werkwijze door aardverbinding van de gehele installatie met drieaderig voedingssnoer.

Kodaflector, compleet met 2 lamphouders . . . . . ƒ 75,50
Derde lamphouder afzonderlijk . . . . . ƒ 22,70

VERKRIJGBAAR BIJ UW FOTOHANDELAAR

KODAK N.V. • ANNA PAULOWNASTRAAT 76 • DEN HAAG